

Cetatea Moldovei

Revistă lunară de probleme actuale, literatură și critică

Director: GH. A. CUZA

S U M A R

E. GAMILLSCHEG	Originea Românilor
GH. A. CUZA	Sonete
OCTAV DESSILA	Așa a fost
GEORGE LESNEA	Sunt (versuri)
GH. TUDORANU	Câteva aspecte din lipsurile învăț. med. la Iași
MARGA MATEESCU	Palermo, Cetatea Sf. Rosalia
I. POPOVICI	M. Kogălniceanu și dezvoltarea adm. publice
PETRE STATI	Incantație — Carmen redivivum (versuri)
CONST. I. MARTINIUC	Bucovina (Moldova de Sus)
CONSTANTIN CARTAS	Vecernii (versuri)
GR. SCORPAN	Diferențieri de înțeles în vocab. eminescian
M. GR. CONSTANTINESCU	Conu Lecache
CONSTANTIN VÂRTEJ	Lirica bucovineană
ELLA RÂȘCANU	Credinți
G. D. LOGHIN	Patriotismul lui Mihail Kogălniceanu
RUDOLF SUJU	Viața la Iași
I. FR. BOTEZ	Cronica externă
G. A. C.	Cronica iudaică

ÎNSEMNĂRI: Primul act de dreptate românească. — Savantul german Ernst Gamillscheg, un mare prieten al României. — Comemorarea lui M. Kogălniceanu. — D-I Ion Marinescu, noul ministru al Economiei Naționale. — Conferința d-lui prof. Fritz Knoll, rectorul universității din Viena. — România la congresul antisemit dela Frankfurt. — Intre naționalism și Masonerie; O scrisoare lămuritoare. — De ce nu și studenții. — Europa Nouă și problemele românești. — Fabricarea hârtiei în România. — Aliaje folosite în tehnica modernă. — Nu «Galileu» ci «Galileanu». — Pentru cititori.

RECENZII. — BIBLIOGRAFIE.

I A Ș I

BIBLIOTECA 24.894
DOCUMENTARĂ
ORAȘUL IATRA NEAMȚ

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

Inscrisă sub Nr. 1108 din 7 Martie 1941, la Tribunalul Iași, Secția III-a

APARE LA 1 A FIECĂREI LUNI

REDACȚIA :

Iași, str. Codrescu 5,

la D-1 Profesor *Gh. A. Cuza*

Telefon Nr. 1664

ADMINISTRAȚIA :

Iași, str. Săulescu 7,

la D-1 *M. Gr. Constantinescu*

Telefon Nr. 2309

ABONAMENTE

IN ȚARĂ :

Pe un an lei 500

Pe 6 luni lei 300

Pe 3 luni lei 180

Pentru instituții lei 1000

IN STRĂINĂTATE :

Pe un an lei 1000

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

CETATEA MOLDOVEI

REVISTĂ LUNARĂ DE PROBLEME ACTUALE, LITERATURĂ ȘI CRITICĂ

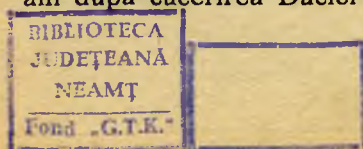
Director: GH. A. CUZA

ORIGINEA ROMÂNILOR.

Istoria românismului începe cu cucerirea provinciei Dacia, de către împăratul Traian, între anii 101 și 107. În toate descrierile istoriei străvechi a Românilor, se atrage atenția asupra faptului că luptele desfășurate între Romani și Daci au despopulat câmpiile Daciei de bărbați și, după scriitorul roman Eutropius, împăratul Traian mutase în Dacia, din toate părțile Imperiului roman, o infinită mulțime de bărbați „ad agros et urbes colendas”.

Afirmația privitoare la așa zisa despopulare a Daciei nu trebuie însă considerată cuvânt cu cuvânt. Înainte de orice, tinerețel și femeile Dacilor au asigurat supraviețuirea elementului autohton. Dar pe de altă parte, este un fapt cert că numeroși agricultori au pătruns în Dacia, venind din celelalte provincii romane. Porneau spre Dacia oameni din Dalmația, Grecia, Galia, Capadocia, etc., în total, după o constatare făcută de Philippide, din 17 provincii ale imperiului roman. Domnul Tamas, orientându-se după legiunile staționate în Dacia, mai adăugă la provinciile menționate, și Pontus, Galatia, Hispania, Africa și, mai târziu, Illyricum.

O mare parte a populației, pătrunsă în Dacia, probabil că n'a fost încă romanizată. Cu atât mai mult se simțea nevoia unei limbi de comunicație, comună tuturor. Ea s'a răspândit ca limbă secundară, pe lângă limbile moștenite. Astfel Pârvan a avut dreptate, cel puțin în mare parte, presupunând că 150 de ani după cucerirea Daciei de către Romani, teritoriul Daciei a

fost romanizat, cu alte cuvinte că Goții, succesorii Romanilor în stăpânirea Daciei, întâlneau, în noile lor așezări, o populație puternic romanizată. Faptul că limba latină vulgară era atunci limba de circulație generală nu exclude presupunerea că dialectul dacic a supraviețuit ca limbă de familie, în întinsele regiuni ale noului imperiu gotic. În cadrul prelegerilor ținute la Universitate, am putut demonstra că tocmai în teritoriile cuprinzând autohtonitatea românismului din Nordul Dunării, — se găsesc până târziu în Evul Mediu nume de origine dacică.

Starea cosmopolită, multiplicitatea populației stabilită în Dacia, a fost principala cauză datorită căreia aicea, în Nordul Imperiului roman răsăritean, s'a utilizat, ca limbă generală, limba latină și nu greacă. Alta era situația în sudul Imperiului răsăritean, unde populația cea mai importantă, din punct de vedere cultural, era de origine grecească. Dimpotrivă, soarta provinciei Illyricum era identică cu a Daciei în ceea ce privește baza și evoluția ulterioară a populației. Regiunilor situate în vecinătatea Mării Adriatice, cucerite de Romani, începând cu anul 228 înainte de Christos, li s-a adăugat vechia provincie Illyricum, cucerită de către Octavian August între anii 35 și 33 a Cr., formând de aci înainte o parte a Imperiului. Populația autohtonă din Illyricum, aparținând marelui grup al națiunilor indo-europene, a adoptat și ea limba latină ca limbă de circulație și, precum am arătat în prelegerile mele la Universitate, a avut pentru evoluția ulterioară a limbii latine vulgare răsăritene, o importanță deosebită. Schimbările cele mai vechi ale bazei comune albano-române, ca de pildă transformarea lui *an* în *ân*, etc., se explică prin substratul iliric menționat. Ar putea să ne mire faptul că această înrâurire a substratului iliric a ieșit la iveală de abia peste mai multe secole după romanizarea provinciei. Dar și în Galia putem să facem observația că anumite trăsături de origine galică se arată în limba galo-romană, cu veacuri în urmă după instalarea Romanilor și adoptarea limbii latine ca limbă de comunicație.

Tendința de a transforma *an* în *ân*, adică de a pronunța *lână* în loc de *lana*, a existat fără îndoială întotdeauna în regiunile locuite de populația ilirică. Dar această particularitate a pronunțării lor nu putea să iasă la iveală, de oarece limba latină oficială forma un fel de corectiv față de idiotismele regionale.

Aceasta explică faptul că, în toată întinderea Imperiului roman, domina, ca și 'n România actuală, același tip de limbă latină fără deosebiri dialectale caracteristice. Numai când limba latină oficială a dispărut ca stavilă împotriva distrugerii unității latine, tendințele descentralizante au ieșit la iveală, în toate părțile fostului Imperiu roman. Afirmarea substratului respectiv s'a făcut simțită mai ales într'o regiune ca Illyricum, unde, pe lângă limba oficială, limba autohtonă, și anume cea albaneză, nu s'a pierdut niciodată cu totul.

În cuprinsul provinciei Illyricum sunt situate și orașele Băiasa și Lăsun, grecește Elasona, unde după, constatările D-lui Capidan, tradiția curat romană s'a păstrat până la sosirea Aromânilor. Dacă numele aromân al orașului Salonic, adică Săruna, e format după legile fonetice ale limbii latine vulgare răsăritene, aceasta se explică într'un fel firesc prin presupunerea că orașul Salonic, fiind situat în apropierea teritoriului iliric, numele popular al orașului, adică Salona, era cunoscut și de strămoșii Albanezilor. Altminterea chiar astăzi numele Salona există ca denumire secundară a orașului Amphissa în Grecia, o dovadă că Salona era întrebuințat în cuprinsul populației ilirice și în afară de orașul Salonic sau Salona, dela Marea Adriatică.

Astfel, precum am văzut, când s'a produs despărțirea Imperiului roman, nu numai centura septentrională, ci și Apusul Imperiului roman răsăritean întrebuința limba latină ca limbă de circulație, cu toate că regiunile menționate nu renunșaseră la idiomul autohton pentru nevoile private. Linia de demarcație care despărțea populația romanizată de populația grecească a fost trasată de Constantin Jirecek în cartea intitulată „Romanii în orașele dalmate în cursul Evului Mediu“ căreia Philippide și alții i-au adus anumite rectificări. Repet indicațiile respective, pe care le dă d-l Nistor în broșura „Rück und Ausblicke in die Geschichte Rumäniens“, la pagina 7:

„Linia etnică de demarcare începe la Alessio, la coasta Adriatică, merge la sudul drumului de legătură între Scutari și Prizrne spre răsărit, ajunge la vechea graniță între Moesia Superior, Macedonia și Thracia, în așa fel că Naissus (Niș) aparține la teritoriul lingvistic grecesc, pe când Serdica (Sofia) facea parte din teritoriul romanic. De dincolo limita lingvistică continuă urmărind Munții Balcani spre Est, coincidând cu vechea

graniță dintre Moesia și Thracia și anume în așa fel că în regiunile care se deschid spre Marea Egee, prevala limba grecească, iar în câmpiile Dunării, elementul romanic. Orașele situate la Marea Neagră, ca orașul străvechiu Histria, Calatis (Mangalia), Tomis (Constanța) și Odessos (Varna) păstrau caracterul lor grecesc și în perioada stăpânirii romane“.

În Nordul provinciei Illyricum era situată provincia Panonia, împărțită în Panonia superior și Panonia inferior, care uneori a format o unitate administrativă cu Illyricum. Regiunea meridională din Panonia a rămas la imperiul roman până în anul 588, păstrând inscripții din timpul antichității cele mai târzii. Putem presupune că nu numai în Sudul Dunării, ci și în regiunile întinse din nordul fluviului, cultura romană s'a păstrat încă multă vreme după despărțirea Daciei de Imperiul răsăritean.

Această despărțire s'a întâmplat, după cum se știe, în anul 270, din ordinul împăratului Aurelianus. Problema evacuării Daciei de către Romani este foarte discutată, cu toate că nu încapă nicio îndoială că resturi importante din populația autohtonă urmau să rămână în așezările lor moștenite. Dar nimeni n'a pus la îndoială că, cel puțin în sudul Dunării, românismul a supraviețuit până la sosirea Slavilor, în secolul al șaselea. Aceasta reese din faptul că, în provinciile Moesia Superior și Moesia Inferior, toate denumirile râurilor din dreapta Dunării și numele orașelor situate pe malul drept al fluviului, au pătruns din limba latină în limba Slavilor imigrați. Savus supraviețuește ca Sau, Timacus ca Timoc, Sirmium ca Sremr, etc. Păstrarea acestor nume preslave dovedește că invaziunea Slavilor n'a avut drept consecință distrugerea imediată a întregii culturi romane și eliminarea limbii latine. Dar trebuie să presupunem că înaintarea Slavilor spre Vest a condus la desfacerea unității anterioare a populației romane și această despărțire a fost cu atât mai mare, cu cât Slavii au pătruns mai spre Vest. Pe de altă parte populația romană din Sudul Dunării a fost cel mai puțin expusă atacului slavons. Fenomenul îl întâlnim în vechea provincie Dardania, unde, precum am constatat altădată, chiar în secolul al IX-lea populația ilirico-albaneză întrebuința limba latină vulgară ca limbă de circulație. Faptul că elemente lingvistice, pătrunse în regiunile vestice în limba străromână, se întindeau spre Est până în regiunea gurilor Dunării, dovedește că nu se

pierduse contactul între deosebitele aşezări romanice din Sudul Dunării.

Dar şi în provinciile romane, situate mai spre Vest, în Noricum şi în Panonia, resturile vechei populaţii romane s'au păstrat mai departe până în Evul Mediu. Când, în prima jumătate a secolului al VII-lea, Slavii năvăliră în Noricum, populaţia autohtonă romană s'a împrăştiat în toate părţile. În Carintia superioară e atestată între anii 977 şi 981 o localitate cu numele de Walaha, adică „Romani“. În Salzburg documentele bisericeşti menţionează în secolul al VIII-lea numeroase moşii, locuite de Romani. Deasemeni, întâlnim Vlahi izolaţi în Regensburg în secolul al IX-lea, la Ebersberg în socolul al XI-lea şi chiar în regiunea Salzburgului, în secolul al XIII-lea.

Mase importante de Romani, goniţi din Noricum, se îndreptară, în prima jumătate a secolului al VII-lea, spre Italia superioară răsăriteană, spre Friuli, pe care Avarii îl devastaseră la începutul secolului, încât ducii longobarzi au trebuit să-l colonizeze din noi. Când, două secole după aceste întâmplări, populaţia germană a imigrat în Carintia, resturi de ale populaţiei romane autohtone supravieţuiau încă. Pretutindeni, pe teritoriul vechiu romanizat, întâlnim până în secolul al X-lea vestigiile populaţiei autohtone. Am ajuns la acelaşi rezultat cu privire la provincia Panonia, unde, în epoca ocupaţiei maghiare, Romanii nu dispăruseră şi anume în regiunea lacului de Balaton şi a oraşului Neutra, în sudul Moraviei.

Nucleele românismului din provincia Dacia, pe care le-am arătat în Munţii Apuseni, în Munţii Făgăraşului, în sudul Munteniei şi poate şi în anumite regiuni din sudul Olteniei, reprezintă continuarea firească a acelor aşezări de Romani. În cursul nostru ţinut la Universitate, am arătat că în perioada când în Imperiul răsăritean limba latină a pierdut rolul de limbă oficială, în Vestul romanităţii păstrate, substratul ilirico-albanez a leşit la suprafaţă. Simbioza albanezo-romană înseamnă evoluţia limbii latine vulgare răsăritene utilizată în vorbirea curentă de majoritatea populaţiei ilirice, minoritatea de origine curat italică fiind neînsemnată ca număr.

Situaţia generală se schimbă odată cu venirea Slaviilor. O parte din populaţia slavă pătrunsă în Imperiul roman răsăritean a continuat migrarea spre Vest, iar o parte s'a aşezat în Nor-

dul Munteniei, în Banat și în părțile limitrofe din Oltenia septentrională.

Atuncea începe perioada a doua: preluarea limbii latine răsăritene, transformată în vorbirea Ilirilor, de către populația slavonă imigrată. Și în această perioadă, care cuprinde secolul al 7-lea și al 8-lea, nu a încetat o clipă contactul între regiunile romanice din Sudul Dunării. Pare chiar, precum am văzut în istoria cuvântului *pedestru*, că între sâmburele românismului din Munții Apuseni și nucleul romanic din valea Timocului au fost puncte de atingere directe. Numai astfel se explică pătrunderea cuvântului *pedestru* până la populația bilingvă, care întrebuița și limba albaneză și limba latină și existența de nume albaneze în cuprinsul Munților Apuseni, observată mai ales de Weigand.

Evacuarea Daciei, la care am făcut aluzie, pare să fi fost în deosebi de puternică în Banat, ceea ce reiese din harta săpăturilor arheologice, publicată de d. Gh. Brătianu în cartea «Les origines du peuple roumain». În apropierea graniței Imperiului roman evacuarea ordonată de autoritățile romane putea să fie mai ușor supravegheată și pusă la cale, decât în Hinterlandul Daciei. Aceeași hartă ne arată de asemenea că, în interiorul Transilvaniei, mai ales în valea Mureșului și pe amândouă malurile Dunării de Jos, nu poate fi vorba, pe la anul 300, de o cezură a vieții romane. Continuarea vieții culturale însemna pentru acele timpuri și continuarea limbii latine. Dar, pe de altă parte, când legionarii romani au părăsit Dacia, nu încapă nicio îndoială că, în regiuni întinse, se mai vorbea limba dacă sau un alt idiom prelatin, ca limbă de casă. Aceasta nu înseamnă însă că limba latină ar fi fost de prisos, ea fiind printre altele necesară și ca limbă de comunicație cu noii stăpâni ai țării, cu Goții.

Se știe că și Grecii au utilizat limba latină în relațiile lor diplomatice. În vocabularul episcopului gotic Wulfila se găsesc anumite cuvinte de împrumut de origine latină, care dovedesc, în această privință, cunoștințe destul de intense la populația Goților. Când Vizigoții se stabiliră în anul 418 în sudul Franței, la o mare parte dintre ei domina limba latină, ceea ce rezultă din anumite forme toponimice asupra cărora am atras atenția în *Romania Germanica* vol. I, III.

Este deci lipsită de bază presupunerea anumitor cercetă-

tori, de pildă d. Tamas, că Germanii așezați în Dacia ar fi distrus și șters tot ce amintea vechea cultură romană și, în același timp, și resturile populației romanice. Dimpotrivă, stăpânirea Goților a favorizat supraviețuirea limbii latine în Nordul Dunării. Precum am arătat în prelegerile noastre universitare, populația bilingvă din nordul Moldovei a renunțat în sfârșit la limba de casă, adică limba slavă, păstrând numai limba românească. Tot la fel Dacii romanizați, bilingvi, renunțau mai de grabă la limba moștenită, decât la latină, în perioada dintre anii 400 și 700.

Când, după părăsirea Daciei de către Goți, triburile asiatice ale Hunilor și Avarilor năvăliră în Dacia, cei din urmă fiind urmați de mase nenumărate de Slavi, e foarte probabil ca populația autohtonă să fi fost silită să se retragă în fața invadatorilor țării, părăsind văile și câmpiile roditoare și retrăgându-se în munți, unde condițiile de viață nu exercitau nicio atracție asupra noilor stăpâni.

De acolo, din munți, Romanii s'au coborât în câmpii, când situația politică li-a îngăduit-o.

Între timp, limba românească ajunsese să-și încheie definitiv evoluția în afara spațiului ilirico-roman și anume în sudul Munteniei și în regiunile limitrofe din sudul Dunării. Precum am menționat de mai multe ori, limba străromână este efectul preluării limbii latine răsăritene, transformată în sfera de influență a populației ilirice, de către populația slavonă de pe amândouă malurile Dunării. Sistemul fonetic al Slavilor se transpune în limba română de circulație, ceea ce nu exclude o oarecare reacție lingvistică din partea populației curat romanice, precum am constatat în istoria cuvântului *pleoapă*. Vocabularul romanice este năpădit de expresii slave, care, fără evoluția presupusă, nu pătrundeau în limba romanice. Sintaxa română arată o puternică înrăurire din partea limbii slavone, iar deosebirea între consonantele moi și consonantele dure, caracteristică pentru vorbirea Slavilor, se transpune în vorbirea romanice, ceea ce are drept consecință, fenomenul, necunoscut în limbile romanice apusene, al palatalizării labialelor înainte de *i* vocalic, și trecerea dela *t* și *d* la *tz* și *dz*, înaintea aceleiași vocale. Când, în secolul al 16-lea, apar primele documente scrise în limba română, dar probabil și mult mai înainte, limba română de astăzi era alcătuită cu toate trăsăturile sale caracteristice.

Evoluția ulterioară a românismului este în strânsă legătură cu istoria Bulgarilor. Dacă n'ar fi fost împins spre Vest, e foarte probabil că românismul din Sudul Dunării s'ar fi păstrat până în Serbia. După cum e foarte probabil că fără prăbușirea Imperiului bulgar din Nordul Dunării, Românii nu ar fi colonizat Banatul. Incepând din secolul al 9-lea, Românii din Nordul Dunării continuă să ocupe, timp de mai multe veacuri, spațiul lor vital de mai târziu.

Dinspre susul Munteniei trece o populație bilingvă în Nordul Moldovei, unde, temporar, se oprește migrarea. Aicea populația devine monolingvă și, în această nouă stare lingvistică, pornește din nou spre Vest, într'un teritoriu locuit de o populație nord-slavă, și ajunge în sfârșit în Maramureș, unde, în anumite părți, întâlnește și pe coloniștii români, veniți din Sud. De acolo, din regiunea Maramureșului, migrarea Românilor pornește spre Sud-vest, până în Crișana.

După prăbușirea Imperiului bulgar, din sud-vestul teritoriului daco-român, la care am făcut aluzie, Românii stabiliți în Munții Apuseni se coboară nu numai în așezările eliberate, ci și în văile roditoare, locuite în parte de resturile populației slavone, imigrată în secolul al 6-lea. În sfârșit o parte a Românilor apuseni, care migrase spre Nord, ajung în Maramureș, unde, precum am văzut, s'a produs contopirea Românilor imigrați din nordul Moldovei cu această populație românească venită din Munții Apuseni. Aceste evenimente erau în plină desfășurare, când, în secolul al 10-lea, Ungurii au pătruns în Transilvania apuseană.

În afară de aceste două curențe, probabil încă din secolul al 10-lea, Românii din valea Timocului s'au întins spre Nord, imigrând în Oltenia și în Sudul Transilvaniei, în regiunea Brașovului și Sibiului, unde, la rândul lor, au întâlnit o populație romanică puțin numeroasă, venită din Munții Apuseni. Limba, pe care o aducea populația din valea Timocului, nu se deosebea în trăsăturile esențiale de limba generală românească. Totuș, existau în vocabular anumite diferențe în ceea ce privește sistemul fonetic (nu se produsese preluarea deosebirii între consoante moi și consoante dure, ca în regiunile răsăritene).

Așa dar contopirea cu Românii din Muntenia nu a prezentat nici o greutate. Pe de altă parte, deosebirile idiomului

Românii din Munții Apuseni erau mult mai însemnați. Acolo nu existau la început vocalele *ă* și *â*; *l* intervocalic nu trecuse la *r*, etc. Și aicea rezultatul ciocnirii între populația romanică autohtonă și cea imigrată, urma să conducă la o stare bilingvă a populației, tot așa cum fusese bilingvă și populația slavo-română din Moldova, căreia i se datorează, în limba română, cuvântul *gleznă* sau transformarea lui *pohlupa* în *plehupa*, *pleoapă*. Pre-tutindeni, rezultatul a fost același: Limba de circulație, adică limba străromână, fiind tipul cel mai puternic, a înlăturat celelalte variante lingvistice, romanice și neromanice.

Cu evenimentele descrise s'a terminat prima perioadă a românismului septentrional. Dar nu trebuie să pierdem din vedere că, în această perioadă, în regiunile locuite de o populație romanică, trăiau și numeroase nuclee străine. Către anul 1100, teritoriul în care limba română a fost limba generală de comunicație cuprindea: 1) Munții Apuseni, cu regiunile colonizate de Români după prăbușirea Imperiului bulgar nord-danubian. 2) Țara Oltului și Munții Făgărașului, unde populația autohtonă păstrase nealterat *l* intervocalic. Aceste două teritorii aveau și o graniță comună. 3) Nucleul sud-estic, alcătuit pe baza cuvântului *țeastă*. 4) Părțile septentrionale ale sâmburelui român din valea Timocului, situate în Sudul Olteniei.

Într-o a doua regiune se întindea populația slavă, care întrebuiința limba română ca limbă de circulație. Acest teritoriu e delimitat de către numirile de origine sud-slavă, însoțite de cuvântul romanizat *pleoapă*. Adică în teritoriul menționat supraviețuește în denumirile toponimice cuvântul slavon *grad*, necunoscut în limba românească. Pe același teritoriu s'a păstrat cuvântul *pleoapă*, introdus din sudul Munteniei. Dacă un cuvânt curat slavon și un cupânt curat românesc au avut același areale, aceasta dovedește că amândouă cuvinte aparțineau aceleiași populații, care firește trebuia să fie bilingvă.

În sfârșit, a existat o a treia regiune unde, în mijlocul unei populații neromane, se găseau așezări românești izolate. Baza acestei constatări ni-o dă istoria cuvântului *pedestru*.

Evoluția ulterioară a românismului nord-danubian rezultă într'un mod cu totul firesc din acest tablou și este consecința vitalității extraordinare a poporului român. Am văzut în istoria cuvintelor *gleznă* și *omușor*, cum populația imigrată în Nordul

Moldovei se întindea spre Est, ajungând până în Crișana. În secolul al 13-lea începe, pornind din Maramureș, o puternică mișcare, îndreptată spre Est, care ajunge până în Basarabia. În sfârșit se produce, în folosul limbii române, desnaționalizarea populației nord-slave din restul Moldovei și din Basarabia, a populației vechi slavone din Sud-vestul Transilvaniei și a diferitelor popoare asiatice, care, în Evul Mediu târziu, imigraseră în teritoriul daco-român de astăzi.

Continuitatea românismului daco-român este, deci, numai în parte o continuitate rasială; căci și în diferitele centre de romanitate primitive, populația era numai, într-o proporție neînsemnată, de origine italică.

Dacă cu drept cuvânt, Românii se consideră astăzi drept Romani, aceasta este rezultatul minunatei vitalități a limbii române. Într-o perioadă, când aici, în afara Statului Roman răsăritean, se pierduse până și amintirea mărimii Romei, spiritul roman, cristalizat în limbă, supraviețuește.

Este adevărat, nu supraviețuește într-o formă limpede, căci această limbă trecuse de două ori prin ciurul unei mentalități neromane. Dar spiritul roman a rămas destul de puternic, ca să nu se fi pierdut structura romană primitivă. Limba română este deci ultima cucerire, realizată de Roma în Răsăritul Europei.

E. GAMILLSCHEG

SCRISUL NOSTRU

Nu suntem făurari de iscusință,
Căci nu cu ea topim în inimi ghiața.
În vers ne străduim să 'nvingem ceața
Ce împresoar' a rimelor ființă.

Cuvântul e ca roua dimineața,
Un vers i-un început de năzuință,
O strofă-i nașterea în suferință,
Dar cântul nu-i întotdeauna viața.

Poeții strâng mărgăritare albe,
Le pun pe fir, făcând din ele salbe
Și pe grumajii lumii le anină.

Dar când în salbă-i mort mărgăritarul,
Podoaba stinsă nu va ști ce-i harul
De-a dărui lumină din lumină.

ARMONIE NOCTURNĂ

Printre rogoz pătrunde luna plină,
Trezind în iaz orăcăit de broaște.
Adie zumzetul de caradaște,
Al bălțior buhai prelung suspină.

O infinită gamă veșnic naște
Și moare lîn topită 'n noaptea lînă.
Torc greerii visările 'n surdină,
Mugește turma somnoros când paște.

Privighetori mereu purced a spune
Îmbătătoarea trilului minune,
Prin ceruri fumurii ca promoroaca.

Și 'ntr'un târziu când cântă cucurigul,
În depărtări bat pîtpalacii toaca,
Iar ceața 'și duce biruită frigul.

APOCALIPS

Și când va fi să vie ziua asta
De trăsnete cumplite 'nvăpăiată,
Atuncea fi-va cea din urmă dată
Când din senin va cobori năpasta.

Suvoi de foc pe bolta frământată
Va astupa luminilor fereasta,
Vor arde codrii și, pe munte, creasta
Se va preface 'n țandări, — detunată.

Hrăpareți vulturi cu gheena 'n pântec,
Vor zbârnâi nimicitor descântec,
Venind cetățile să le îngroape.

Și dela răle cum nu-i nimeni lipsă,
Așișderi nimeni nu va ști să scape, —
Ne zice-Apostolu 'n Apocalipsă.

RĂSĂRITU 'N SÂNGE

Vârtejul și-a întins nebună hora
De parte, către fluviul Euftrat.
Prin grinduri de nisip însângerat,
Necruțator, își sună Marte ora.

Hultanii trec cu sborul ferecat
Peste Damasc, vâslind către Bassora.
Pământului care-a 'nghițit Gomora
Un alt prăpăd acuma 'i este dat.

În țara musulmană, țara sfântă,
Hăulitoare guri de foc s'avântă,
Urlând sălbatece de pe afet.

Tăcută-i numai jalea ta, lisuse,
Plângând crucificările apuse,
Pe când în harțe 'nvie Mahomet.

GH. A. CUZA

AȘA A FOST*)

La Feiga Popiș e o cârciumă cunoscută de toți ieșenii. Și-a făurit un renume și și-l păstrează. Căci vinuri, fripturi și murături ca la Feiga Popiș, sunt greu de găsit în altă parte. Dacă ar fi să-l credem pe jupân Elic, nici «Parizul» nu are bunătațile lui. «Cu fripturile, vinurile și murăturile mele bat tot pământul. Chiar și pe doamna Americă» se laudă jupân Elic, geografia dumisale așezând pe doamna Americă în altă planetă. «Da și clienții îmi sunt de calitate! *Perva sorti*, cum le spune Feiga mea, în limba nașterii ei».

În adevăr, jupân Elic nu minte. Dar faima cârciumii nu se datorește numai jupânului Elic. A concurat deopotrivă, și dela început, la stabilirea ei, și femeia lui, Feiga, o evreică tânără și vădană pe timpul întoarcerii Basarabiei la patria mamă, timp care corespunde și vremii când Elic Popiș a intrat ca desrobitor în Securenii de lângă Nistru, călare pe încărcătura unei căruți de popotă, loc de unde păzea cu strășnicie de vrednică sentinelă să nu dezerteze un cârd de găini făcute prizoniere în niște cuști improvizate, pe motiv că n'au voit să se predea de bună voe la somațiile sale. Acolo s'au întâlnit și de acolo a adus-o în Târgul Cucului fruntașul Elic Popiș, durând nuntă cu larmă, așa după cum bine-merita o asemenea întâmplare. Căci, după câte spunea Elic atunci, de acum Prutul nu mai e hotar între frați și o să putem trece dintr'o parte în alta gaz, sare, chibri-

*) Fragment din romanul cu același titlu, ce va apare în toamnă la «Cartea Românească».

turi, rachiu de păpușoiu și câte altele, și fără de contrabandă. Deci zi de adevărată bucurie națională. Cum de neamul lui era fiu de crâșmar jidov și cum se arătase și Feiga a fi tare meșteră la pus murături în acreală îndulcită cu miere, a făcut tata socru ce a făcut și cât ai bate din palme și ai zice pește i-a și scos lui Elic, pe numele lui și cu banii Feigăi, brevet de băuturi.

Dar să fim drepți și să dăm și celorlalți meritul care li se cuvine. Așa după cum Elic gonește în toată Moldova după vin bun, boieresc, neuitându-se la un pitac pe care îl dă mai mult dar numai să facă, tot așa, pentru făcutul fripturilor, a tocmît om cu pricepere strașnică. Auzind că la Roman, la Kandler, se află un grataragiu, despre care boierii mereu își aduc aminte ca despre ceva rar întâlnit, s'a și dus Elic, așa ca din întâmplare, să-l ispîtească să vină la Iași, că acolo sunt boieri cât nu încap într'o mie de orașe ca Roman, și, mai ales, știu să prețuiască și să cinstească o friptură ca lumea. În fața unei plăți mai convîngătoare decât aceea pe care o avea, moș Vasile Tășalău grataragiul și-a luat gemântănașul de lemn și a plecat în Arcadia cu toată împotrivirea domnului Kandler.

— Și să mai ziceți dumneavoastră, boieri mari, că nu și-a băgat Elic capul slugă la stomac, — a spus Elic Popiș atunci, voind pe semne să înțeleagă că el pe toate le face cu chibzuială, pentru că nimic nu e mai greu de hrănit ca burta boierilor moldoveni.

Dar cu atât încă nu e sfârșită treaba. Boierilor moldoveni le place să aibă și-oleacă de strună de cobză când își grijăsc de stomac. Le-a rămas în sânge obiceiul dela străbuni și cum ei țin la vechimi, țin și la cobză. Așa că pentru împlinirea tacămului a mai trebuit jupân Elic să dea o fugă și până la Târgul-Neamțului, unde un mare meșter cobzar se mai afla rămas din vremuri. De acolo l-a adus peșcheș pe Neculai Perșu jupân Elic, și om ca să-i dea vinului așa cum îi trebuie horbota cântecului, mai greu de aflat astăzi un altul. Căci după cum îi în culoare sau la gust, își ajustează și sbârna coardelor și găociul gurii Neculai Perșu. Și apoi, ține-te burtă, să poți potoli setea cântecului.

Cu atât însă tot nu i s'a pus capac chefului moldovenesc. Vinul, fie el oricât de bun, dacă ții să-l bei la cleștar și nu la

ulcică, și dacă vrei singur să ți-l torni din carafă și nu-l lași în legea mânilor de codană să ți-l drămuiască din șipuri spuzite de colbul uscăciunilor, apoi atunci tot nimica nu se alege nici din cântec și nici din vin. Jupân Elic a înțeles și porunca aceasta a împlinirii pe de-a 'ntregul a poftelor cu nărav boieresc, și tot dela Târgul Neamțului s'a fost întors, după o nu prea îndelungată căutare, cu Tincuța Găetan, o fată spre anume, care cu ți-dulă întăritoare a fost imputernicit jupân Elic de cinul boierilor ce îi dăruiau crâșmei lui multe nopți de risipă. Și fată ca Tincuța Găetan, numai pe vremea lui Ștefan Vodă a fost, dacă ar fi să credem hronicile mai de vază ale Moldovei. Să-i fi fost muntele tată, și carne ca piatra cărnii ei tot n'ar fi avut. Să fi supt, în loc de lapte, apă din fundurile prundoase ale Bistriței și tot n'ar fi eșit atât de șerpuitoare printre privirile îmbulbucite de poftă ale boierilor cu aplecări spre mirosul reavăn al braz-dei. Iar în ochii ei mai stărue și astăzi aprinse focurile haiducești. Mai adăogați acum la zilele de primăvară și vară tufele de liliac și de zorele și mai dați și încăperilor cu scâlciei de ziduri și bârne căldura de iarnă a vetrelor tocmită din cărămizi și olane și veți înțelege de ce ascuțimea minții jupânului Elic a pus pe firmă : *Cine e boier, intră și ese tot boier. Cine nu e boier, să nu intre, dacă vrea să rămână tot ce a fost.*

De cum s'au arătat în chenarul ușii, madam Feiga i-a și zărit.

— Elic, a dat ea glas ascuțit, așa cum numai în cazuri mai rare își anunța bărbatul, treci în față c'o venit boier Stejărel și și boier Culai.

— De ce ne dai în vileag, madam Feiga ? începu a o judeca Neculai Brateș. În sara asta am vrea să nu mai știe nimeni că suntem aici.

— Da clienții noștri să nu afle ce fel de boieri vin la noi ? se apăra madam Feiga. N'am avea și noi dreptul la atâta cinstire ? Și vai, nici nu știi matale, boier Culai, câtă bucurie am când vă văd ! Parcă n'ai fi matale.

— Aici ai cam feștelit-o, madam Feiga, i-a răspuns Stejărel Racotă. Înseamnă că te bucuri numai când pare un altul și nu el. De așa bucurie...

— Iaca nu e așa, boier Stejărel. Când îl văd pe boier Culai, parcă-l și am deja în față pe domnul Turghenew. Zic și

zău că așa romane frumoase numai domnul Turghenew a scris. Și Zuzica mea spune la fel.

Și ca să spue la fel, cu glasul ei de alarmă a chemat și pe Zuzica.

— Zuzicaaa...

— Ei, poftim, acum o chemi și pe domnișoara Zuzi ? ! Păi așa ne-a fost vorba, madam Feiga ? o judecă din nou Neculai Brateș.

În locul Zuzicăi a sosit jupân Elic. De bucurie nici nu s'a mai ploconit. A trecut pe dată la bătutul darabanei din palme și a strigat ca din catalog :

— Sami, Lică, Tincuța, în față repede c'au venit cuconul Stejărel Racotă și maistrul Neculai Brateș.

I s'a dus strigătul dincolo de fundul grădinii. Să-și aducă însă aminte că l-a căutat astăzi pe Neculai Brateș iar țăranul care îl caută ades, nu și-a adus aminte jupân Elic. Cine știe, poate că s'arată pe undeva o nevoe și pleacă.

— Măi Elic, de ce nu ești om de treabă ?

— Iu ? s'a repezit jupân Elic cu strășnicie, ca și cum de comunism ar fi fost acuzat. Nu sunt eu de treabă, cucoane Neculai ! ?

— Nu ești, măi. De ce nu-ți tace pliscul ? Cine ți-a dat voe să-mi strigi numele ca pe al lui Sami sau al Tincuței ? Ce sunt eu, măi Elic, diseurul localului, să mă asmuți ca pe spurcăciunile astea ? Nu-ți mai rămâne decât să mă lipești și pe geam : *Local de Lux. Cântă Neculai Perșu și mănâncă și bea Neculai Brateș.*

Văzând în ochii madamei Feiga puțină spaimă, Stejărel Racotă s'a apropiat de ea cu gând să i-o împrăstie. Jupân Elic însă a înțeles imediat că nu e nicio primejdie. Știa el că boierilor moldoveni le cam place să pară rupți din biciul lui Dumnezeu, dar mai blânzi ca dâșii și mai ușor de câștigat, nici că sunt alții. Că e un adevăr acesta și nu numai o părere a lui, iaca o să se convingă și Feiga. Ea se sparie ușor fiindcă a rămas cu spărietura de pe vremea revoluției bolșevicilor, când i-a fost ucis întâiul bărbat, iar pe ea au făcut-o poștă. Ei și ! ?

— Cucoane Neculai, și chiar dacă v'ași scrie numele pe geam, crezi matale că ar fi o rușine ? Adică de ce unii să poată scrie *Furnizorul Curții Regale* și eu să nu pot scrie *Furnizorul*

Maistrului Brateş? Io spui cinstit şi nu mă dau la o parte. Când eu strig numele matala în grădină, aşa ca să audă muşteriii, să fiu eu nebun de dus la Socola, dacă nu se bucură lumea ca la ceai dansant. Zi Feiga că nu e aşa.

Madam Feiga n'a zis însă nimic, pentrucă nu ştia dacă e bine sau nu să spună aşa cum vrea jupân Elic. Când prinde clipa prielnică, îşi dă ea drumul şi fără pofteală la spus. Că nu-i în lume altă femeie să fi păţit câte a pătimit ea pe vremea revoluţiei. Şi, mai ales, să şi scape teafără din asemenea batjocură. Iată, e martoră ȋtera cu care a fugit şi pe care nicio fărâma de minută nu a slăbit-o din ochi. Țitera şi o vacă. Vaca a murit însă, Dumnezeu s'o ierte! Peste tustrele au trecut când Ruşii, când Austriecii. Că s'a întâmplat să se oprească frontul tocmai în Secureni. Când cădea târgul la Ruşi, când la Austrieci. Şi de odihnite le luau şi unii şi alţii. Şi pe ea şi pe vacă. Au fost zile când au muls-o în aceiaşi zi şi Austriecii şi Ruşii. Pe vacă, nu pe ea. Că pe ea, numai regretatul Zoimmer, fostul ei bărbat, ştie de câte ori în aceiaşi zi a trebuit să tragă cismele şi la Ruşi şi la Austrieci? De nu se stabilea frontul, poate că azi odihnea şi ea la un loc cu vaca. Noroc că, în cele din urmă, au venit fraţii noştri, Românii, şi le-au scăpat. Elic, săracul, a fost cu adevărat un viteaz. El nu s'a uitat că au trecut şi Ruşii şi Austriecii pe-acolo. Vorba lui: ei şi? Şi aşa am ajuns eu numai cu ȋtera la Iaşi, că vaca a murit. Dumnezeu însă a fost bun cu noi şi ne-a dat în loc pe Zuzica. Cântă Zuzica, tace ȋtera; tace Zuzica, cântă ȋtera. Şi este aşa o fericire, zău, să am eu pardon boier Culai, că altceva nu mai vreu. Să meargă treaba bine la crâsmă şi-atât. Să aibă Zuzica noroc să se mărite cu un băiat de soiu, cu pricepere la brânşa noastră, şi de rest, basta! Sănătate şi alt nimic. Dacă pică şi o lecuţă de noroc, nu strică. Când dă Dumnezeu la atâţia, de ce nu ne-ar da şi nouă!? Şi dacă ne mai păzeşte şi de tâlhari, chiar că ne mulţumim cu atâta! Că noi suntem oameni modeşti, boier Culai, şi nu preţindem mai mult.

Stejărel Racotă şi Neculai Brateş îi cunosc îndeajuns revărsările volubilităţii şi uneori au venit numai pentru a o asculta pe madam Feiga. O socotea Neculai Brateş, drept ca pe o mină de aur. Povestirile ei aveau hazul amestecului de gânduri ţesut în pânza frazelor continuu sudate de acea genială incoerenţă

ce au unii de a da o învecinare și o asociere celor mai disparate fapte și lucruri. O studia, după cum băgase de samă și Stejărel Racotă, pentru romanele sale, și nu se sfia să declare că un asemenea personaj nu-l poți aduce în pagini decât cu ajutorul discurilor fonografice.

În seara aceasta însă scopul venirii lui la Feiga Popiș era altul. Lucrul l-a înțeles și madam Feiga de cum a schimbat înțaiia vorbă cu dânsul și intuiția ei în atât i-a spus că e în alte ape scăldat astăzi boier Culai, încât i-a trezit din adâncuri și teama. Noroc că a avut grijă Stejărel Racotă să i-o spulbere cu câteva clipiri ascunse din ochi, căci altfel s'ar fi jurat madam Feiga să nu-i mai povestească nimic din câte a tras, și nici să-i mai cânte vreodată din țiteră romanțuri rusești.

Sosind în față și Sami și Tincuța, jupân Elic le-a dat porunci.

— Odăița din fund, în regulă. Cuconul Neculai și Cuconul Stejărel stau înăuntru astăzi.

Venită cu mure în ochi și cu portocale în sân, cuconul Stejărel a părăsit-o pe madam Feiga pentru Tincuța. I-a petrecut o mână pe după umeri, lipind-o de dânsul, i-a luat cu mâna cealaltă în triptic de degete bărbița și i-a trecut șoaptă de om săltat din bălămălile vârstei :

— Tincușo, ești numai păcat. Piei dinaintea ochilor mei căci vreau să sfârșesc viața fără de ocnă.

Cuvânt, la care Tincuța a dat răspuns de fată deșteaptă.

— Ba, o lecuță de ocnă mai că ași vrea să faci pentru mine, cucoane Stejărel, — și s'a și deslipit din strânsoare, ducând spre odăița din fund, odată cu ea, și aroma crudă a tinereții ei cu vii svâcniri de sălbătăciune. Ce a intrat însă în nările cuconului Stejărel, a rămas acolo, așa cum îți rămâne mirosul de rășină arsă când treci prin pădurile de brazi.

Neculai Brateș văzându-l redeșteptat în simțuri de Tincuța, i-a amintit în glumă, că n'ar cam voi să-i fie martor la Parchet, într'o asemenea ticăloșie. În gând însă asocia faptul la cazul lui, căutând punctele de asemănare și poate de sprijin.

— Ticăloasă este viața asta, Culai, care te poștește cu toată puterea îndemnului să făptuești mârșăvia, ca apoi să te judece pentru c'ai săvârșit-o.

— Asta-i curat aşa, cucoane Stejărel ! încuviinţă şi jupân Elic. Dar grăbit cum era să răsuflă mai repede din strânsorile cazului său, Neculai Brateş l-a poftit pe jupân Elic să lase filozofia şi să treacă la grătar.

— Ai ceva mai de soiu, astăzi ?

— Cucoane Neculai, lăsaţi pe Elic să vă trimeată ce va alege el.

Şi apoi către madam Feiga :

— Feiga, un harbuz din balercuţa de ieri.

Şi iar către Neculai Brateş şi Stejărel Racotă :

— Iaca, suntem la sfârşit de Iunie şi o să vedeţi dumneavoastră ce harbujel murat o să vă dea Elic !

— Pardon, Feiga, nu Elic, — restabili madam Feiga, anticipat, dreptul la lauda murăturilor.

— Vin ? întrebă scurt Stejărel Racotă.

— Parcă trebue să mai spuneţi ce fel de vin ? ! Elic nu vântură pe gratis Moldova ! Şi Elic mai ştie şi cui să dea din ce are mai bun. Cucoane Neculai, alaltăieri ai băut matale un Pâhneşti. Astăzi o să beţi o fetească de trei ani, găsită de mine la Huşi. Untdelemn Sassu, cucoane Stejărel. *Pervo sorti*, cum zice Feiga mea. *Epatant*, cum zice Zuzica. Numai domnul episcop dela Huşi mai are aşa ceva. Era chiar să-l ieie pe tot, da Elic a băgat şpagă bună şi a salvat jumătate din sângele Domnului, din mâna păgânului.

— Bagă di samă Elic, la cătlete. Să nu tai din şpatacul de astăzi, — se arătă şi madam Feiga cu grijă pentru ce-au să mânânce Stejărel Racotă şi Neculai Brateş, şi parcă şi cu puţină gelozie pe Elic, că prea se tot pune în frunte şi pe ea, care e şi damă, o dă mereu la spate.

— Tu să nu te amesteci la cărnuri, i-a interzis jupân Elic. Am eu pentru dumnealor altceva mai bun. Tu vezi de murături, că numa de ele răspunzi. Cuconul Neculai şi cuconul Stejărel ştiu că eu sunt casă de încredere.

— Zi-i ceva, madam Feiga, că prea se laudă Elic aista, ca şi cum numai el ar fi toată cheia şi lacata aici, — vâri puţin iz de intrigă Stejărel Racotă.

— Apăi aşa-i dumnealui, da când li încurcă tot la Feiga este scăparea. N'o încurcat dumnealui şi pe un cumnat al meu

cu niște porci? Am fost împreună, i-am ales, i-am plătit, și când să plece, din toți porcii, distrat cum e dumnealui, o plecat numa cu mine. Uitase de cumpărătură. Eu nici în năcazul cel mare cu Rușii și cu Austriecii nu mi-am uitat de țiteră. La ea mi-era gândul. Că eu așa știu: dacă ții cu adevărat la ceva, apăi întâmplă-se orice, ceva-ul acela nu-ți scapă. Noroc că Zuzica îmi samănă mie. Ei am să-i las și țitera. I-am și spus: Zuzica mamă, cu ochii în patru. Poți să spargi totul, afară de țiteră. Elic, vezi că te chiamă în grădină...

OCTAV DESSILA

S U N T

Sunt puternic rod,
Nu cunosc tăgada,
Peste lumi de glod
Îmi rotesc balada.

Printre semeni sterpi
Chin cu dinții mestec.
Cu venin de șerpi
Pasul mi-l amestec.

Pisc de beznă urc,
Chem de pretutindenii,
Anii cruzi i-aburc
Prin păduri de grindeni.

Vifor de îndemn
Crește 'n tot ce cuget,
Când ca toaca 'n lemn,
Când ca marea 'n muget.

Lângă neguri gem ;
Fac, cu viu descântec,
Rugă — din blestem,
Și din urlet — cântec.

Frunza de pe dâmb
Mi-a dat glas de crainic.
Din urât, din strâmb,
Scot ce-i sfânt și trainic.

Sub al sorții zid,
Ce se surpă 'n pripă,
Clipa mi-o ucid
Și-s ucis de clipă.

Plâns de reci salcâmi
Mă 'nfrățesc cu praful,
Pe când iarba îmi
Scrie epitaful.

GEORGE LESNEA

CÂTEVA ASPECTE DIN LIPSURILE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI MEDICAL LA IAȘI

Învățământul Universitar trece printr'o criză care s'a accentuat, din ce în ce mai mult, după război.

Problema tineretului preocupă actualmente atât Ministerul de resort, care face toate eforturile să găsească soluțiunile adecvate, cât și o parte din presă, care face o anchetă asupra crizei tineretului și asupra măsurilor de îndreptare.

În articolul de față îmi propun să fixez o lature a acestei probleme și anume să examinez mai de aproape criza tineretului medical, la care voi adăuga și problema clinicilor dela Iași, amândouă fiind de o importanță covârșitoare pentru formarea elitei medicale de mâne.

Îndeplinind funcțiunea de Epitrop la Spiridonie și, în acelaș timp fiind și membru în comisiunea administrativă a Facultății, care, printre altele, are ca atribuții și împărțirea de burse la studenți, am ajuns să fac trista constatare că numărul crescând al burselor studențești este invers proporțional cu ocuparea posturilor de externi și de interni la Spiridonie, adică, cu cât sporște numărul burselor, cu atâta scade numărul postulanților pentru externat și internat.

La concursul de internat ce trebuia să se țină în Aprilie, pentru 15 locuri de interni s'au prezentat doi candidați și printre aceștia nici unul din numărul de 85 de bursiei ai Facultății.

O mare parte dintre studenți se bucură de marele avantaj, acordat de Stat, al locuinței în cămin și al unei burse cu care se plătește cantina. Studentul, pus la adăpostul grijei existenței, nu-și mai bate capul cu examenul de internat și externat, care cere

o muncă în plus. El se mulțumește cu o frecvență la cursuri și cu o lectură sumară a cursurilor în preajma examenelor; să se pună la punct cu școlaritatea și să-și pregătească terenul pentru bursa din anul viitor.

Astfel, ajunge studentul, bursier al Statului, să se vadă promovat doctor în Medicină, fără să fi făcut o serioasă practică medicală.

Ori, tocmai aici este miezul chestiunii.

Este posibil oare ca Statul să dea toate avantajele studenției-me, (admirabilă intenție) fără ca, în acelaș timp, să ceară obligația unei practici de spital, indispensabilă unei formațiuni profesionale?

Consiliul Facultății de Medicină din Iași a adus în discuție această problemă și a luat hotărârea ca să se facă intervențiile de rigoare pe lângă Ministerul Instrucțiunei Publice ca să nu se mai acorde burse studenților dela anul 3 în sus, fără un prealabil examen de externat și de internat, silind astfel pe toți studenții bursieri să treacă prin filiera externatului și internatului de spital, singurele care asigură formarea unei temeinice pregătiri medicale.

În aceeaș ordine de idei, Ministerul Sănătății, condus actualmente de unul din cei mai buni cunoscători ai problemelor sanitare, în dorința de a ameliora organizația învățământului de specialitate, a impus studenților un stagiu obligator la un spital, în cursul vacanței de vară.

O altă problemă în legătură cu educația medicală a studenților este aceea a clinicilor Universitare.

După cum am aratat și în răspunsul anchetei ziarului «Curentul», învățământul nostru medical păstrează încă incluziuni teoretice, care nu cadrează cu misiunea lui de învățământ eminentamente practic.

Până acum doi ani au existat la Iași două catedre teoretice, una de chirurgie și alta de medicină internă. Actualmente, deși ele sunt transformate în clinici, una din ele n'are însă local unde să funcționeze, așa încât profesorul de clinică transformată dublează pe cel de clinică existentă, ceea ce înseamnă că pentru 40 de paturi existente sunt doi profesori de clinică transformată, care învață circa 150 de studenți.

Dar dacă clinicile medicale au așa de mare penurie de bolnavi, nici celelalte clinici nu stau pe roze.

Epitropia Sf. Spiridon a trebuit să adăpostească toate clinicile din programul Facultății de Medicină dela Iași. La începutul învățământului, clinicile erau mai reduse și numărul studenților cu mult mai mic. Treptat, treptat, însă, numărul studenților s'a înmulțit considerabil și s'au adăugat noi clinici în programul Facultății. (Clinica Gento-Urinară, Clinica de boale nervoase, Clinica Oto-Rino-Laringologică). In aceleași ziduri ale Spiridoniei, de acum câteva sute de ani, a trebuit să se facă loc pentru toate clinicile Facultății, douăsprezece la număr.

Sunt aproape sigur că, dacă învățământul ar fi avut nevoie de un număr din ce în ce mai mare de clinici, serviciile ar fi ajuns să se dividă, prin sciziparitate, până ce fiecare clinică ar fi fost redusă la un salon de bolnavi.

Actualmente Epitropia pune la dispoziția învățământului circa 420 de paturi pentru circa 300 de studenți, bolnavii fiind repartizați în modul următor: 100 de bolnavi pentru trei clinici medicale, 140 de bolnavi pentru 2 clinici chirurgicale și restul de circa 160 bolnavi sunt împărțiți la șapte clinici de specialitate. După cum se vede numărul bolnavilor din clinici este mult mai redus decât numărul bolnavilor din Spitalele de provincie.

Dar pentru a face o comparație de cifre să ne deplasăm puțin la clinicile din București și să raportăm numărul de paturi (2120) la numărul studenților (circa 700). Pentru clinicile medicale sunt puși la dispoziția învățământului 480 de bolnavi (la Iași numai 100); pentru clinicile chirurgicale sunt 593 de bolnavi (la Iași 130) iar pentru restul clinicilor 1037 (la Iași 170). In statistică nu s'au menționat bolnavii mentali și boalele contagioase.

Epitropia Sf. Spiridon are un singur Spital, pus la dispoziția învățământului medical, pe când în București există o serie de spitale de mărimea Spiridoniei: Spitalul Colțea, Colentina, Filantropia, Pantelimon, Brâncovenesc și altele mai mici: spitalul de copii și Leagănul Sft. Ecaterina.

N'aș vrea să fiu rău înțeles și să se dea un sens peiorativ comparației cu clinicile din București. Orice învățământ medical și deci și cel din București are nevoie de un cât de mare număr de bolnavi pentru cursuri și stagiul studenților, deci supărarea nu e că Facultatea de Medicină din București are la dispoziția ei atâția bolnavi, ci că Facultatea din Iași n'are cât trebuie.

Ce soluții se pot da pentru o ameliorare a clinicilor dela Iași ?

Pentru moment sunt două perspective : 1) punerea în funcțiune a clinicilor neisprăvite, 2) terminarea Spitalului Asigurărilor Sociale și trecerea lui sub controlul Facultății de Medicină.

Neisprăvirea Clinicilor noi este o rușine a trecutului, care împlinește în curând un deceniu. Nepriceperea arhitecților a lăsat o clădire de peste 60.000.000 cu un acoperiș prin care plouă mai rău ca afară, întru cât plouă încă o săptămână după ce a stat ploaia ; iar desinteresul politicianilor a lăsat o jumătate din clinică în părăsire, în prada liliecilor.

Deși într'o mare criză financiară, Epitropia de astăzi se sbate să repare, cu preț întreit, ceea ce a moștenit din trecut.

O a doua sursă de bolnavi ar oferi-o Spitalul Asigurărilor Sociale.

Grija Conducătorului Statului și a Ministerului Muncii de a termina toate spitalele Asigurărilor Sociale va duce în curând la bun sfârșit și Spitalul din Iași, conceput după cele mai noi planuri din Occident.

Facultatea de Medicină va trebui ca să facă toate eforturile ca să treacă în patrimoniul ei acest Spital care va fi o mândrie a Iașului. Trecerea Spitalului sub controlul Facultății ar fi o garanție în plus de îngrijirea optimă a bolnavilor și, în același timp, un mai mare număr de bolnavi pentru învățământ.

Dar pe lângă mărirea numărului bolnavilor din clinici, mai e nevoie și de mărirea fondurilor Spiridoniei, care le întreține și care, dela o rentă de circa 90.000.000 lei cât trebuia s'o aibă dela cele 71.000 de ha. (expropriate) are o rentă de Stat de 5.180.000 de lei ; iar restul bugetului îl acoperă, în cea mai mare parte, cu ajutorul important din ceasul al 11-lea, al anului 1941, dela Ministerul Sănătății și Instrucției, ajutor care în trecut a dus Epitropia la un deficit de circa 40.000.000 lei pentru care a fost silită să facă un împrumut.

Sperăm că, în ritmul nou al timpului, după ce vor trece greutatea de toate felurile ale țării, să vie vremuri mai bune care să dea mai multă importanță învățământului medical dela Iași, acum când avem nevoie de atâția medici buni.

GH. TUDORANU

PALERMO, CETATEA SF. ROSALIA

Oraşul Palermo, cel mai încântător port al Siciliei, este aşezat în fundul unui golf strălucitor de soare şi de lumină.

El este înconjurat de câmpii fertile, de munţi şi coline unde cresc livezi de portocali, smochini de India şi măslini.

Încă din vechime era celebru pentru poziţia lui frumoasă, iar bătrânul rapsod Homer i-a cântat bogăţia pământului, numindu-l Scoica de aur a Thrinakiei.

Locuitorii Palermului, ca toţi oamenii născuţi lângă mare, iubesc viaţa şi frumuseţea cerului sub care trăiesc, însă în ochii lor stăruie o umbră de melancolie, caracteristică celor ce locuiesc în insule.

În cântecele lor populare, pline de nostalgie, palermitanii exprimă dorinţa lor arzătoare de a vedea măcar odată în viaţă Neapole şi Roma. Dealtfel, această dorinţă şi-o îndeplineşte la cea dintâi ocazie şi cel mai umil pescuitor de coraliu.

Ţăranii palermitani în zilele de sărbătoare se îmbracă într'un costum foarte original şi artistic. Ei poartă o cămaşă de mătăsă cu mânici foarte largi, încreţite la umăr şi la mână; o vestă cu fir, pantaloni strâmţi, iar pe cap un fes cu un ciucure lung ce atârnă pe umăr.

Femeile au fustele foarte largi de culoare în general verde, o bluză bogată în volănaşe, un brâu lat de catifea brodat cu fir, iar pe cap o calotă acoperită de o dantelă ce cade până deasupra ochilor. Ea dă femeilor un aer de eleganţă, şi pare a fi o reminiscenţă arabă.

În Sicilia se întrebuintează o căruţă mică cu două roţi

înalte, careta siciliană, în care se pune o scoarță sau o saltea căci n'are capră; când însă e încărcată, căruțașul se așează într-o parte, deadreptul pe hlubă. Pe căruțe sunt pictate diferite scene religioase, istorice sau mitologice. Ele sunt trase de catări înalți, înșăoați, împodobiți cu pene și mărgelile și având capul în întregime acoperit de un turban și o mască, încât cu greu li se mai poate ghici originea.

Când *donia*¹⁾ coboară din caretă, bărbatul îi întinde mâna, căci țăranul sicilian are o nobleță înăscută; pe stradă ea merge înaintea lui, cu nelipsitul buchet de flori în mână, cu fusta în brâu iar el o urmează tăcut, cu coșurile încărcate, îndoindu-se sub apăsarea greutăților și purtând adesea la subțioară până și umbrela doniei, ca un adevărat cavalier.

În fiecare an, la 4 Septembrie, de ziua Sf. Rosalia — patroana și protectoarea Siciliei, — cetatea Palermului capătă un farmec deosebit.

În această zi de sărbătoare, de prin satele îndepărtate vin țărani în pelerinaj pentru a obține harul Sfintei, despre care se povestesc o mulțime de minuni.

Sf. Rosalia s'a născut la Sf. Stefano, în Agrigente.

Ea era fiica unui Sinibald, descendent al lui Carol cel Mare, signor de Quisquina și de Monte delle Rose.

De copilă avea un îndemn arzător pentru religie și o dragoste nemăsurată pentru Isus Cristos.

La vârsta de 18 ani, când tocmai viața cu plăcerile ei îi surâdea mai mult, fiind iubită și apreciată nu numai pentru tinerețea și frumusețea sa dar și pentru talentul ei literar, spre dezolarea părinților, a părăsit casa lor luxoasă, retrăgându-se, pentru a duce o viață de pustnică, într-o peșteră de pe muntele Sf. Pellegrino, în vecinătatea orașului Palermo.

Din partea unde muntele domină marea, într-o singurătate absolută, apropiindu-se tot mai mult de divinitate, ea își înălța către cer rugile sale fierbinți.

Sf. Rosalia muri în anul 1160 după 18 ani de penitență.

În anul 1624, cu ocazia unei epidemii, lumea părăsi orașul, retrăgându-se în munți ca să scape de molimă. Atunci a fost

1) *Donia* echivalează cu *lele*, dar cu o nuanță mai delicată.

găsit în peșteră corpul Sfintei, perfect conservat, iar alături de ea, pe peretele stâncii, o inscripție latinească scrisă chiar de mâna Sfintei înainte de a muri și care mărturisesc autenticitatea acelor moaște.

Peștera unde a trăit și a murit Sf. Rosalia este îngrădită într'un sanctuar măreț, săpat în stâncă.

În fața sanctuarului, situat pe piscul cel mai înalt al muntelui Pellegrino, este statuia Sfintei și un far, care luminează noaptea, indicând vapoarelor direcția portului.

Sfântul locaș a fost vizitat de marele poet german Goethe, care a rămas atât de impresionat de frumusețea locului și de legenda acestei sfinte poate încât izbucni în lacrimi și, inspirat, a scris pe peretele stâncii, în sanctuar, câteva strofe, ce se văd și astăzi, și vor rămâne în veacuri eternă splendoare de lumină vie ce dă sufletului aripi și-l înalță către cer...

În ziua pelerinajului, pe toate potecile muntelui stau călugărițe cu mici mesuțe pe care sunt lumânări, icoňte cu chipul Sfintei și pietricele luate din peștera ei. Aceste pietricele, purtate în sân, vindecă pe credincioși de boale trupești și sufletești.

Sf. Rosalia protejează și apără nu numai oamenii, dar și animalele de infirmități. De ziua ei, caii, asinii, catârii și boii, sunt bine curățați, gătiți cu flori și cu panglici, iar la gât li se atarnă câte un colăcel. Apoi sunt mânați de stăpânii lor într'o curte spațioasă, la periferie, unde primesc binecuvântarea unui preot. După ce au fost aghezmuți, la introducerea în staule, li se dă să mănânce colăcelul din care trebuie să guste și stăpânul lor.

Odată cu căderea serii, numele Sf. Rosalia strălucește pe muntele Sf. Pellegrino, scris cu litere enorme din mii de becuri, ca să fie văzut dela mari depărtări.

Pelerinii coboară muntele cu făclii și lumânări în mână, îndreptându-se către oraș. Orașul Palermo abia acum începe să petreacă; pretutindeni steaguri, focuri de artificii, luminații. *Trattorille, osterille, locandele*¹⁾, gem de lume; bucătăria lor, din lipsa de spațiu, e transportată lângă ușă. Pe gratare mari se frig pești și capete de ied. După o zi de post și închinăciune forțele trebuiesc restabilite.

1) *Trattoria* = bodegă; *osteria, locanda* = birt.

Celor săraci li se distribuie de către primărie o pâne caldă de secară și un fiasco de must.

Pretutindeni se aude glasul vânzătorilor de plăcinte strigând: *Pizza o pesceuva, o pescefigue, caprette!*¹⁾ care sunt specialitatea locului. Orășeni și țărani se ospătează din belșug în această zi sfântă, iar mustul de Marsala, cu parfumul lui special, cu gustul lui amarui, tipic, se bea din abundență.

Bătrânii joacă la mese *morra* și trag din pipe un tutun excelent, procurat prin contrabandă, iar tinerii, acompaniindu-se cu chitara, cântă cântece dialectale sau cântecul lor favorit ce se aude pretutindeni:

*Vita, dolore, amore mi desti
ed ancor mi darat;
Vita, dolore, amore
restituisco in canto...²⁾*

Serbarea ține până la miezul nopții când pelerinii încep să-și pregătească căruțele de plecare. Ei formează apoi un cortegiu pitoresc și interesant, îndreptându-se către barierele orașului: unii către Porta Maqueda iar alții către Porta Sant'Antonino.

Sufletul cetății se reflectează astfel în zilele de sărbătoare și, mai ales, de ziua Sf. Rosalia, patroana orașului.

În viața zilnică, tăcută și melancolică, vocea Palermului se difuzează într-o stranie și depărtată simfonie, care se ridică din marea sa grandioasă ce freamătă veșnic agitată la Porta Nouva, în timp ce spre Porta Felice, cântă încet o melodie neînțeleasă, care încântă urechea mereu și ne face să ne amintim toată viața, cu dulce nostalgie, malurile vechei Thrinakie.

Flora exuberantă a grădinilor din Palermo, parfumul *zagàret*³⁾ care inundă orașul luni dearândul, aleele de mimose, de leandri și de palmieri, peisajele diferite ce ni se oferă la orice

1) *Pizza o pesceuva* = plăcinta cu pește și strafide; *pescefigue* = plăcinte cu pește și smochine; *capretta* = plăcinta cu carne de capră.

2) Viață, durere, amor tu mi-ai dat
și-mi vei da;
Viață, durerea și amorul prin cântec
ți-le răsplătesc...

3) *Zagara* = flori de lămâi, mandarin și portocal.

pas, cântecul mării și o atmosferă de religiozitate specifică, dau noi orizonturi vieții, noi izvoare de avânt suflesc.

Prin aceste locuri minunate și cu clima dulce, a căutat alinarea suferințelor Nicolae Bălcescu, una din figurile cele mai reprezentative ale renașterii naționale a României. Durerile sufletești, care l-au chinuit mai mult decât boala, i-au grăbit sfârșitul. El fu îngropat în cimitirul din Palermo.

+ + +

Noaptea, cerul palermitan pare nemăsurat de înalt, luna coboară tot mai jos și lumina ei cerne o pulbere fină care face transparente florile; vântul împrăstie peste tot parfumul tîmarei iar cetatea pare învăluită într'o tăcere adâncă.

MARGA MATEESCU

M. KOGĂLNICEANU ȘI DESVOLTAREA ADMINISTRAȚIUNII PUBLICE ROMÂNEȘTI

Personalitatea lui M. Kogălniceanu este atât de complexă și s'a manifestat în atâtea domenii diferite, încât este greu a o analiza izolat numai dintr'un anumit punct de vedere. În general sunt bine cunoscute în istoriografia română aspectele ei în activitatea istorică, literară, politică. Ceea ce ne propunem noi este a desprinde din complexul acestei activități prodigioase rolul și contribuția lui M. Kogălniceanu la dezvoltarea principiilor de Drept Public Român și a Administrației Publice române. Asupra acestui punct de vedere special, după câte știu nu s'a scris un studiu aparte deși, după cum vom căuta a arăta, subiectul prezintă un interes deosebit pentru știința Administrației Publice românești.

Nu putem, desigur, într'un articol al cărui spațiu este limitat, iar cititorii nu sunt numai specialiști în domeniul nostru, să dezvoltăm această cercetare în proporțiile pe care le merită. Ne vom mulțumi numai a scoate în evidență câteva aspecte demne de toată atențiunea.

În lunga și strălucita sa carieră politică, M. Kogălniceanu a dezvoltat activitatea sa după un program pe care el însuși îl enunță în diverse ocazii ¹⁾ și din care desprindem spiritul patriotic sincer animat de dorința de progres a instituțiilor țării sale nu prin inovații și împrumuturi străine de tradiția țării, ci

1) A se vedea: Radu Dragnea — Mihail Kogălniceanu, Cluj 1921, p. 65 și urm.; Gabriel Dragan — M. Kogălniceanu, Opere alese, Editura Cugetarea.

prin îmbunătățirea și adaptarea instituțiilor tradiționale la cerințele progresului. Kogălniceanu și-a iubit țara și a fost întotdeauna mândru că a fost moldovean, fiind convins că această țară merită și poate progresa prin întărirea și dezvoltarea instituțiilor sale proprii.

Rolul lui Kogălniceanu în viața politică și implicit în domeniul de care ne ocupăm s'a manifestat sub două aspecte: 1) ca doctrinar și om de acțiune politică, încadrat în mișcările de revendicare a generației sale, în lupta pentru ridicarea politică a neamului românesc și 2) ca om de stat și realizator de reforme pozitive, organizator al instituțiilor publice.

În prima categorie, primul său mare act politic este participarea activă la manifestarea dela 1848, când, refugiindu-se la Cernăuți din cauza prigoanei domnului moldovean de atunci M. Sturza, care n'a înțeles rostul mișcării, redactează acolo „*Dorințele Partidei Naționale*“, catehismul politic al generației revoluționare dela patruzeci și opt. În acest act politic, el este teoretician și, în acelaș timp, exponent al intelectualilor moldoveni, înțelegând a se adresa lumii civilizate și invocând dreptul la viață a poporului moldovean prin instituțiuni și mijloace proprii.

Obiectivul acestor „*Dorințe*“ era critica în contra Regulamentului Organic, care, pe când în Muntenia era ars ca semn de protest, în Moldova se cerea prin scris îndepărtarea lui. „Toată pledoaria din evanghelia politică a Moldovei aspiratoare, se reduce în concluzie și în mod rezolut la aceea că Regulamentul Organic este străin țării; a fost creat de Rusia pentru Moldova“¹⁾. După însăși expresia întrebuințată în acele „*Dorințe*“, Regulamentul Organic „a dărâmat și a desființat toate legiurile țării; ne-a tăiat toată relația cu trecutul, fără a ne întemeia prezentul. O lege fundamentală a țării trebuie însă să fie o plantă indigenă, expresia năravurilor și nevoințelor nației“.

Cu toate că în acest strigăt de protest există oarecare exagerare, deoarece Regulamentul Organic, se știe, deși operă a Rusiei, s'a făcut în colaborare cu reprezentanții celor două principate și a ținut seamă de regulile juridice existente și de obiceiurile nescrise ale țării, totuș textul „*Dorințelor*“ spune mai departe:

1) Radu Dragnea, op. cit., p. 126.

„De aceea dar vroim a ne întoarce la acele instituții, a căror origină este din pământul nostru, care în timp de cinci veacuri le-am avut și pre care vroim numai a le adapta după luminile și trebuințele epocii. Pentru că ele au oareșicare asemănare cu constituțiile altor popoare, să nu socoată cineva că sunt imitații și împrumuturi, un plagiat al propagandei democratice și socialiste cum ar vrea nota cabinetului rusesc din 19 Iulie să le numească; să nu se ia după forme și după termine. Instituțiile ce le vroim sunt curat ale țării noastre în cea mai mare parte și aceasta o dovedesc istoria și acturile publice ale Românilor“¹⁾.

Preocuparea de căpetenie în acțiunea sa, este crearea de mijloace de dezvoltare proprie a instituțiilor țării într'un regim complet autonom și cu îndepărtarea împrumuturilor străine. De aci toată critica în contra Regulamentului Organic, care fiind operă străină, oprea dezvoltarea liberă a instituțiilor tradiționale și impunea protectoratul umilitor asupra țării sale.

Revendicările exprimate în „Dorințele Partidei Naționale“ și în Proiectul de Constituție pentru Moldova, erau în rezumat: 1) autonomia politică înăuntru, 2) egalitatea drepturilor civile și politice, 3) libertățile cetățeanului, 4) dreptatea clasei țărănești și 5) unirea celor două principate. Toate celelalte revendicări, 35 la număr, în Dorințele Partidei Naționale, sunt derivate în mod logic din cele de mai sus, care și ele se pot rezuma la prima și a cincea²⁾ dar care au fost toate enumerate pentru a arăta țărilor străine insistența ce se pune în realizarea lor.

Dintre ideile călăuzitoare cuprinse în actul politic de care ne ocupăm, merită să evidențiem importanța principiului de organizare administrativă descentralizată pe baza autonomiei. La baza regimului de drept care organizează administrația locală stă acest principiu fundamental al autonomiei. În virtutea acestui principiu, autoritățile locale, județul, comuna, au dreptul de a-și satisface interesele proprii așa cum posibilitățile și mijloacele locale o permit, fără amestecul puterii centrale. Acest principiu există și în organizarea statelor totalitare și autoritare, căci constituie un principiu practic de viață administrativă. Autonomia este însă

1) M. Kogălniceanu, — Dorințele Partidei Naționale, ediția Gh. Mărzescu, Iași 1883.

2) Radu Dragnea, op. cit., p. 165

un drept care se poate concilia mai bine într'un sistem administrativ descentralizat.

Problema autonomiei administrațiilor locale a format una din dispozițiunile Regulamentului Organic, care însă a recunoscut dreptul de autonomie numai orașelor: *„Stăpânirea, socotind că îngrijirea pentru toate cele ce privesc la buna fericire a unui oraș nu poate fi mai bine încredințată decât acelora cari mai cu deosebire se folosesc dintr'însa, au socotit să le dăruiască drepturi de a-și chivernisi ale lor interesuri prin sfaturi orășenești alcătuite din mădulări alese de către însăși locuitorii acestor orașe*¹⁾.

În revendicările mișcării dela 1848, această idee a devenit un punct programatic, pe care Kogălniceanu l'a înscris în Dorințele Partidei Naționale²⁾. În art. 46 al. ultim al Convențiunii dela Paris ideea a fost reluată și apoi, prin legile din 1 și 2 Aprilie 1864, ea a fost complet realizată, recunoscându-se personalitate juridică atât comunelor cât și județelor, cărora li se crează organe deliberante și reprezentative.

Realizarea acestui principiu care a format de atunci și formează și astăzi un principiu fundamental al dreptului public român se datorește formulării lui categorice și precise în actul politic al lui Kogălniceanu.

Un alt principiu de drept public cu repercursiuni asupra dreptului administrativ și administrațiunii publice în general, susținut în revendicările formulate de Kogălniceanu pentru generația sa dela patruzeci și opt, este acel al egalității drepturilor civile și politice pentru toți Moldovenii. Egalitatea drepturilor civile și politice este un drept istoric al Moldoveanului, după cum se arată în textul actului politic de care ne ocupăm: „În vechea Moldovă toți erau de-o potrivă ...în principate nici-una din stările (clasele) sociale nu era privilegiată; toți Românii puteau ajunge la boierie, adică la funcții publice“. ...Deși principiul acesta este general, pentru dreptul administrativ el are o importanță deosebită, căci privește problema accesului la funcțiunile publice, pentru care Kogălniceanu, invocând tradiția din

1) Regulamentul Organic, cap. IV, anexa II, s. I.

2) M. Kogălniceanu — Dorințele Partidei Naționale, p. 22, nr. 29. Ideea este susținută și în Muntenia, v. Proclamațiunea Revoluțiunii din 1848, în anul 1848 în Principatele Române, I, p. 496.

trecut, combate dispozițiunile art. 350 din Regulamentul Organic, care introduce înălțarea la rang și crează titlurile de nobleță.

Acest deziderat, exprimat în actul politic al lui Kogălniceanu, a căpătat mai târziu, printr'o evoluție progresivă, consacrarea definitivă prin constituția dela 1866 și cele următoare, egalitatea de drept a Românilor înțelegându-se și din punctul de vedere al accesului la funcțiunile publice ¹⁾.

În ordinea administrațiunii publice, tot manifestul lui Kogălniceanu cuprinde pentru prima dată formulat mai precis principiul responsabilității ministeriale și a funcționarilor publici în genere. Inscris formal în textul constituției dela 1866, el nu apare astfel ca o instituție de împrumut dela constituția belgiană, ci ca o instituție mai veche, națională. Regulamentul Organic al Munteniei și cel al Moldovei vorbeau de răspunderea miniștrilor, dar în termeni atât de nepreciși și cu dispozițiuni atât de necomplete, încât erau neaplicabile și în fapt nu se aplicaseră nici odată. Manifestul Partidei Naționale din Moldova din 1848 formula și cerea în mod clar și precis: *responsabilitatea miniștrilor și în genere a tuturor funcționarilor*, ca pe o instituțiune mântuitoare pentru țară. Ideea era de altfel îmbrățișată de Domnul Mihail Sturza, cu toate că el era departe de a împărtăși toate revendicările partidei reformiste ²⁾.

Convențiunea dela Paris din 1858 ținând seamă de aceste deziderate, înscrie îndatorirea miniștrilor de a contrasemna actele Domnului, în art. 15: „*Orice act slobozit de Hospodar, trebuie să fie contrasemnat de către miniștrii competenți. Miniștrii vor fi răspunzători de violarea legilor și mai ales de orice risipă a banilor publici. Ei vor fi supuși judecării Inaltei Curți judecătorești și de Casație. Acția va putea fi provocată de Hospodar sau de Adunare*“.

Sub imperiul Convențiunii, Inalta Curte a fost chemată în două rânduri să aplice aceste dispozițiuni: în 1862, când a declarat neintemeiată acuzarea adusă de Adunarea electivă Cabinetului *Manolache Costache* și în 1864 când a declarat inadmisibil recursul făcut de *A. Anagnosti* împotriva lucrărilor de pu-

1) C. Dissescu, *Drept Constituțional*, ed. 1915. Asupra evoluției dreptului de a ocupa funcțiuni publice în România. A se vedea studiul meu: *Admiterea Naturalizaților români în funcțiunile publice*, Buc., 1940.

2) Anibal Teodorescu.—*Trațat de Drept Administrativ* VII, București, 1935, p. 122-123.

nerea sa sub epitropie și tragerea la răspundere a fostului domnitor *Barbu Știrbei*, a lui *Em. Arghitropol* fost ministru al justiției și a lui *D. Ioanide*, fost director la Ministerul de Interne ¹⁾).

Un alt principiu de drept public, formulat în punctul 9 al manifestului, cerea ca „reprezentanții țării în timpul mandatului lor să nu primească funcții, cinstiri sau răsplătiri dela guvern, cuprinzându-se în acești termeni ideea separației puterilor și un precept de morală administrativă.

În punctul 18 se cerea întemeierea unui ordin de avocați, complectându-se așezământul pentru vechili din 1839 care dădea drept de apărare numai în materie civilă și cu dreptul de apărare în materie criminală pe care Regulamentul Organic îl recunoștea dar nu-l organiza complet.

Din spicuirile sumare de mai sus asupra manifestului lui Kogălniceanu s'a văzut cu câtă precizie s'au formulat unele principii de drept public și cu aplicațiune specială în dreptul administrativ. Chiar dacă nu s'ar putea atribui lui Kogălniceanu în totul paternitatea acestor idei, el este acel care a știut să le înțeleagă rostul și să le formuleze în termینی care au dus apoi la realizarea lor. În afară de aceste idei, trebuie să mai adăugăm pe cele exprimate în publicațiunile sale care, dacă nu direct, dar în tot cazul în mod indirect, au contribuit la formarea și clarificarea noțiunilor despre instituțiunile juridice cerute de spiritul vremii.

Sub cel de al doilea aspect al influenței lui Kogălniceanu la dezvoltarea dreptului public român, ca om de stat realizator și organizator, este de ajuns să ne referim la colaborarea sa la viața publică în epoca cea mai fecundă în crearea de instituțiuni juridice. Activitatea lui Kogălniceanu s'a desfășurat neîncetat în toată această epocă. Il găsim în partida Unirei la 1856, în Divanul Ad-hoc al Moldovei la 1857, revendicând împreună cu alți moldoveni principiile de bază ale organizării statului român, ce trebuia să rezulte după unire. El este reprezentantul grupului și autor al tuturor propunerilor făcute în sânul Adunării ad-hoc și al Adunării electivе din Moldova.

Vorbind mai târziu de opera colectivă a Moldovenilor, iată ce spune despre cererile formulate la 1857: „*am cerut autono-*

1) Anibal Teodorescu, op. cit. vol. II.

mia țării, am cerut unirea, am cerut principe străin, am cerut guvern reprezentativ constituțional, regim conservat prin legile vechi ale țării și care s'a respectat, deși ciuntit de către însăși domnii fanarioți" (cuvânt contra adresei 6-17 Iunie 1875, București 1865, citat de R. Dragnea, op. cit. p. 167-8).

Domnul Alexandru Cuza dizolvând Adunarea în ziua de 2 Mai 1864, decretul de dizolvare a fost citit de Kogălniceanu ¹⁾, care, în dorința de a se înlătura opozițiunile ce se făceau la votarea proiectelor sale de reformă agrară și electorală, a împărțit formula dizolvării ca o soluțiune necesară în împrejurările de atunci.

Prin Statutul dezvoltător al Convențiunii, promulgat atunci, se prevedea că: „*decretele ce, până la convocarea nouei Adunări, se vor da de Domn, după propunerea Consiliului de Stat ascultat, vor avea putere de legi*" (art. 18).

O sumă de legi, dintre care unele dăinuesc și astăzi, toate foarte importante, au fost promulgate atunci pe baza acestei dispozițiuni. În afară de codul civil, penal, procedură penală, sunt de o mare importanță în special legile cu caracter de drept public: legile de organizare a comunelor și județelor, legea pentru secularizarea averilor mănăstirilor, legea pentru regularea proprietății rurale, legea de expropriere pentru cauză de utilitate publică, legea electorală, legea pentru pensionarii funcționari, legea pentru înființarea Camerelor de Comerț, legea pentru înființarea dărilor comunale, legea pentru instituirea unei case de depuneri și consemnațiuni, legea asupra instrucțiunii, legea pentru admisibilitatea și înaintarea în funcțiunile judecătorești, legea pentru constituirea corpului de avocați, legea pentru organizarea puterii armate în România, legea pentru organizarea serviciului agenților însărcinați cu așezarea contribuțiunilor directe, legea pentru monopolul asupra vânzării tutunului, legea pentru recrutarea armatei, legea asupra poziției ofițerilor, etc. Ele au înzestrat statul cu o serie de așezăminte și forme, în administrațiune, în învățământul public, în finanțe, în armată, etc.

Tot cu participarea lui Kogălniceanu, ca prim-ministru, s'a

2) Xenopol.—Domnia lui Cuza Vodă, 1903, vol. I, p. 766 și urm., citat de Anibal Teodorescu, op. cit., p. 62.

înființat Consiliul de Stat, organ a cărui importanță este cunoscută în evoluția Contenciosului Administrativ.

Rolul lui Kogălniceanu la alcătuirea acestei legislații nu se poate însă determina precis, deoarece colaborarea sa cu Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a fost atât de strânsă încât nu se poate stabili în această colaborare care este anume contribuția personală a fiecăruia dintre ei ¹⁾.

Dacă în toată această operă este o colaborare iar contribuția lui Kogălniceanu nu se poate determina precis, nu mai este cred necesar să adăugăm că, în legiuirile care rezolvă problema agrară, lui Kogălniceanu îi revine toată opera îndeplinită. Rezolvarea problemei agrare, deși cu un aspect numai economic și social, interesează de fapt într-o foarte mare măsură Dreptul public și Administrațiunea publică în special, deoarece într-o țară agricolă, întreaga viață publică și administrativă trebuie sădită pe o legislație de repartizare a pământului și de reglementare a raporturilor dintre factorii de producțiune agricolă, cu atât mai mult, cu cât în tradițiunea țărilor române proprietatea rurală a fost întotdeauna considerată ca o instituțiune de Drept Public.

În toată opera sa, Kogălniceanu a dovedit o preocupare de marile probleme ale neamului, pe care le-a rezolvat în chip civilizat și cu tot patriotismul demn de imitat. Patru sunt problemele care l-au preocupat în acest al doilea aspect al operei sale de organizare a statului, și anume: autoritatea, libertatea, egalitatea și proprietatea.

Reținem dintre toate în legătură directă cu dezvoltarea Administrației și a Dreptului Administrativ, ideea de autoritate. În aceasta Kogălniceanu formulează el însuși principiul ordinii de drept, a legalității, care este un principiu fundamental și indispensabil pentru dezvoltarea administrației publice. Iată cum explică el însuși această idee de autoritate: „Voesc autoritatea legii cum este în Belgia, în Piemont, în Anglia, autoritatea aceea legală și mare, care face ca înaintea unei mici baguete pe care este scris cuvântul: respectul legii, că-și pleacă cerbicele frontale cele mari și mai semețe. Și când cer și pentru țara mea această autoritate, este pentru că cred că, numai prin

1) Radu Dragnea, op. cit. p. 168.

ea, se poate statornici la noi egalitatea pentru toți, pentru cel slab ca și pentru cel mare. Aceasta este singura autoritate ce o doresc ¹⁾).

Autoritatea în stat trebuie s'o constituie prin urmare legea, care trebuie să se impună deopotrivă tuturor.

Concepția operei lui Kogălniceanu este inspirată din studiile sale de drept, pe care le-a făcut atât în Franța cât și în Germania și din dorința de a-și vedea patria ridicându-se la înălțimea țărilor civilizate din occident.

Am spicuit câteva din ideile care pot da aspectul influenței covârșitoare pe care marele bărbat de stat a revărsat-o asupra operei de încheiere a Dreptului Public și a Administrației Publice în România. La comemorarea lui Kogălniceanu am crezut că se poate aduce o contribuție relevând încă un aspect al operei sale, care rămâne încă de studiat mai sistematic și mai complet.

I. POPOVICI

1) *Cuvânt contra adresei*, rostit în ședința adunării dela 9 Februarie 1863, v. R. Dragnea, op. cit. pg. 169.

INCANTAȚIE

În părul tău
Ușor, asemeni unui gând senin,
Mai mătăsos ca firul de pelin,
Mai miresmat ca iasomia,
Se vălurează lin câmpia...

În ochi tăi
C'un cer întunecat de tuci,
În care plutitoare taine duci,
Văd lustru de noptatic iaz...

Cerc după cerc, scăpărător talaz
Mă ține în brațe de vârtej nelămurit,
În care toate s'au topit:
Înțelepciunea mea săracă, mintea mea,
Flămânda cercetare de altundeva
Și sbuciumul durerii, negrăit.

Crescut în brazdă lină de uitare,
Pe câmp de ore fulgerând deplin,
Din glia nopții, visul — roșu crin —
Ca o fantasmă, limpede tresare...

CARMEN REDIVIVUM

Râd turturelele prin ulmi, Virgil !
Te-așteaptă Niza sub un fag rotat...
Ovid, poet de dragoste furat,
Pe care navă sue spre exil ?

De Filis — știi ? — Telef e azi uitat...
Viseaz'o dar Horațiu prea subtil !
Pe-un mal umbrit, te 'mbie un copil
Cu vin de nouă muze descântat.

Lucrețiu, vânzător de 'nțelepciune,
Înnebunit de-un filtru de amor,
Prin moarte — și stinge greul dor...

Propertiu ura Chinthiei ni-o spune,,
De Lesbia s'a depărtat Catul,
Doar Delia mai plânge pe Tibul...

PETRE STATI

BUCOVINA (MOLDOVA DE SUS)

ÎN TRE STATISTICĂ ȘI REALITATE

Până la 1775, când Bucovina a fost înglobată la Imperiul habsburgic, ea «făcea parte integrantă din trupul Moldovei», chiar dela începutul istoriei Principatelor.

Frontierele administrative ale Bucovinei de astăzi sunt niște linii arbitrare, trasate de fosta monarhie austro-ungară, creindu-se astfel o nouă unitate administrativă, cu numele de «Bucovina» (Țara fagilor), pe seama unor părți din fostele ținuturi Cernăuți și Suceava.

Dela început, trebuie să ajungem la convingerea că hotarele Bucovinei dinspre Moldova de astăzi sunt artificiale și nu corespund realităților istorice, fizice, etnice, economice și sociale. Este adevărat însă că fosta stăpânire austriacă a căutat să colonizeze «cordunul» dinspre Moldova cu populații alogene, ceea ce în parte a și reușit.

«Bucovina» este un nume ales în mod voit de Austrieci pentru a-l opune «Moldovei de sus», stăpânită de toți domnitorii români, dela întemeierea Principatelor și până la 1775. Numele ei adevărat a fost și trebuie să fie: «Moldova de sus»!

Moldova de sus, la 1775, era locuită de Români răspândiți în vreo 200 de așezări, după cum ne arată înseși statisticele austriace.

Odată cu încorporarea la Imperiul habsburgic, soarta acestei părți de țară a trecut prin cele mai cumplite prefaceri. Se fac colonizări intense cu Nemți în regiuni stabilite dinainte, în special în sudul regiunii. Nordul este invadat de mase compacte de Ucrainieni, căci aici găsesc condiții de viață mult mai

bune decât în Galiția. Un «cordun» de Ucrainieni reușește să prindă ușoare rădăcini dealungul frontierei estice, așa încât totul se aranjează, după un plan bine întocmit, — spre fericirea Vienei de altădată, ale cărei intenții erau îndeajuns de cunoscute, aici, la poarta răsăriteană a Europei civilizate, cu ieșire spre gurile Dunării și Marea Neagră. Ucrainienii apar astfel ca națiunea cea mai indicată pe care Austria o putea opune imperiului rusesc de atunci, lucru cunoscut în istorie sub numele de faimoasa «chestiune orientală».

Primele colonizări se fac cu Nemți, îndeosebi până la 1850. În același timp, Bucovina fiind alipită, din punct de vedere administrativ (până la 1848), la Galiția, frontiera dela Ceremuș s'a transformat într'un mare vad de liberă trecere pentru toți nemulțumiții și nevoiașii ucrainieni evrei, poloneji, etc.

Deși, la 1848, Bucovina devine ducat cu administrație proprie, exodul de populație din Galiția continuă, sub egida aceleiași stăpâniri, care, socotind că e prea costisitoare o continuare a colonizării sistematice cu Nemți, a permis Ucrainienilor să se așeze pe toate moșiile expropriate de Stat dela mănăstiri și boieri. La acestea se mai adaugă și năvala zecilor de mii de evrei galițieni.

Pentru a urmări mai exact spusele de mai sus dăm două tablouri, cu statisticele austriace asupra Bucovinei, între anii 1774 și 1910¹⁾:

Anul	Români	Ruteni	Evrei	Ceifalți străini	T o t a l
1774	63.700	8.400	526	2.374	75.000
1779	87.811	21.114	8.000		116.925
1786	91.823	31.671	12.000		135.494
1800	150.000		48.481		198.481
1848	209.293	108.907	11.580	47.801	377.581
1851	184.718	142.682	51.136		378.536
1860	202.655	170.983	83.282		456.920
1869	207.000	186.000	47.700	70.664	511.364
1875	221.726	202.700	51.617	67.872	543.915
1880	190.005	239.690		138.758	568.453
1890	208.301	268.367		165.827	642.495
1900	229.018	297.798	100.893	102.486	730.195
1910	273.254	305.101	102.919	113.655	794.929

1) Tabloul este luat din lucrarea «Poporația și clasele sociale din Bucovina», I. E. Torouțiu, București 1916.

Numele districteelor ¹⁾	1860		1870		1880		1890		1900		1910	
	Români	Ruteni	Români	Ruteni	Români	Ruteni	Români	Ruteni	Români	Ruteni	Români	Ruteni
Cernăuți	20 068	6 645	28 315	35 011	3 887	23 051	11 433	34 067	13 252	25 476	18 060	22 351
Sadagura	14 760	15 447	—	—	7 214	28 788	8 485	31 095	9 931	32 902	1 311	31 945
Zastavna	1 917	34 781	—	—	244	39 365	43	43 519	55	45 422	65	47 466
Cozmeni	2 319	32 849	1 021	69 535	281	33 261	50	36 119	74	37 997	120	39 432
Stănești	7 707	22 917	—	—	686	15 268	1 430	15 717	105	19 129	160	16 212
Vijința	1 678	14 232	1 281	37 568	167	33 601	168	37 763	242	25 223	85	36 035
Orașul Cernăuți	9 177	4 133	5 999	5 831	6 431	8 232	7 624	10 385	9 400	13 030	13 440	15 254
Boian	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10 192	2 840
Văscăuți f/c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16 656	82	18 458
Putila	—	12 238	—	—	—	10 472	—	11 125	55	11 682	5	17 744
Slorofineț	26 261	6 349	27 127	15 842	28 702	7 651	29 240	10 867	27 925	15 183	33 469	17 845
Siret	11 504	6 657	14 339	14 881	14 804	18 827	14 608	22 849	17 171	26 155	19 199	26 819
Rădăuți	33 518	3 928	54 852	5 893	38 015	5 977	39 168	2 537	14 525	2 974	54 710	1 225
Selețin	—	—	—	—	—	—	2 738	5 202	3 394	5 890	52	7 308
Suceava	26 208	4 985	54 025	3 012	32 945	7 999	34 078	10 059	37 252	11 269	46 529	6 323
Gura Humorului	15 485	1 279	—	—	15 411	102	17 309	78	20 170	122	22 102	122
Solca	13 247	1 865	—	—	14 273	1 026	16 174	1 098	18 257	1 394	20 582	1 165
Câmpulung	12 562	2 632	22 157	3 622	15 683	5 534	18 988	5 384	20 725	6 896	18 952	6 011
Șulțicani	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5 923	1 001
Vatra-Dornei	5 244	66	—	—	6 261	518	6 765	504	7 489	446	8 217	541
Total .	202 655	170 983	209 116	191 195	190 005	239 690	208 301	268 367	229 018	297 798	273 254	305 101

1) Tabloul Nr. 2 este luat din lucrarea: «Der nationale Kampf in der Bukowina», I. Nistor, Buc. 1919.

Aruncând o privire asupra primului tabel, observăm că, la 1774, Românii constituiau majoritatea absolută în toată Bucovina, iar la 1910, numărul lor este depășit cu mult de celelalte naționalități. Așa, în 1774, Românii erau într'un număr de 63.700 suflete, iar în 1910, ajung la cifra de 273.254, ceea ce reprezintă o sporire de 4-5 ori. Toate celelalte naționalități reprezentau, în 1774, abia 11.300 suflete.

La 1910 aceste naționalități (Ucrainieni, Evrei, Nemți, Poloneji, Slovaci, etc.) ajung la fantastica cifră, după statistica austriacă, de 521.675 suflete, deci un număr de 47 ori mai mare decât în 1774. Cred că este o deosebire între sporul de 4, 5 (la Români) și 47 (la celelalte naționalități). Dar cum se poate că numărul Românilor care, în 1848, era de 209.293 suflete, în 1890, deci cu 42 ani mai târziu, să fie numai de 208.301 suflete? Dispariția Românilor, fie măcar prin statistici, este destul de suspectă și ne scutește de a face prea multe comentarii.

Analizând tabloul Nr. 2, cuprinzând statisticele austriace date pe districte, asupra numărului Românilor și Rutenilor (Ucrainienilor), între 1860 și 1910, rămânem complet uluiți când constatăm că, în interval de 50 ani, au dispărut, în diverse districte, mai ales în nord, zeci de mii de Români. În schimb, Ucrainenii au luat un avânt extraordinar.

În districtele Cernăuți, Sadagura, Zastavna, Cozmeni, Stănești și Vijnița, în intervalul de timp dela 1860 și până la 1910, tot după aceleași statistici austriace — a căror «exactitate» o cunoaștem destul de bine, numărul Românilor nu numai că n'a sporit, dar a scăzut cu 23.648 de suflete, în timp ce numărul Ucrainenilor, socotit pentru aceeași perioadă de timp și în aceleași districte, a sporit cu impresionanta cifră de 67.570 suflete.

Care e însă adevărul?... Statisticele austriace se făceau după anumite metode deghizate, iar la nevoie se uza și de forță. Astfel «Gazeta mazililor și răzeșilor din Bucovina» citează cazul prefectului Pompe din Suceava, care în 1890, cu ocazia recensământului, a dat ordin scris slujbașilor însărcinați cu facerea acestei lucrări «să scoată un număr mai mare de Ruteni»¹⁾.

Până la 1880 catagrafia popoarelor din fosta monarhie austro-ungară se făcea socotindu-se naționalitatea unui individ după limba maternă (Muttersprache).

1) P. Poni, *Statistica răzeșilor*, Buc. 1921, pg. 33.

Începând din 1880, odată cu accentuarea ideii pangermaniste, contele Taaffe, primul ministru al Austriei din vremea aceea, decretă prin o lege specială ca recensământul să nu se mai facă după limba maternă, ci după limba de conversație (Umgangsprache)

În anul 1775, înainte de aplicarea legii lui Taaffe, se găseau în Bucovina 221.726 Români, — iar în 1880, imediat după aplicarea acestei legi, numărul Românilor scade ca prin minune la 190.005 suflete ¹⁾.

Deci statisticile austriace asupra Bucovinei, făcute după așa zisa «limbă maternă» mai întâiu — și apoi după «limba de conversație» (după 1880), sunt absolut false, iar noi ne folosim de ele numai pentru a arăta inexactitatea lor.

Numai astfel se poate explica dispariția a 140 de sate curat românești, între anii 1848 și 1910 ²⁾.

Anul	Sate curat românești	Sate rutenesti	Sate mixte
1848	183	87	35
1910	43	60	232

Dar unde sunt Românii din cele 52 ³⁾ sate răzășești, situate pe valea Ceremușului, Siretului superior, precum și între Prut și Nistru? Dăm mai jos numai câteva din aceste sate, în care Românii se pierd văzând cu ochii ⁴⁾.

Numele satului	Numărul Românilor	
	1880	1910
Jadova	580	102
Panca	388	105
Comărești	324	87
Costești	218	11
Căbești	228	40
Hlinița	159	17
Nepolocăuți	80	11
Piedecăuți	120	47

1) I. E. Torouțiu, *Poporația și clasele sociale din Bucovina*, Buc. 1916, pg. 34-35.

2) A. M. *Bucovina*, Buc. 1915, după I. Nistor.

3) P. Poni, l. c.

4) I. Nistor, *Românii și Rutenii*.

Ce s'a întâmplat? Au intrat Românii în pământ? Nu! Adevărul este cu totul altul. Pe deoparte statisticele austriace au urmărit în permanență să scoată rezultatele contrare națiunii majoritare române, — iar pe de altă parte, zeci de mii de Români și-au pierdut limba, fără însă a pierde prin aceasta și naționalitatea. Toate satele de răzeși din nordul Bucovinei își păstrează încă, cu mici excepții, obiceiurile, portul, gospodăria de tip românesc și chiar titlul de Român. Foarte mulți din acești locuitori, bătrâni cu plete albe, declară că sunt Români, răzeși dela Ștefan cel Mare, dar că și-au pierdut limba. Aici, în nordul Bucovinei, nu «limba» poate servi de criteriu pentru a deosebi naționalitatea, deoarece, în realitate, există mai multe elemente care indică naționalitatea adevărată. Aceste elemente sunt numeroase și au aproape aceeași valoare între ele, cum sunt: datinele, obiceiurile, înclinațiunile și, mai cu seamă, religia. Și dacă vreunul din ele lipsește, este adevărat, integritatea naționalității scade, dar nu dispăre cu totul ¹⁾. Pe toate aceste elemente trebuie să le căutăm — și aceasta fără întârziere. Cu această ocazie vom întâlni lucruri și mai convingătoare.

În sfârșit să vedem și rezultatul recensământului din 1930 ²⁾:

Județul	T o t a l	Români	Ruteni	Evrei	Nemți	Polonezi	Alte neamuri
Cernăuți	306.194	78.589	136.380	51.247	19.586	15.243	5.149
Storogîneț	169.894	57.595	77.382	15.322	8.990	7.985	2.620
Rădăuți	160.778	89.002	13.916	11.508	17.857	2.311	26.184
Suceava	121.327	96.401	2.090	6.677	9.991	3.311	2.857
Câmpulung	94.816	58.104	6.362	7.738	19.109	1.730	1.773
Total	853.009	379.691	236.130	92.492	75.533	30.580	38.583

Trebuie să recunoaștem că recensământul din 1930 se deosebește de toate recensămintele austriace prin aceea că este făcut liber, fără nicio constrângere, fără dedesubturi și fără aranjamente speciale, spre a scoate cifre bune pentru o anumită propagandă.

1) Gh. C r a m a r i u c, *Din satele Bucovinei: Corcești, Jud. Storogîneț*, Buc. 1931, pg. 13.

2) *Breviarul statistic al României*, Buc. 1939, vol. II.

Trebue apoi să mai recunoaştem că, deşi recensământul din 1930 este cel mai bun din câte s'au făcut vreodată asupra Bucovinei, este totuşi mai mult decât obiectiv. El nu ne redă icoana fidelă a realităţilor bucovinene. Ii lipseşte o rubrică specială, de o importanţă covârşitoare, care să cuprindă numărul Românilor desnaţionalizaţi în parte, care şi-au pierdut limba. Recensământul acesta s'a făcut atât de liber în nordul Bucovinei, încât am reuşit să scoatem o importantă fâşie din păământul acestei provincii ca fiind locuită exclusiv de Ruteni.

Acest recensământ, în regiunile invadate de străini, trebuia organizat de o comisie de specialişti (istorici, geografi, filologi, etc.), de preferinţă localnici — şi care, fără a falsifica adevărul, puteau să ne dea cel mai obiectiv recensământ. Noi Românii n'avem nevoie să apelăm la diferite dibăcii, căci adevărul este de partea noastră. Unde este rubrica Românilor care vorbesc limba ruteană (trecuţi la recensământul din 1930, ca Ruteni) dar care îşi spun rugăciunile în limba română, singura reminiscenţă a limbii materne căreia i-au aparţinut în trecutul apropiat ?

Nici numele locuitorilor bucovineni, terminate în -iuc, -eţchi, -ec, etc., nu sunt indicii care să ne facă a crede că aceştia sunt de origine ucrainiană. Priviţi condicele parohiale din Bucovina şi veţi găsi lucruri extraordinare : falsificări de nume, schimbări, ştersături, — toate acestea au fost făcute la adăpostul unei stăpâniri trecute, care sub masca perfidiei, patrona orice act abuziv, făcut în defavoarea Românilor.

Deocamdată ne oprim aici. Sperăm însă că, în viitor, ne vom ocupa mai îndeaproape, şi cu mai multă răspundere faţă de înaintaşii noştri, de acest colţ de ţară : «Moldova-de sus», în care zac osemintele multor voievozi români,—şi nu vom uita niciodată că Ceremuşul, Prutul, Siretul şi Suceava au fost locuite, din cele mai îndepărtate zări ale istoriei, de Români. Pe ei trebue să-i căutăm, chiar dacă şi-au pierdut un element al naţionalităţii lor : limba.

CONST. I. MARTINIUC

VECERNII

Când soarele pe culmi spune
Și-amurgul umbrele își joacă ;
Când svârcoliri se sbat în toacă
Și clopotele 'ncep să sune,

Răstălmăciri din vremi străbune
Purtate de strămoși sub glugă,
Trezesc în mine dor de rugă...
Când clopotele 'ncep să sune,

Pe-aceeași urmă de cărare,
Pe care-au mers închinătorii,
Pășesc... și mă cuprind florii...
Fiori de aprigă 'nchinare.

.

Pe-aceleași urmi de cărăruie,
Bătută 'n veri, sau asprul iernii,
La vremea sfintelor vecernii
Nu văd pe nimeni să mai sue!

Cu pas umil și chip de slugă
Pășesc, oftând, pe-aceiași pași,
Căci din noianul de urmași
Azi, singur eu mă sui la rugă!

.

CONSTANTIN CARTAS

DIFERENȚIERI DE ÎNȚELES ÎN VOCABULARUL EMINESCIAN

Pentru felul cum Eminescu știa să utilizeze posibilitățile multiple pe care le oferă vocabularul românesc, am ales mai multe exemple din câteva categorii de sinonime și dublete.

I. Sunt termeni dialectali, care, odată intrați în limba literară, și-au specializat înțelesul, după cum ei sunt întrebuințați de scriitorii moldoveni sau munteni. În cazul acesta, afectul este factorul determinant al diferențierii (*basm-poveste*).

II. Alți termeni dialectali și-au specializat înțelesul printr'un natural proces de stratificare. Unii au o sferă mai mare de circulație, alții, prin îmbogățirea conținutului, au o întrebuințare mult mai restrânsă (*raclă-sicriu*).

III. Termeni arhaici stau alături de cei dialectali, care și-au împărțit sfera de circulație, unii mai populari, sau simțiți ca atare, alții legați mai mult de viața orășenească (*haină-stratu-veșmânt*).

IV. Neologisme alături de cuvinte vechi cu înțeles mai concret (*icoană-imagie*).

V. Substantive vechi împreună cu formații mai recente din infinitive, compuneri, sau modelate după cuvinte analoage din limbile romanice (*aducere-aminte—amintire, cânt-cântare-cântec*).

VI. Derivații prin sufixe diferite din același primitiv (*sfială-sficiune, argintu-argintos*).

I. basm-poveste

Dacă acești doi termeni sunt sinonimi în limba literară, în schimb ei prezintă diferențieri de înțeles după cum își găsesc

întrebuințarea în operele scriitorilor moldoveni sau munteni. În graiul lui Eminescu, termenul obișnuit este *poveste*. Acesta cuprinde în conținutul său o lume mai apropiată de elementele vieții trăite, măcar că și această lume are același caracter de irealitate ca și aceea cuprinsă în sinonimul *basm*.

1. Ceea ce se petrece în *basm* poate fi cu totul străin de experiența noastră obișnuită, sau, cu alte cuvinte, lumea basmului este lipsită de sens. De aici constatarea dureroasă din *Mortua est*: *O, moartea-i un secul cu sori înflorit, — Când vieța-i un basmu pustiu și urît* (35-36). În lumea exotică există *basme*, nu *povești*: *Ș-atunci Memfis se înalță, argintos gând al pustiei... Beduini ce stau în lună, o minune o privesc, — Povestindu-și basme mândre îmbrăcate 'n flori și stele* (Egiptul, 79-82). Ca să arate toată taina adâncă și nepătrunsă a ochilor, Eminescu întrebuințează tot termenul *basm*: *Sau visând o umbră dulce cu de-argint aripe albe, — Cu doi ochi ca două basme mistice, adânce, dalbe...* (Epigonii, 55-56). Același lucru se găsește în *Crăiasa din povești*: *Iar în ochii ei albaștri — Toate basmele s'adună* (27-28). Ceea ce scria Eliad i se părea lui Eminescu o creație fără niciun fel de contingență cu realitatea: *Eliad zidea din visuri și din basme seculare — Delta biblicelor sfinte, profeților amare* (Epigonii, 19-20).

2. *Poveste*, în schimb, are un conținut mult mai personal. Termenul acesta poate cuprinde chiar elemente ale vieții proprii, atunci când aceasta, printr'un proces de înstrăinare, este proiectată într'un trecut îndepărtat, de care nu ne mai simțim legați: *Și când gândesc la vieța-mi, îmi pare că ea cură — Incet repovestită de o străină gură, — Ca și când n'ar fi vieța-mi, ca și când n'aș fi fost. — Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost, — De-mi țin la el urechea și râd de câte-ascult — Ca de dureri străine?... (Melancolie, 34-38). În genere însă, mai ales clipele de fericire din trecut, care au un caracter pronunțat de irealitate, crează conținutul termenului, tocmai prin cele două caractere: luminozitatea și neputința lor de a avea trăinicie în lumea noastră: *Ce frumos era în crânguri, — Când cu ea m'am prins tovarăș! — O poveste încântată — Care azi e 'ntunecată...* (Freemăt de codru, 43-46); *Cu degetele-i vântul lovește în ferestă, — Se toarce 'n gându-mi firul duioaselor povești* (Departate sunt de tine, 7-8); *Căci astăzi dacă mai ascult — Nimicurile-**

acestea, — *Imi pare-o veche, de demult* — *Poveste* (**Adio**, 29-32). Același caracter de irealitate, pe care îl au clipele îndepărtate ale vieții, se exprimă prin același termen în **Strigoii**: *Ca o poveste-uitată Arald în minte-i sună* (289). Povestea, legată de farmecul naiv al copilăriei, este plină de duioșie. Ea păstrează cele mai scumpe iluzii ale sufletului nostru. De aceea Eminescu spune: *Să mi se pară cum că crești — De cum răsare luna, — În umbra dulcilor povești — Din nopți o mie una* (**S'a dus amorul**, 29-32). Iluziile de fericire, care se întrevăd în privirea îndrăgostiților sunt și ele niște povești: *In zădar în ochi avea-vei umbre mândre din povești* (**Scrisoarea V**, 47). Dragostea, ca să fie lipsită de contradicțiile vieții reale, trebuie să se petreacă în atmosfera poveștii: *Amândoi ca 'ntr'o poveste — Ei își sunt așa de dragi* (**Povestea Codrului**, 51-52). Altminteri, dorința de liniștită împărtășire se lovește de brutalitatea lumii: *Și nu e blând ca o poveste — Amorul meu cel dureros...* (**Te duci**, 5-6). În viața armonioasă a naturii, izvoarele care-și cântă fără încetare murmurul lor fermecat, spun codrului povești: *Filomele-i țin orchestrul — Și izvoare spun povești* (**Povestea Codrului**, 11-12).

II. raclă-sicriu

Amândoi terminii apar în **Strigoii**: *Și păru-i de-aur curge din raclă la pământ* (7), *Pe funii lungi coboară sicriul în părete* (78). Observăm că Eminescu întrebuințează termenul *raclă* atunci când descrie frumuseța logodnicei lui Arald. Această frumuseță este sfințită prin moarte, ea nu mai aparține lumii comune. Dealtminteri epitetul *sfânt* apare chiar în cursul descrierii: *C'un zâmbet trist și sfânt — Pe buzele-i lipite, ce vinete îi sunt* (8-9). Eminescu știa foarte bine că, în graiul moldovenesc, *raclă* este întrebuințat mai ales când e vorba de moaștele sfinților. Simțul fin al nuanțelor a cerut introducerea acestui termen, realizându-se astfel perfectă armonie cu sentimentul de religioasă adorație, care străbate întreg tabloul. Tot așa, numai *racla* poate închide trecutul glorios al unei întregi istorii: *Și eterne ca și moartea piramidele-uriale — Racle ce încap în ele epopea unui scald* (**Egiptul**, 23-24). Când însă e vorba despre morții obișnuiți, apare celălalt termen: *Noaptea stelelor, a lunei, a oglinzilor de râu — Nu-i ca noaptea cea mocnită și pustie din*

sicriu (Călin, 124-125); *Mormântul să ni-l sape la margine de râu,— Ne pună 'n încăperea aceluias sicriu* (O, mamă..., 14-15); *Nu voiu sicriu bogat...* (Mai am un singur dor).

III. haină-straiu-veșmânt

1. Primul termen este mult mai des întrebuințat decât celelalte două, având o răspândire mult mai mare și putând însemna deci orice fel de îmbrăcăminte: *Ici și colo a ei haină s'a desprins din sponci...* (Călin, 23); *El tușește. își încheie haina plină de șireturi* (ibid., 257); *Între făclii de ceară, arzând în în sfeșnici mari,— E 'ntinsă 'n haine albe cu fața spre altar...* (Strigoii, 3); *Iar colo bătrânul dascăl cu-a lui haină roasă 'n coate* (Scrisoarea I, 29); *Vedeam ca în vis pe al meu înger de pază,— Inclns cu o haină de umbre și raze,— C'asupra-mi cu 'n zâmbet aripele-a 'ntins;— Dar cum te văzui într'o palidă haină...* (Inger de pază, 2-5). Dela înțelesul concret de îmbrăcăminte care ascunde trupul omenesc, s'a trecut ușor la acel figurat, *haină* însemnând orice fel de disimulare a unei realități. Cu acest sens apare termenul în *Epigonii*: *Impărțesc a lor gândire pe sisteme numeroase — Și pun haine de imagiui pe cadavru trist și gol* (103). Mai explicit apare acest înțeles în *Cezara*: *Vieța internă a istoriei e instinctivă; vieța exterioară, regii, popii, învățații sunt lustru și frază, și cum de pe haina de mătăasă, pusă pe un cadavru, nu poți cunoaște în ce stare se află, astfel, de pe aceste vestimente mincinoase nu poți cunoaște cum stă cu istoria însăși* (Ed. Gerota, pg. 92). Vremea considerată ca succesiune de fenomene, nu poate fi prezentă în toată scurgerea ei infinită în mintea noastră. În înlănțuirea acestor fenomene, considerate ca o *haină* a vremii, se produc rupturi. Aceste goluri se încearcă învățații a le umplea: *Vai! Tot mai gândești la anii când visam în academi,* — *Ascultând pe vechii dascăli cărpocind la haina vremii...* (Scrisoarea II, 43-44).

2. Al doilea termen mai popular, cu o circulație mai restrânsă, are înțelesul specializat la îmbrăcăminte simplă a oamenilor dela țară sau a târgoveților care nu au mijloace să-și procure *haine* («straie nemțești»). Haina este, îndeobște, făcută din stofă mai grea, *straiul* este de pânză țesută de femei în casă. Eminescu întrebuințează acest termen tocmai pentru a a-

răta simplitatea : *Și mă 'mbrac în părul galben, ca în straiu ușor țesut* (Călin, 65). Aici nu se poate înlocui *straiu* prin *haină*, din cauză că *haina* evocă o imagine prea încărcată, prea în legătură cu îmbrăcămintea orășânească. Și pentru îmbrăcămintea mai puțin obișnuită, întrebuițată cu sens figurat, Eminescu utilizează același termen, care aduce o notă de arhaism, mai străină lumii dela oraș : *Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate*, — *Straiu de purpură și aur peste țărâna cea grea* (Epigonii, 107-108). Este vorba aici de acel joc gratuit și efemer al poeziei, prin care căutăm să disimulăm realitatea brutală a vieții. În cazul acesta, *straiu*, cu înțelesul său de haină ușoară, primitivă, exprimă mai bine lipsa de materialitate și deci de trăinicie a creațiilor poetice.

3. Terminul *veșmânt* înseamnă astăzi *haină sacerdotală, călugărească*. Ca acest înțeles se găsește și în poezia lui Eminescu : *În veșmânt de catifele, un bondar rotund în pântec — Somnoros pe nas ca popii glăsuește 'ncet un cântec* (Călin, 247-248) ; *Am jurat dela 'nceput — Pe Hristos să-l iei de mire ! — Îmbrăcându-te 'n veșmântu-i... Vel spăși greșala mumii* (Povestea Teiului, 4-6).

IV. icoană-imagine

1. Cu înțelesul de *imagine sfântă* găsim primul termen în Călin : *Sub icoana afumată unui sfânt cu comanac* (171).

2. În Epigonii, *icoană* mai păstrează ceva din conținutul primului înțeles, mai ales sentimentul de cult, de adorație religioasă : *Oamenii din toate cele fac icoană și simbol* (100). Același sentiment care coboară în suflet o liniște plină de luminozitate însoțește termenul în *Singurătate* : *În privazul negru-al vieții — E icoană de lumină* (35-36). În comparația iubitei cu o icoană, Eminescu s'a menținut în cadrul viziunii populare. În valorificarea estetică, specifică poporului, idealul de frumuseță se îmbină cu acel religios. Singurele imagini erau, până aproape de vremurile noastre, icoanele din biserici. În acestea, oamenii simpli simțeau că se realizează armonia dintre frumuseță și sfințenie. Dealtminteri, deosebiriile dintre diferitele valori spirituale aparțin numai omului cult. În culegerile de poezii populare făcute de Eminescu găsim o comparație, care, probabil, este izvorul metaforei din *Singurătate* : *C'am o mândră ca și-o*

doamnă — *La față ca și-o icoană* — (Eminescu, *Literatură populară*, ed. Murărașu, pg. 132).

3. Accepția mai accentuat psihologică, adică în punctul în care icoană începe a fi sinonim cu *imagine*, apare în *Epigonii*: *Ce e poezia? Înger palid cu priviri curate, — Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate...* (106-107), *El revoacă 'n dulci icoane a istoriei minune* (65-66), *Ochiul vostru vedea 'n lume de icoane un palat* (91). Și în cazurile acestea, termenul păstrează conținutul său afectiv, constatat mai sus. Găsim aceeași atitudine de adorație care privește creația ca un dar al Dumnezeuirii. Această atitudine intră în contrast cu aceea a contemporanilor pentru care poezia este un simplu joc gratuit. De data aceasta, Eminescu nu mai întrebuințează termenul icoană, ci pe acel mai nou, *imagine*: *Împărțesc a lor gândire pe sisteme numeroase — Și pun haine de imagini pe cadavrul trist și gol* (102)) Deosebirea afectivă dintre acești doi termini apare mai lămurită în nuvela *Cezara*. Când Ieronim caută să explice neputința lui de a fi impresionat imediat de aspectele realității, care au nevoie de un timp îndelungat pentru a putea trezi reacția afectivă în amintire, el întrebuințează termenul *imagine*: *Pot vedea un om căzând mort pe uliță și momentul întâiu nu-mi face nicio impresie... abia după ore reapare imaginea lui și încep a plânge...* (*Nuvela*, ed. Gerota, pg. 108). Când însă Ieronim vorbește de același proces psihologic în care intră însă afecțiunea lui față de Cezara, el utilizează celălalt termen, *icoană*, pentru că, de data aceasta, procesul psihologic nu are numai o valoare pur explicativă: *Tu gândești că eu nu te-aș putea iubi? Te înșeli... Lasă-mi numai timp... ca icoana ta să pătrundă adânc în inimă, să mă familiarizez cu această idee...* (pg. 103). Terminul neologic revine în analiza psihologică pe care, de data aceasta, o face Eminescu: *Nu se poate zice că era amor, căci deși-i plăcea prezența ei, totuși îi plăcea și mai mult ca, departe de ea, să cugete la dânsa. În asemenea resueniri, în care el se juca cu imaginea-i, prezența ei a avea îl era chiar supărătoare* (pg. 106). Același conținut intim, afectiv, cere întrebuințarea termenului vechiu în *Pajul Cupidon*: *Cu icoane luminoase — O îngână 'ntreaga noapte* (19-20). Neputința de a actualiza în amintire toate clipele trecute se exprimă cu ajutorul termenului *imagine*, care, prin procesul de înstrăinare față de viața de altă-

dată, nu mai are în conținutul său nimic personal: *O sărmame! ții tu minte câte 'n lume-ai auzit, — Ce-ți trecu pe dinainte, câte singur ai vorbit? — Prea puțin. De ici, de colo de imagine-o fășle...* (Scrisoarea I, 105-107).

V. aducere-aminte — amintire

Primul termin, compus din infinitivul substantivat al verbului *aduce* și din adverbul *aminte*, păstrează față de *amintire*, tot un infinitiv substantivat, un mai pronunțat caracter dinamic. Din cauza aceasta el are în special rostul să arate efortul activ, intern, îndreptat spre trecut. Acest efort poate fi voluntar, sau simțit ca o realitate exterioară, care încearcă să ne stăpânească sufletul. Eminescu a surprins dela început deosebirea dintre acești doi termini. Acest lucru apare lămurit în două poezii, scrise în aceeași epocă și publicate împreună, cu intenția vădită de continuitate, în același număr din *Convorbiri Literare*, *Singurătate* și de *Depart* sunt de tine (C. L. 1878). În atmosfera de calmă și ușoară melancolie, care domină în prima poezie, găsim terminul *amintire*: *Stoluri, trec prin minte—Dulci iluzii. Amintiri-Târâesc încet ca greerl..* (5-7). În *Depart* sunt de tine este întrebuințat terminul compus: *Aducerile-aminte pe suflet cad în picuri* (5). Eminescu a încercat și alte posibilități de a exprima elementul specific al amintirii, așa cum acesta se leagă de sentimentul adânc din *Depart* sunt de tine. Astfel în cele mai vechi manuscrise (2262, 2283), găsim: *Iar tu reamintire — Incet în suflet picuri* (Ed. Botez, pg. 341). Insuși acest termin, *reamintire*, dovedește că, din capul locului, Eminescu și-a dat samă de caracterul obsedant al amintirii. Prefixul *-re*, care înseamnă repetarea unei acțiuni, arată că imaginile trecutului revin stăruitor în suflet, poetul simțindu-le toată greutatea lor. Totuș, din conținutul acestui termin lipsește tocmai acel sentiment adânc și copleșitor, care, în cazul de față, însoțește amintirea. Apoi forma singulară nu putea sugera gradația tot mai intensă a revenirii imaginilor. În versiunea cea mai apropiată de textul definitiv (ms. 2283, Botez ibid.), Eminescu a căutat să scoată în evidență caracterul copleșitor al amintirilor. De aceea a adăugat un epitet: *greoae amintire... Și amintiri greoae... Iar greaua amintire...* Desigur că epitetul ales este ca-

pabil să exprime ceea ce simțea Eminescu, însă el nu are capacitatea să sugereze interiorizarea profundă și dinamismul acestui proces sufletesc. *Greoaie amintire* rămâne ca ceva exterior, având și o pronunțată tendință de personificare. În textul definitiv, Eminescu a găsit soluția împreunării verbului substantivat cu adverbul *aminte*. Observăm că termenul compus: *aducere-aminte* se integrează mai bine în ritmul iambic, accentuându-i scandarea lui gravă, și, în chipul acesta, sporește impresia de melancolie dureroasă și perzistentă, care se desprinde din întreaga poezie.

Fără elementul acesta dureros, însă păstrând același caracter dinamic, copleșitor, apare termenul în **Mai am un singur dor**: *Cum n'oiu mai fi pribeag — De-atunci înainte, — M'or troeni cu drag — Aduceri-aminte* (25-28). Verbul *troeni*, cu întreaga lui plasticitate, întregește înțelesul termenului.

cânt-cântare-cântec

Diferențierile semantice dintre acești termini nu sunt prea evidente, Nuanțele de înțeles sunt provocate mai ales de doi factori: *vechimea* și, deci, sfera lor de răspândire, *sonoritatea* lor deosebită după silabele care însoțesc radicalul *cânt*. Această din urmă deosebire apare, mai ales, în structura versului.

1. *Cânt*, mai nou în limbă,—o formație literară după franțuzescul *chant*, este mult mai puțin specializat într-o anumită direcție a înțelesului, sensul lui având o sferă largă. Apoi el este monosilab și, din cauza aceasta, pe deoparte, neavând accent propriu, poate primi sau nu accent în vers, iar pe de altă sonoritatea lui mai unitară poate crea o armonie împreună cu alți termini de aceeași structură. Observăm apoi că pluralul *cânturi*, prin vocala *u* din silaba a doua, accentuează impresia produsă de vocala *î* din radical.

Cu înțelesul de *poezie* găsim termenul în **S'a dus amorul**: *Deci cânturilor mele zic — Adio tuturora* (3-4). În **Mai am un singur dor**, *cânt* are o accepție foarte generală: *Va geme de patemi—Al mării aspru cânt* (33-34). În cazul acesta, ritmul iambic este reliefat prin accentele proprii ale cuvintelor bisilabice. Scandarea regulată a versului 34, în care intră termenul *cânt*, mărește nu atâta valoarea sonoră a termenului, cât, mai ales, a

atributului principal, *aspru*. În celelalte poezii, diferențierea nu este ușoară și numai sonoritatea deosebește termenul *cânt* de celelalte două dublete. De obicei radicalul *cânt* se asociază cu o silabă asemănătoare din alt cuvânt, realizându-se astfel o armonie acustică. Aceasta adâncește mai mult înțelesul cuvintelor respective prin legătura strânsă dintre sensul noțional și expresia lui sonoră. Astfel în **Când însuși glasul** : *Mă 'ngână cântul unei dulci evlavii* (2), cele două silabe — *gân* — și *cânt* cu nazalismul lor foarte accentuat nu fac altceva decât să se sprijine reciproc, mărimdu-și efectul sonor. În felul acesta, *cânt*, măcar că aici este depărtat de înțelesul său propriu, inițial, capătă o mai amplă valoare expresivă, care reliefează caracterul său melodic. În același timp, *îngână* interiorizează această melodie, imprimându-i o notă intimă, spiritualizată. O asemenea asociere se găsește și în **Strigoii** : *li plac adânce cânturi ca glasuri de furtună* (217), *Pornește vijelia adâncu-i cânt de jale* (276). În amândouă versurile accentele principale cad pe cele două silabe, — *dânc* și *cânt*, asociate pentru sporirea efectului acustic, prin care se mărește potențialul afectiv al termenilor. În versul 217, cele două vocale întunecate (*î*) găsesc un sprijin în vocala *u* din terminația pluralului *cânturi*. În versul 276, sprijinul este dat de forma articulată a adjectivului *adâncu'*. Astfel, nu numai înțelesul strict al epitetului dă profunzime tainică termenului *cânt*, ci și armonia sonoră a versurilor sporește această impresie. Atunci când nu-i nevoie ca să se stăruie prea mult asupra termenului, lângă el se alătură epitete, cu care nu se poate stabili niciun raport acustic, rămânând ca numai înțelesurile stricte ale adjectivelor să se integreze în conținut : *Și miî de glasuri slabe încep sub bolta largă — Un cânt frumos și dulce, adormitor sunând* (*ibid.*, 129. 30). Glasurile slabe se îmbină în armonia molcomă a cântului. Să se observe că, din cauza ritmului sacadat, numai cu accente egale, lectura versului urmează o linie unitară, cu ascensiuni regulate, dând astfel impresia unei psalmodieri solemne. Când caracterul acestui cânt se schimbă și când, deci, și sentimentul are o altă tonalitate, găsim un alt termen și o altă structură ritmică.

2. *Cântare* înlocuiește pe *cânt* în versul imediat următor ; *Din ce în ce cântarea în valuri ea tot crește* (131). Termenul *cântare*, fiind substantivizarea infinitivului, este mai aproape de

sensul activ al verbului. Apoi el este legat de un anumit înțeles vechiu, având o largă întrebuințare în textele religioase și în cronici. Din cauza aceasta, în poezie aduce o notă de arhaism și de religiozitate. Sonoritatea lui caracteristică capătă mai multă amploare prin vocala deschisă și accentuată *a* din silaba a doua, care adaugă un nou element sugestiv la cel inițial. În cazul versului 131, citat mai sus, accentele nu mai sunt egale. Ele sunt gradat intensificate de înțelesul pe care-l dă începutul versului: *din ce în ce*, al doilea *ce* fiind mai puternic accentuat decât cel dintâiu. Mișcarea ritmică ascendentă din această primă parte a versului culminează în silaba—*ta*—(*cântarea*), care, cuprinzând în sine pe cea mai deschisă dintre vocale, capătă o lungime mai mare decât cea obișnuită. A doua parte a versului, *în valuri ea tot crește*, poartă accentul principal pe *ea*. Avem aici o repetare prin pronume a subiectului *cântarea*, inutilă din punct de vedere logic, însă foarte necesară din punct de vedere stilistic. Acest pronume este, în același timp, și cel mai deschis dintre diftongi: *și*, deci, fiind și accentuat, întărește impresia căpătată prin silaba — *ta* —. Dela finalul — *rea* neaccentuat din prima parte a versului, observăm, în cea de a doua, o abundență de vocale deschise, care toate poartă accent: *vă-luri eă tot crêște*. În felul acesta, puterea sugestivă a termenului *cântare* este mult sporită de structura ritmică a versului. Aceasta, prin ascendentă intensificare a accentelor pe vocalele deschise, sugerează creșterea în amploare a melodiei și răspândirea ei pe un spațiu tot mai larg.

De obicei *cântare* păstrează înțelesul din vechile texte bisericești: *Cântări tânguitoare prin zidurile reci—Cerși-vor pentru mine repaosul de veci* (*Despărțire*, 25); *Sus inimele voastre! Cântare aduceți-l...* (*Rugăciunea unui Dac*, 13); *Incet, adânc răsună cântările de clerici* (*Strigoii*, 5). În versul citat din *Strigoii*, cele două cuvinte bisilabice, care cuprind sonoritățile sugestive, *încet*, *adânc*, rup linia ritmică într'o scandare sacadată, încetinând oarecum mișcarea versului în prima lui parte. În partea a doua, silaba finală foarte puțin accentuată—*le* (*cântările*), alături de celelalte două care nu poartă niciun fel de accent, —*ri* și *de*, provoacă un ritm mai legat, fără ca însă să fie prea alert. Astfel pluralului *cântările* i se imprimă un caracter mai grav tocmai prin felul cum el este determinat ritmic și sonor

în prima parte a versului. O armonie asemănătoare se observă și în versul 224: *De-ți plac făclii de moarte, cântare 'ntunecată*.

Cu înțelesul particularizat la glasul melodios al păsărilor, se găsește termenul în **Revedere**: *Troenind cărările—Și gonind cântările*.

Câte odată *cântare* mai păstrează înțelesul verbal, însemnând efectul acțiunii: *Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele.—Cu izvoare-ale gândirii și cu râuri de cântări* (Epigonii, 5-6). Pluralitatea exprimată prin *cântări* capătă o continuitate prin termenul *râu*, care-i dă și un conținut dinamic. Același înțeles apare și în versul 90: *„înima voastră, o liră, — Ce, la vântul cald ce-o mișcă, cântări molcome respiră*. Apoi în **Iar când voi fi pământ**; *Ce dulce-mi va suna—Cântarea de bucium* (27-28). În toate aceste exemple este prezent și înțelesul specificat mai sus, în legătură cu un anumit sens religios care dă tonalitatea specifică acestor versuri.

3, *Cântec*, termen popular, moștenit direct din latinește, are înțelesul de mișcare melodică a glasului, în care se cuprind și cuvintele ritmate ale poeziei. (*Dicț. Acad.*). *Cîntec* este mai aproape prin elementele sale sonore de primul termen. Faptul că-i bisilabic îi dă însă o fixitate de accent, care nu-i îngăduie o mai largă utilizare în vers. Pluralul foarte lung, *cântece*, face ca vocala dominantă *e* să atenueze sonoritatea radicalului *cânt*.

Înțelesul termenului *cântec* fiind strâns legat de acel al versului și al melodiei, poate să aibă 'un adânc conținut afectiv. Din cauza aceasta nu-i posibilă totdeauna o disociere a celor două elemente: *melodia* și *poezia*: *Acușa la ureche un cântec vechiu străbate—ca molcoma cadență a undelor pe lac* (Strigoii, 192). *Cadența* înseamnă aici mișcarea ritmică a cuvintelor în cuprinsul versului. Elementele componente apar însă distincte în **Rugăciunea unui Dac**: *Și-n glas purtat de cântec simțli dulosu-i viers* (18). Glasul, adică vorbele, sunt purtate de melodie, iar acestea la un loc formează *viersul*. Termenul asociat cu verbul *glăsu* («a cânta o rugăciune»), apare în **Călin** *...un bondar rotund în pântec—Somnoros încet ca popii glăsuește 'ncet un cântec* (248). Cu înțeles mai mult de melodie vrăjită îl găsim în **Glossă**: *Ca un cântec de sirenă—Lumea 'ntinde lucii mreje* (58-59). Cu înțeles mai îndepărtat de acel propriu, în care intră ideea de armonie, apare în **Scrisoarea IV**: *Vechiul cântec mai străbate, cum în nopți izvorul sare* (139).

VI. sfială-sfiiciune

Nuanțele care deosebesc aceste două dublete se găsesc în sonoritățile lor diferite. Terminii sunt întrebuințați în **Călin**: *Ea-și acopere cu mâna fața roșă de sfială* (105), *Și zărind rotundu-mi umăr, mai că-mi vine să-l sărut—Și atunci de sfiiciune mi-ese sângele 'n obraz* (66-67). Primul termen este utilizat ca să exprime timiditatea pudică a fetei într-o scenă de dragoste. Sentimentul este exteriorizat prin expresia *fața roșă* și prin gest. Aceste amănunte descriptive sugerează intensitatea sentimentului manifestat în prezența iubitului. Poetul îl înfățișează în manifestările lui și, pentru a-l scoate și mai mult în evidență, alege termenul *sfială*. Acesta, prin diftongul deschis și accentuat — *ea* —, care-i amplifică și-i prelungește sonoritatea, are rostul să atragă atenția asupra intensității stării sufletești. Când însă fata își contemplă frumusețea în intimitatea singuratică a odăii, sentimentui de pudoare este mai puțin accentuat, ne mai fiind intensificat de prezența cuiva. Și, în cazul acesta, Eminescu alege celălalt termen, *sfiiciune*, care, prin sonoritatea lui mai puțin estentativă, arată și ingenuitatea gestului și lipsa lui de manifestare exterioară, vizibilă pentru alții. Observăm apoi că primul termen aparține poetului care vede în fața roșă și în gest starea sufletească a fetei. Al doilea termen îl spune însăși fata cu o firească reținere de a-și da în vileag propriile sentimente. Ea simte interior *sfiiciunea* și discret o mărturisește.

argintiu-argintos

În poezia lui Eminescu se observă nuanța de diferențiere dintre aceste două adjective, provocată de cele două sufixe, *-iu* și *-os*. Primul arată mai mult asemănarea în culoare și strălucire, cel de al doilea în compoziția materiei (G. Pascu, *Sufixele românești*, pg. 77, 221).

1. Luna este *argintie*: *Neguri albe, strălucite — Naște lina argintie... (Crăiasa din povești)*. Într'adevăr aici se pune accentul pe strălucirea lunei, căci numai datorită acesteia se schimbă aspectele naturii. Dealtminteri, în cazul de față, epitetul *argintiu* întregeste pe celelalte două, *strălucit* și *alb*, dându-le nuanța caracteristică. La fel, în lumina lunei, *pustia*

din **Strigoii**, „*lucește argintie*“ (228). Aici epitetul este legat direct de verb, ceea ce ne arată că Eminescu a intuit cu justeță specificul acestui adjectiv. Florile sunt argintii: *Miroase florile-argintii — Și cad, o dulce ploae...* (**Luceafărul**, 352-353). Florile de teiu, căci de dânsule e vorba, au în lumina lunei strălucirea argintului. Eminescu nu a întrebuințat epitetul *argintos*, fiindcă frăgezimea florilor se opune la asemănarea cu consistența metalică a argintului.

2. Orașul Memfis, *îmbrăcat în argint* (**Egiptul**, 18) apare în lumina lunei ca un *argintos gând al pustiei* (76). Sensul material este aici evident. Gândul pustiei este concretizat în orașul Memfis, care era construit în argint. Tot așa și nisipul este *argintos*: *Și să pară răsărită din visările pustiei, — Din nisipuri argintoase în mișcarea vijeliei* (*ibid.*, 19-20). Aici nu-i vorba numai de strălucire ci și de compoziția materiei, în care intră metalul. Haina de mătăasă a fetei din **Scrisoarea II** *pare încărcată de o pulbere-argintoasă* (24). Dacă poetul nu s'ar fi gândit și la structura materială a pulberii, ci numai la lucirea ei, n'ar fi avut nici un rost să întrebuințeze verbul *pare*.

Apariția fetei la patul tânărului muribund din **Inger** și **Demon** este *argintoasă*: *Dar prin negurile negre, care ochii îl acopăr, — Se apropie-argintoasă umbra nalt'a unui inger* (97-98). Aici, atât din cauza terminului *umbră* cât și datorită faptului că tânărul are o impresie pur vizuală, ar fi fost mai nimerit primul epitet. Totuș Eminescu l-a întrebuințat pe cel de al doilea poate fiindcă s'a gândit că, în realitate, e vorba de o ființă concretă, care nu are decât în ochii iubitului strălucirea argintului. Nu trebuie să uităm că este vorba de o poezie din epoca în care Eminescu făcea abuz de adjectivism și nu avea încă formată intuiția justă a tuturor diferențierilor subtile ale terminilor.

GR. SCORPAN

CONU LECACHE ¹⁾

...În Joia Mare trebuia să sosească conu Lecache. Trimisese telegramă la „curte“, iar domnul Ionică, administratorul, a strâns oamenii și le-a vorbit :

— Oamenii buni, boerul nostru sosește Joi. Dacă gândiți că i se cade, atunci să-l așteptăm colo la marginea satului.

— Apoi noi l-om primi după inimă și, pentru că tare ni-i drag, l-om primi frumos, zise Moș Petru.

Chiar din ziua aceea s'au început pregătirile. Moș Petru, ca cel mai bătrân și care pe vremea lui Vodă Carol „întăilea“ a fost la târgul „leșului“ gătit țărănește și călare pe un cal sur și iute de mânca foc nu alta, și-acolo a stat în rândul „di'ntâi“ de L-a primit pe Domn, a luat pe seama lui toată pregătirea, Știa el cum trebuie primit un boer, când ți-i drag. A dat ordin de s'au strâns nouă cai suri și nouă cai roibi și-apoi i-a gătit cu ghiocei, albi ca spuma, pe cei roibi, și cu brândușe violete, pe cei albi. A adunat și optsprezece flăcăi, tot unul și unul pe care i-a gătit în cămăși albe bătute 'n fluturi de-ți luau ochii, cu ițari albi și creți, cu bondițe cusute 'n fir de mătasă și nouă din ei cu căciuli negre, iar ceilalți cu căciuli sure, și i-a așezat de-a dreapta și de-a stânga șoselei, în marginea satului, la podul lui Dron. A îmbrăcat în verdeață patru cară cu boi albi iar în ele, trântite pe flori de câmp, stăteau cele mai frumoase fețe din sat. Norod mult, gătit de sărbătoare, aștepta îngrămadit la marginea satului.

1) Din romanul „Feciorul Nebunei“.

— Eu, zise Moș Petru, am să opresc mașina, da' n'am să grăesc nimic; stau numai așa cu mâna în sus până ce se face liniște. Când oiu slobozi mâna, voi cu toții dați navală la mașină și-l acoperiți cu flori; da' mai mult pe el, că... dumneaei... mai târziu, să vedem noi cum se arată...; pe urmă i-oiu spune câteva vorbe, și-om mai vedea noi... Numai să nu faceți zarvă și harmalae că-i rușine. Cine știe ce-o fi văzut el pe acolo prin străinătăți, și să nu-i vie greu de noi. Flăcăii or merge pe de lături drumului, iar carele or merge așa, înaintea și în urma mașinei. Așa am văzut eu și atunci la „leși“. Ne-am înțeles.

— Înțeles Moș Petre.

— S-o facem așa ca pentru un prinț.

— Merită fraților, că un om bun, e mai mare decât un prinț rău și mai iubit decât el.

Domnul Ionică, administratorul, plecase la gară cu mașina.

În sfârșit, la marginea zării, sus pe culmea dealului, apărură un punct negru cu coada albă de praf după el. Era mașina care-l aducea pe conu Lecache.

Moș Petru, în mijlocul drumului, stătea cu mâna în sus, în poziția unui comandant eșit la raport. Pe figura lui bătrână, se așternuse bucuria și emoția care-l întinereau parcă; ochii îi scânteiau ageri, exprimând îngrijorare parcă. Trăia clipe frumoase. Mașina venea domol, se apropia, ajunsese la câțiva pași. Moș Petru, palid, stătea neclintit în fața ei, iar lumea amuțise. Conu Lecache se uita nedumerit împrejur și, când s'a ridicat în picioare, s'a pomenit asaltat de copii și gospodari și acoperit cu flori de primăvară. În loc de vorbă, au isvorit din ochii lui câprui două lacrimi bune care s'au prelins până 'n marginea bărbiei. Moș Petru încremenise în drum și 'n loc de cuvântare, după cum se pregătise, n'a putut șopti, cu buzele tremurând, decât: „Bine-ai venit boerule“, apoi izbucni în hohot de plâns, iar mulțimea, în urale de bucurie. Conu Lecache sări din mașină, îl îmbrățișă pe Moș Petru, apoi, însoțit de tot norodul și urmat de mașina din care duduca Nina privea cu ironie toată această sărbătoare, s-au pornit spre curte.

Străinătatea, orașele prin care a colindat, nu i-au dat atâta bucurie, cât aceste clipe care însemnau triumful bunătății lui. Simțea că-i frate cu tot norodul acela, și că-i crescut ca un stejar, din țarina aceea strămoșească.

Ajunși la curte, s-au adunat în jurul lui Conu Lecache și ascultau la cele multe câte le spunea el, de prin lumea prin care a umblat...

Insera ; era frumos și toată ziua a trecut repede ca o clipă. În deal, clopotul suna într'o urnă, vestind ceasul slujbei. Era Joia Mare când se citesc douăsprezece evanghelii și se scoate Sfânta Cruce.

— Oameni buni, eu zic să mergem la Sfânta Biserică, așa cum ne aflăm, cu toți, și să mulțumim lui Dumnezeu, că ne-am întâlnit cu bine și cu sănătate.

— Să mergem boerule, au răspuns toți în cor.

Inconjurat de popor, conu Lecache se porni spre biserică. Intunericul bolților de lemn, icoanele afumate, bâzâitul dascălului și ingenuncherea aceea repetată a câtorva sute de oameni, au făcut din seara aceea o sărbătoare care a rămas multă vreme în amintirea sătenilor.

Conul Lecache înțelesese că țăranul are un suflet curat la care poți ajunge numai pe calea iubirii ; să nu bănuie că 'n prietenia ce le porți, ascunzi vre-un interes, că atunci te suspectează, sunt vicleni și știu să te speculeze. El, însă, devenise prietenul tuturor și toți îi erau prieteni. În mintea lor, conul Lecache nu era „boerul” crunt și fățarnic care vine cu minciuna dela târg ca să le fure sufletul și bogățiile pământului, ci prietenul și judecătorul tuturor. Cuvântul lui era cel din urmă. Când se îndoiu de cele sfinte, pentru că preotul greșea și el, ca orice om, conul Lecache îi sfătuia :

— Oameni buni, părintele nu e Dumnezeu. Greșelile vechilului meu sunt oare răutățile mele ? Sunt eu cel vinovat, ori sluga mea cea nevrednică ? Pe ea, eu o voi pedepsi și păcatele ei le va suferi singură. Dumnezeu și-a ales, aici între noi și dintre noi, o slugă ; El o va pedepsi la timpul ei, noi însă nu ne putem supăra pe El și nici pe ea s-o nesocotim. Din contra, cu cât ea-i mai păcătoasă cu atât să o respectăm mai mult, pentru ca să se umilească și, așa, meritele noastre vor fi mai mari față de Dumnezeu.

— Ca din carte, bre, le spune toate.

— Nu-i știința pe cât e sufletul și mintea ; că sunt ei mulți dobă de carte, dar ce folos.

Așa-l judecau oamenii și nu greșeau de fel.

Când nu se înțelegeau dela pământ sau dela alte cele, tot conul Lecache le făcea dreptatea, și bună era cum o făcea el.

După ce s'a întors din străinătate, multe judecăți a făcut, multe case îl așteptau cu ușile deschise pentru a împăciui treburile, mulți copii aveau nevoie de un paști pe care mizeria li-l mâncase și pentru toți, conu Lecache avea griji și mângâeri. Părea mai bun și mai blând de cum a fost când a plecat, dar parcă era și mai trist, și mai bătrân.

— Prea s'a topit, bietul Conul Lecache !

— Ei bre, l-au mâncat relele târgului.

— Ba muerea mă ! că dacă muerea e cum trebuie, te întinerește, dar de-i a dracului, te scoate la covrigi și te face pastramă.

— Mereu cu gânduri...

— O fi având ceva pe suflet și tace.

— De-am avea curaj să-l întrebăm...

Se sfătuiau oamenii și-și dădeau păreri pe seama lui conu Lecache care era și trist și plin de gânduri.

Dar într'o zi, Moș Petru l-a întrebat :

— Dar parcă nu-ți sunt toți boii acasă, nu fie cu bănat întrebarea mea, boerule ? !

— Și dacă-s acasă, da-s betegi ?

— Păi să-i schimbăm.

— Ușoară vorbă, dar grea treabă, Moș Petrică. Și-apoi sufletul ista e dat la dracu. Mai bine n'ar mai fi !

M. GR. CONSTANTINESCU.

LIRICA BUCOVINEANĂ

Bucovina cu trecutul ei din neguri, cu urme de istorie la fiecare pas, dăruită cu lăcașuri de rugă de către, voievozii cuceritori, dar hărăzită cu un crud destin istoric, prezintă în complexul vieții moderne o situație aparte.

Nu există în altă parte un atât de mic colț de pământ cu atât de multe bogății, cu un teren atât de divers, unde, dela șes, urci rapid în creierul munților, încât dealurile parcă au dispărut.

Munți înalți, la piciorul cărora odihnește un sat sau o mânăstire. Acesta-i aspectul Bucovinei, și desigur că această situație a influențat simțirea provinciei, așa că nu fără dreptate s'a vorbit de aristocratismul ei sufletesc.

Satul e ferit de lustrul prisoselnic al civilizației, încât viața românească dela sate e mai pură, mai aproape de poezie.

E multă asemănare între satul ardelean și cel bucovinean și nu-i lipsită de interes informația, venită dela unii istorici, că multe din satele Țării Fagilor au la bază fugari ardeleni din timpul prigoanei ardelenilor. Cei mai mulți veniau ca negustori de icoane și se aciuau alături de bucovineni, încât amintirea acestor pătrunderi e proaspătă în mintea oamenilor mai bătrâni.

Pe de altă parte, faptul robirii ambelor provincii ne-a apropiat mai mult de Ardeal, cu singura deosebire că Ardealul era condus de Unguri, care, prin politica lor, au menținut continuu o atmosferă de dușmănie cu Românii. De aici oțelirea spiritului ardelean, crearea unei vieți pur românești, a unei solide culturi autohtone și a unei puternice literaturi alimentate de viața satului și de visul desrobirii.

Bucovina era direct condusă de Austria, mai bine spus de spiritul de mănăşăreală austriacă, aşa cum observă Eminescu în «Influenţa austriacă». Baza acestei politici era aşăptarea continuă împotriva elementului dominant. Românii, urîţi de Ucrainenii şi storşi de jidani, erau nevoiţi să facă apel la «dreptatea austriacă», dar fără de vreo ameliorare a situaţiei lor ca într-o clasă, unde *pârîtul* e încurajat continuu de profesor.

Libertatea relativă a cultului, a vieţii sociale,—Bucovinenii purtau cu mândrie tricolorul — a făcut ca dârzenia contra stăpînirii să fie mai slabă ca în Ardeal. Aşa se explică şi faptul de ce cultura naţională — după glorioasa învăpăiere din focarele mănăstireşti — a lăncezit; era o cultură mai mult ascunsă, timidă şi nesigură. Incolo, intelectualii vorbeau deopotrivă limba română ca şi cea germană.

Bogăţia literaturii germane oferea satisfacţii sufleteşti, încât aproape nu se mai simţea nevoia unei literaturi naţionale. Iată de ce Bucovina, înainte de Unire, a fost aşa de săracă în opere literare scrise în graiul autohton.

Cel mai cunoscut poet, mai mult din cauza atitudinii faţă de Eminescu, e D. Petrino. De fapt el e originar din Basarabia şi prea puţin obişnuit cu viaţa locală ca să conteze printre scriitorii acestei provincii. De altfel nici scrisul său nu prezintă caracteristicile scrisului bucovinean, ci a unui scriitor destrămat sufleteşte.

Printre cei dintâi poeţi, trebuie să amintim pe: Iraclie Porumbescu, Vasile Bumbac, Samson Bodnărescu, Constantin Morariu, Constantin Berariu, Adrian Forgaci, creatorii unei poezii cu dese răsfrângerii patriotice, evocatoare a trecutului, a vieţii rustice sau duioasă apogiatură închinată limbii.

Cel mai reprezentativ şi talentat bucovinean din epoca lui Eminescu, e desigur *T. Robeanu* (1863-1905), scriitor cu o profundă delicateţă sufletească, serviabil până la exces şi de o modestie rar întâlnită, încât Iorga scrie despre el: «Cât despre noi, puţinii lui prieteni cărora n'a fost bine pe care să nu ni-l dozească, nici îndatorire pe care să nu ne-o ofere, rugându-se numai să nu-i vorbim de dânsa,—astfel mie mi-a revăzut stilul întregii istorii a Românilor în limba germană şi a stăruiit hotărîtor ca numele lui să fi trecut sub tăcere».

Cu o astfel de carte de vizită puţini dintre scriitorii noştri

se pot prezenta. Poezia lui e delicată, cu imagini obsedante și cu o duioasă muzicalitate a versului.

La Suceava în cetate
Ceas de miază-noapte bate,
Păzitorii cântă 'n uliți
Răzimați în albe sulfiți.

La Suceava în cetate
Ceas de miază-noapte bate,
Zidul vechiu adânc răsună :
«Noapte bună, noapte buuă».

Deși uneori e influențat de Eminescu, ca toți scriitorii de atunci, poezia sa e rodul unui mare talent, înzestrat cu o puternică personalitate. Are imagini cu rezonanță de lungă durată :

Și ea-i albă ca un nufăr...
Gândul de mi-ar fi de vrajă
Și 'mprejurul ei aș pune
A prăpastiilor strajă.

O caracteristică a poeziei sale e *evocarea reală a trecutului*, așa cum am văzut în primele versuri citate, și cum ne va reliefa următoarea poezie cu subiect istoric, complet originală în concepție, și, accentuez, scrisă într'un timp când poezia pa-patriotică era la modă, dar atât de deosebită de exagerările de atunci. Iată evocarea lui Ștefan care se trezește din somn :

— «Eu în vechea strălucire vreau să ies azi la divan,
Logofete, mergi de adă din muzeu pecetea țării
Și spătarul să aducă spada mea, vândută 'n Londra !»
Logofătul nu-l aude, și spătarul nu mai vine...
Goale 'n ceas de miază-noapte oasele-i scîlînesc în lună.

Atitudinea nouă, ironică, e elocventă pentru originalitatea lui Robeanu, poet vitregit, nu știu din care motive, de istoria literaturii, unde sperăm că în curând va fi încadrat cu cinste.

Versuri de-o rară nobleță sufletească, dar care prin intensitatea lor, violentează plăcut sufletul cetitorului, apar des sub paia sa :

Amândoi tăcuți și galbeni zacem unul lângă altul ;
Ale sufletului rane s'au uscat și nu mai dor,
Blândă peste noi se lasă noaptea veșnicei uitări.

sau :

Fără veste, fără nume, am să ies din lumea lor,
Nici un ochiu de-azur n'a plânge, nu s'a stinge nici o stea,
Numai poate-un glas de clopot va 'ncerca o tânguie,
Și un dascăl sur și gârbov va rosti un tatăl nostru.

E poate prevederea sfârșitului său tragic și al nedreptului destin literar ce i l-a creat la noi nepriceperea criticei literare!

După Robeanu urmează o pleiadă de scriitori, care, trăind clipele sbuciumate ale războiului mondial, se inspiră mult din aceste momente: Vasile Calmuțchi, Nicu Bracinschi, Ion Co-cârlă-Leandru, Sever Beuca-Constantin, Vasile Huțan, G. Rotică și George Voevidca.

V. Huțan s'a inspirat din poezia lui Goga și e mai cunoscut cu volumul *Din Țara Fagilor*, cu puternice note patriotice și sociale, dar unde influența poetului ardelean se face simțită la tot pasul:

În țara codrilor de fag
Eu nu sunt doar decât un mag —
Spre culmea munților Carpați,
Veniți voi frați înstrăinați:
Să tune 'n zări glas de norod
Spre Dunărea albastră
Să știe un neam și un voevod
De 'nstrăinarea noastră.

G. Rotică a fost și el adeptul poeziei lui Goga (Poezii, 1909, 1911 și Cântarea Suferinței, 1917), se emancipează, scriind versuri de factură modernistă (Paharul blestemat, 1924), poezii erotice și altele. În prima parte a activității sale poetice, Rotică se vădește îndrăgostitul peisajelor bucovinene, al vieții rustice, al florilor rustice:

Eu n'am știut leandrii cu delicată floare;
Bujorii dela sate întâi i-am cunoscut.
Purtând în suflet psalmii credinței în sudoare,
Și mirosul de brazdă, pe câmpuri am crescut.

Mărturisirea solidarității cu glia, cu viața rustică e dominantă a poeziei sale. Bogăția și fertilitatea solului bucovinean, frumusețea lanurilor grele de rod e o permanență a poeziei acestui scriitor:

Frumoasă crește holda și spicele sânt pline :
 Pe șesuri numai aur, pe coaste numai floare,
 — Străine, tu paști calul, dar sfânta răsuflare
 A ierburilor mărunte, tu n'o'ntelegi, străine !

Hotare conține multe reminiscențe din Goga, dar de-o rară putere apostrofică.

Volumul din 1924 aduce preocupări noi, excelând mai ales în domeniul erotic, cu note elegiace, apropiind erotismul de păcat, ca în poezia lui Albert Samain, pe care se pare că n'a cunoscut-o, ci-i numai o întâlnire temperamentală.

Cultura lui Rotică e mai mult de factură germană.

Impletirea firului erotic cu cântecul firii e impresionabilă :

Aud cum cântă'n noapte pe straturi albe crinii
 Aud cum soarbe-un flutur a nopții respiraie...
 Iar dintr'un cuib ce-ascunde sub streșini o iubire :
 De ce ți-ai scos afară durerile, străine ?

Pasteluri viguroase smulse din natura bucovineană, cântece închinat patriarhalismului, e un fond plăcut al poeziei lui Rotică.

G. Voevidca a suferit în ultimul timp aceeași deviere spre modernism. Ca poet e impresionabil prin sudura în poezie a unei tehnice noi, a *enjambement*-ului, mult întrebuințată la noi după contactul cu poezia lui Rilke.

Poezia cu caracter elegiac e mai consistentă la *Voevidca* :

Și'n poleu de lună nouă
 plâng cu lacrimi de rouă
 florile pe strat plecate
 de mânăire aplecate :
 plânge floarea ca și mine
 după tine, după tine.

Ca epigramist e neîntrecut în exploatarea unor îmbinări inedite, reușind să scoată efecte neașteptate, ca în următoarea creație de antologie :

Fugi din luptă Selig Schor,
 Dar nu de teamă c'o să moară,
 Ci numai fiindcă scumpa-l țară
 Putea să piardă un luptător.

După război, știința, critica literară și poezia iau o desvoltare tot mai mare.

În filosofie *Gherasim* și mai apoi *Tr. Brăileanu* aduc contribuții însemnate. În domeniul istoriei avem cercetările bucovinenilor *I. Nistor*, *Bocăneț*, *N. Grămadă*. În critica literară se disting *I. E. Torouțiu*, *Pohonțu* și *Leca Morariu*, acesta din urmă, prin spiritul polemic subtil, uimind cu a sa *Stilistică românească*, prin notațiile sale incisive și juste.

Cât privește poezia tânără, ea a luat o dezvoltare neașteptată atât prin calitatea creației, cât și prin numărul mare de poeți ce i-a lansat epoca post-belică. Fiindcă există încă nedumeriri în ceea ce privește acest subiect, chiar și la oameni bine informați ca D. Murărașu, voi căuta să schizez anumite observații lămuritoare, mai ales că, prin două antologii-reclamă (*Breviar de poezie bucovineană contemporană a Aspaziei Munte și Poezii tineri bucovineni*, a lui Mircea Streinul) publicul a fost tendențios informat dintr'un regretabil spirit de coterie literară.

Bisericuțele care au înlocuit sistematic obiectivitatea ce trebuia să domnească în aprecierea scrisului, dar mai ales oamenii cu prea puțină onestitate critică dela conducerea grupărilor literare bucovinene, explică pentru ce unii dintre cei mai reprezentativi scriitori ai noștri au fost înlăturați sistematic.

Era un timp când Mircea Streinul nici nu mai voia să audă de alți poeți. Nu era el în definitiv singur poet? Ce mai trebuiau alții? În cronicile sale dela «Iconar» mărturisia continuu că-i cel mai reprezentativ poet bucovinean.

Desigur, cu astfel de pretenții vor putea înmănunchia dominantele poeziei bucovinene. Ele sunt rezultate autentice ale configurației geografice sociale și politice a ținutului, pe care adevărații poeți le-au tradus cu sinceritate vibrantă, cum am văzut la Robeanu sau Rotică.

Unul dintre caracterele esențiale ale acestei poezii este un accentuat aristocratism sufletec, care în poezia erotică se nuanțează în delicate notări: complimentări spuse în grabă, care tocmai prin aceasta pierde din banalitatea cotidianului, iar în ceea ce privește problema socială, o apropiere sufletească de cei umili, fără ca aceasta să însemneze deviere spre concepții străine de esența noastră sufletească.

Voi începe cu acest din urmă aspect, citând câteva versuri profund bucovinene, cu mai puternică rezonanță pentru acei ce

cunosc tragismul exodului nevoiașilor în «târgurile, țări străine». E vorba de poezia lui *Eusebiu Camilar*, unul dintre marile talente ale pleiadei de scriitori de după război:

Trec pe lângă cerșetori pe străzi
Și mi-i frică să mă uit la ei:
Argățimea asta din ogrăzi
Mi-amintește de părinții mei.

În ceea ce privește primul aspect, voi cita câteva versuri profund semnificative din *Florea Rariște*, unde mărturisirea dragostei, prin procedee de circumscriere, ne apare cu rezonanțe nebănuite:

Portretul tău din ramă 'ntotdeauna
Mă urmărește gata să-mi zâmbească,
Iar mama... tare-ar vrea să te cunoască.

O altă dominantă a poeziei lui Camilar este îmbinarea unor elemente mai vechi, cu altele mai noi, lansate de noua literatură, îmbinare ce de multe ori se ridică pe culmi de adevărată artă:

Cineva cu părul încâlcit
Mi s'arată noaptea în oglinzi:
«Hai acasă. Tata a murit.
«Coasele au ruginit sub grinzii.»
Ceruri roșii ard în alte părți;
Tropote s'aud din zări în zări:
Poate vin cumnații mei călări,
Să dea foc dulapului cu cărți.

Imperecherea tradiționalului cu formulele recente ale contemporanului, angrenată într'un lexic mult șlefuit, creează o gamă sufletească cu foarte multe posibilități de vibrație. Această poezie e una din cele mai bune poeme a lui Camilar. Desigur că amalgamul între autohton și atitudini sufletești mai subtile e foarte dificilă și gruparea «Iconar», condusă de *Iulian Vesper* și *Mircea Streinul* a practicat-o mult, cu foarte puțin succes însă, căci *Mircea Streinul* a fost prea mult influențat de fiecare lectură a sa: Blaga, Bacovia, Rilke, încât și ce bruma mai găsești bun nu poți fi sigur dacă nu-i vreo influență livrescă. George Moroșanu (Întoarceri în biografia mea) a fost iarăși influențat mult de această ipostază «streinistă», și la fel a eșuat, căci în poemele

sale, pe lângă imagini suave ca cea a domniței adormită pe ceaslov, avem accente complet ne în ritm cu sufletul nostru:

Și plâng singurătăți ca'n satul lui Verlaine...

Or fi plângând ele singurătăți în poezia lui Verlaine, numai că ele n'au nimic cu satul nostru. Pe aceeași linie a nepotrivirii dintre fonduri se plasează poezia multor bucovineni: *George Drumar*, care cântă burguri, herzogi, stihii, având prea puțin bun al său, *George Nimigeanu*, *Vasile Posteuca*, dealtfel mult sarbăd și în conținut, *N. Roșca*, traducător din Baudelaire și foarte slab poet ca originalitate. Așa că numai *Iulian Vesper*, alături de *Camilar*, *Rariște* și *T. Lianu*, formează grupul de poeți autentici bucovineni.

Mircea Streinul, înainte de a înființa gruparea «Iconar» și probabil că înainte de a-l fi descoperit pe Rilke, era mult promițător. Cu ultimele peregrinări s'a înstrăinat însă de ceea ce vom numi ținuta sufletească bucovineană și care odinioară i-o puteam desprinde din versuri ca acestea:

Stea de aur, fir de sânge,
Maica'n poarta jilăriei plânge,
Căci în sat e judecată,
Spurcat Craiu pe Domnul vrea să-l bată
Ca pe-un fur să-l spânzure pe cruce,
Vântul sângele să i-l usuce.

Cu *Tarot* și *Corbul de aur* a deviat pe un drum de unde nu mai există întoarcere, căci de *exclamații* (Oh! Corbul meu de aur! etc.) și de exagerări cerebraliste e greu să se mai vindece.

Ne vom abține să insistăm prea mult asupra lui *Vesper*, al cărui indemn sufletesc, caută să ridice poemul prea mult în domeniul intelectului. *Vesper* rămâne însă un mare prozator bucovinean, ca și *E. Av. Zaharia*.

Ceeace ne putea șoca încă din citațiile dela început e puterea imaginilor cu care vin unii scriitori bucovineni, și cum remarcăm și la scriitori mai vechi, ele impresionează plăcut. Iată una tipică, de *E. Camilar*:

Vulturul adus de vânturi din ținutul lui sălbatec,
L-am pândit cu pușca 'n mână, l-am pândit un sfert de veac,
Să-l dobor din două focuri. Trupul greu să i-l desfac,
Să-i beau sângele cu pumnii, să-i frig inima 'n jăratec...

Versuri de-o puternică penetrație sufletească, cum sunt puține în literatura noastră ! Pe această linie plasăm și unele ieșiri de «haiducească» din poezia lui Rariște, mai ales din ciclul poemelor bahice. Și această postură a poemului cu violentări sufletești e generală la scriitorii bucovineni, ca traducând o necesitate interioară, cum ne vor revela versurile lui Rariște :

Hai zi-i, țigane... zi-i, ca să s-audă
 În cele târguri arse de spoială !
 Invârte—arcușul furtunos pe strună,
 Să moară surlucarii toți de ciudă,
 Când își vor da deplina socoteală
 Că noi jucăm de-atâta voie bună !

Antlorășanismul e o derivație inerentă celor porniți dela sate. Cităm în acest sens, versurile invocatoare ale lui Camilar :

Am crescut la focuri în câmpii.
 Cai sălbatici am încălecat.
 Coruri multe m'au înstrăinat.
 Satul poate-a ars din temelii.
 Trec pe lângă cerșetori pe străzi
 Și mi-e frică să mă uit la ei :
 Argățimea asta din ogrăzi
 Mi-amintește de părinții mei

Și mi se pare că tot Camilar e autorul versurilor :

Târgurile, țări străine !
 Mergi și nu te știe nime...

Mărturisirea solidarității cu glia din Țara Fagilar, atât de admirabil realizată de *Iulian Vesper* în romanul *Primăvara în Țara Fagilor*, de Camilar în atâtea poezii, cât și în nuvelele sale din *Cordun*, de Florea-Rariște în poezii ca *Piatră de hotar*, sau de *Lianu*, tot atât de caracteristic ca și aceștia cu ciclul *Curcubeu peste țară* :

Cer albastru de oțel
 S'a 'ndoit pe umezi măguri.
 Prunii cresc lumina 'n faguri
 Floare albă, burdujel.
 Ciutură de floare, fir,
 Pe ogor de mălăiște.
 Sună orele ca niște
 Bani de aur în chimir.

Brazdă caldă de noroc
Fier de plug a lins pe lanuri.
Pâlcuri moi de iarbă, canuri,
Cresc în ziuă de ghioc.

Sau din subtilul *Iulian Vesper* :

Țăranii scunzi, în zilele prelungi, ară în pământ nesfârșit
Până vor da de un cer împietrit,
Unde cuțitul plugului să spintece 'n două
Zărilor muncii rodnice, nouă.

Cântecul adus prinos bogăției solului bucovinean, trans-
plantație sufletească și atunci când subiectul e luat din alt do-
meniu, îmbogățește cu conținut rustic poemul :

Spicele unul de altul se sparie
Și-aleargă, câmpie, spre arie...
(E. Camilar)

sau *Rariște* :

I-așa de multă liniște și noapte
Că nici un foșnet lîn nu mai suspină.
Înveșmântat în liniște deplină,
Eu trec ca 'n vis prin lanurile coapte.

Viața rustică, patriarhalismul, viața de altă dată, iată su-
biecte pline de miez, căci natura bucovineană a început deabia
să fie cercetată, și nu pot să trec cu vederea încă o poezie,
dintre cele mai bune a lui Camilar :

Rămâi să mai ciocnim o cupă la hanul vesel din coclaur,
Căci pentru viu și pentru tine mai am să vărs trei pumni de aur.
Rămâi să ne-omorîm tristețea și setea fără alinare
Cu vin albastru dela hanul din valea umbrelor fugare.
Știi tu, frumoaso, că ulciorul din care bei înfrigurată
L-a făurit din țărna sfântă, din țărna unui trup de fată,
L-a făurit cândva olarul cel inspirat de duhul rău,
Din țărna unui trup de fată, frumos și cald ca trupul tău...

Rariște excelează în poezii de conținut bahic, cu subiecte
din același domeniu, și e cazul să amintesc o contribuție im-
portantă a acestui tânăr poet, care ne-a sugerat-o ultimul său
volum (Valuri împietrite): Sonetul în accepția mai veche era o
postură de aristocratism și izolare în turnul de fildeș, de unde
relațiile cu publicul erau mai anevoioase, situație cerută și de

structura sonetului. Gh. Cuza și apoi D. Florea-Rariște au dat cei dintâi sonetului rezonanțe autohtone, plecând dela evocări ale trecutului, cum este frumosul sonet *Veghea paharnicului* al lui Gh. Cuza, unde datina zâmbește hâtru în slovă cronicărească. Tot așa *Seceta* lui Rariște, care pentru noi înseamnă o viguroasă încadrare în organismul sufletesc bucovinean. Rariște în versul său afirmă predilecția pentru limba și tradițiile pământului, cu nuanțări de care am pomenit, când am vorbit despre aceasta la T. Robeanu.

Ca să încheiu aceste sumare notații despre lirica bucovineană, amintesc în treacăt câteva nume promițătoare: *Neculai Roșca*, *Ghedeon Coca*, *A. Fediuc*, orientați de influența lui Streinu, *G. Drumar*, *Traian Chelaru*, *G. Antonovici*, *Procopie Miliște*, *Aspazia Munte*.

Afară de Fediuc care deocamdată e încă tulburat de influența lui Streinu, ceilalți tineri par a călca pe făgașul scrisului cinstit, asigurând pentru viitor linia continuității bucovinene cu autenticitatea caracteristicilor menționate mai sus, pe marginea operelor lui Rotică, Rariște sau Camilar.

CONSTANTIN VÂRTEJ

CREDINȚI

Merg alături, strânse una lângă alta, discutând aprins.

Una e mică, blondă, cu zulfii ca floarea soarelui, cu ochii verzi, deasupra unui năsuc drept și cărn. Cealaltă e negricioasă, cu profilul lung de madonă, pe care se desemnează un ochiu lungăreț ca migadala cu o pupilă de smoală și o jumătate de perechi de buze răsfrânte și cărnoase.

— Și zi, a fost iar eri la tine, ghionoia. Ce-i mai pasă, după ce a aruncat-o pe fiică-sa pe capul doctorului, umblă acum forfota toată ziua. Vrea să ne facă nouă în ciudă, că ne-a luat-o Viorica înainte. Și Dumineca trecută, când m'a văzut la tine, m'a întrebat cu ochii dulcegi și cu limba otrăvită: „Tot singure fetelor?”

— Ne place libertatea, Madam Leontescu, și nu ne scot nevoile din casă, — i-am turnat-o eu.

— Da, dar trec anii și nu-i sănătos, — a murmurat scorpia; — vă rămân cerinți neîmplinite.

— De unde știi mata?

Blondina fierbe într'un potop de vorbe.

— Ești prea pornită dragă, împotriva-i; nu-i chiar așa de rea cum o crezi. Să vezi ce mi-a spus eri...

— Ce să văd, ce să văd, tună cealaltă. Pe tine te perie. Are ea vre-un scop. Dar cu mine nu-i merge. Cucuvae!

Dintr'o schimă bruscă, buzele blondinei s'au țuguia, ochii s'au răsucit și figura a luat pe dată un aer de pasăre de pradă.

Râd amândouă înveselite. Un vis somnolent de femei înceată la vorbă, alături de izbucnirile scurte, sonore ale Floricăi, la care râd și vorbesc și ochii și buzele și cărlionții nediscipli-

nați ai buclor și obraji rotunji și gesturile vioaie cu care-și întovărășește vorbele.

— Stai dragă, să-ți spun. Mi-a povestit cum s'a măritat Viorica. N'ar fi rău să încercăm și noi. Stai, nu te aprinde. Spune că în Vinerea Mare ții post negru toată ziua și nu vorbești cu nimeni o vorbă — dar absolut nici una — căci altfel se strică totul. Ziua, după ce se aud clopotele pentru slujbă, te duci la nouă biserici și treci pe sub sfântul Aer, rugându-te cu tot sufletul să-ți trimeată Dumnezeu partea. De respecti totul, în cursul anului, te măriți. Dar până nu termini de trecut pe sub cele nouă sfinte mese, nici o vorbă până la urmă.

Cărlionții blonzi s'au sburlit și urechile s'au ciulit atente.

— Să încercăm dragă, doar Vinerea mare e peste cinci zile. Să încercăm. Am să-i spun și soră-mi să meargă cu noi. Și cele cinci zile au trecut.

Vineri dimineață, o liniște neobișnuită domnește în casa unde de obicei predomină glasul și râsul zglobiu al fetelor. Ambele surori tac și încearcă să se înțeleagă prin semne sau prin priviri atunci când nevoia le împinge să se întâlnească. Fiecare cu câte un volum în mână caută să-și domolească foamea și neastâmpărul care devin tot mai chinuitoare.

Și-au prelungit cât au putut mai mult timpul ca să se spele și să se pieptene; au găsit mici cusururi la rochiile ce trebuiau reparate. Pentru a-și ocupa mâinile și mintea, au așezat paharele și farfuriile din bufet, au răscolit furculițele și cuțitele, au schimbat mobilele din loc și apoi ochii s'au pironit îndărătnici pe foile cărților pentru a înăbuși nevoia de a spune o vorbă care năvălește în dese răstâmpuri până la buzele pecetluite. Pe la trei, o femeie purtând un coș cu ouă și un cozonac, sună să întrebe de o adresă. Vederea cozonacului trezește poftă păgâne și casa este arătată femeii nedumerite cu vagi semne din mână, pe muștește. Și ora șase a venit. Spre înserat, în atmosfera de casă pustie și de cavou, sora mai mare simțea cum se înădușă și mare putere îi trebuie să nu renunțe la toate, numai să poată savura sunetul unei fraze sonore și gustul unei tartine. Dar mi-rajul căsătoriei învinge.

Când prietena, devenită și ea statuie, a sunat la ușă, parc'a fost o ușurare. Era măcar o schimbare, o mișcare în acest mormântal provizorat.

În inserarea blândă, cu adieri de flori primăvăratice, au plecat câteși trele spre prima biserică, mute și flămânde, mergând în linie, la mare distanță una după alta, ca nu cumva să scape un cuvânt. Când au intrat în prima biserică, câteva bătrâne în strane se închinau smerite. În atmosfera de reculegere pioasă, în semi-întunericul boltelor, genunchii s'au plecat și târâș prietena brună a început a se împinge în patru labe, ca să treacă dincolo de masa acoperită cu pânza sfântă. Din urmă, celelalte două făceau la fel, Florica rămăsese ultima. În fața ei înaintau două matahale încovoiate pe labe, cu mișcări de omidă gigantică, ruptă în două. Și un răs impetuos îi clocotia în gâtlee, gata să izbucnească nestăpânit, ca un sunet de trâmbiță. Plecă în grabă ochii în pământ, ca să se poată stăpâni și începu să caute febril o amintire tristă, o durere trecută, care să-i înece gândurile. Numai așa reuși să se învingă.

Prima încercare trecuse. Mai rămâneau însă opt biserici. Și candidatele la măritiș își urmară drumul de fantome împrăștiate cu intestinele sonore, una după alta, tăcute și singure. Urmăresc credincios programul până la a cincea biserică în care se pregăteau să intre. Pe trotuar, în fața unei case impunătoare, răsări o prietenă ca din pământ.

— Ce faceți fetelor? Incotro? Dar nu știți una: a murit madam Popovici astăzi, subit. Ia uite lumânările prin geamuri.

— Vai de mine!! izbucnește Florica uitând de căsătorie, de biserică și de sfântul aer. Apoi ca arsă se plesnește cu mâna peste gură, cu un gest care parcă'ar fi vrut să adune cuvintele din aer. Era însă prea târziu, vorbise. Toată flămânzeala și muțenia de-o zi nu mai folosiau nimic.

— Vai de mine, dragă, — repetă ea cu durere în glas și cu o expresie așa de sincer îndurerată în ochi, încât interlocutoarea se simte datorare să-i mai dea câteva detalii:

— A murit așa din picioare, cu un ou roș în mână. Tocmai în Vinerea sfântă, fără lumânare!... Dar gândurile Floricăi sunt alurea. Planurile ei s'au distrus, căsătoria se amână iar. Dar pentru celelalte două? Ele vor reuși, căci fiind mai departe, n'au auzit noutatea și n'au vorbit. Așa dar va să rămână numai ea păcălită, până la Paștele viitor, când va trebui să repete experiența. Și în acest timp, celelalte i-or lua înainte. Și-or găsi fiecare tovarășul de viață, iar ea va rămânea fată bătrână, —

al treielea sex?! Nu, asta nu se va întâmpla. Le va face să vorbească neapărat. Să împărtășească cu toatele aceeași soartă.

Și-a luat grăbit rămas bun dela doamna care îi adusese vestea și îi stricase fără voe viitorul și s'a îndreptat grăbită spre cele două tovarășe. Ajungându-și prietena din urmă, îi suflă în ureche într'o izbucnire, pe neașteptate:

— Știi, a murit Popovicioaia!!

— Mmuu!!! umflă cealaltă buzele închise într'un mârâit prelung.

Partida va fi pierdută. Va rămânea invinsă numai ea singură. Și într'un ultim efort, repetă mai impetuos:

— Popovicioaia a murit subit, adineaori.

— Mmuu!! repetă cealaltă cu o ultimă sforțare de a păstra o tăcere supremă și definitivă.

— Mărioară, stai Mărioară, răsună disperat glasul blondei spre sora mai mică, care ținea fruntea liniei.

— Mărioară, a murit Popovicioaia!

— Mmuu! răsună în aer de la distanță un ultim mârâit slab, în timp ce înserarea își lasă domol întunericul pe trei siluete care merg în noapte și din care parcă una poartă povara celorlalte.

ELLA RÂȘCANU

PATRIOTISMUL LUI MIHAIL KOGĂLNICEANU

— 50 de ani dela moartea sa —

Sentimentul care a dominat întreaga activitate politică, culturală, istorică și literară a lui M. Kogălniceanu a fost fără îndoială sentimentul patriotic, izvorit dintr'o înaltă conștiință românească. Aproape că nu există pasaj în opera lui Mihail Kogălniceanu din care să nu se desprindă atitudinea sa naționalistă. Putem spune pe bună dreptate despre Kogălniceanu că a fost un îndrăgostit de neamul românesc, iar lupta pe care a dat-o pentru idealurile acestui neam s'a transformat la el într'o adevărată patimă, cucerind cu fraza sa patetică, impresionând cu elocința sa gravă și solemnă, convingând cu logica sa fină, sdrobindu-și adversarul cu bogăția de argumente de care dispunea datorită erudiției sale. Opera lui Mihail Kogălniceanu nu este o manifestare obiectivă în cadrul unui gen literar oarecare, ea este pornită din necesitatea de a demonstra, de a învăța, de a exalta, de a întreține flacăra idealului național. De aceea aproape toată opera lui Kogălniceanu are un caracter ocazional și tot din această cauză genul oratoric ocupă un loc destul de larg în activitatea sa. Aceste discursuri sunt astăzi pentru noi oglinda vie a personalității lui Kogălniceanu. Din ele se poate vedea nu numai lupta unui om, ci lupta unei generații, reacția lumii moderne împotriva asupririi cinice și brutale a feudalismului.

Ceea ce unii au numit democratismul generației dela patruzeci și opt este în realitate nu un împrumut al unei formule politice occidentale și o simplă dorință de eliberare de sub jugul iobăgiei, dorință ce găsind climatul european potrivit realizării ei, s'a putut traduce în fapt. Kogălniceanu a arătat nu o-

dată în opera sa că nu voiește să imite sistemele politice străine, ci voiește să construiască o viață socială românească, întemeiată pe principiul național, cu un puternic sigiliu aborigen și care să fie izvorită din vechile instituții și legiuri românești.

Dela acest principiu a pornit Kogălniceanu în lupta sa acerbă pentru soluționarea problemei de care și-a legat numele pe vecie, aceea a împroprietăririi țăranilor. Acuzat de unii că ar fi comunist ori socialist Kogălniceanu răspunde : „dacă socialism este, el nu există de cât în înseși legile noastre de astăzi, cari asigurază țăranilor *le droit au travail*, dreptul de muncă, dreptul de a locui și de a se hrăni pe moșiile noastre“ ¹⁾ Dar pentru a evita orice confuzie în legătură cu înrudirea ideilor sale cu vreun curent subversiv și distrugător al proprietății naționale, Kogălniceanu insistă în lămuririle sale : „și noi iubim și respectăm *proprietea*, și noi o privim ca temelia societății, ca agentul cel mai puternic al civilizațiunii și al întăririi naționalității, și noi dar vom apăra-o când va fi atacată“ ²⁾. Dar proprietatea nu poate fi absolută, căci o astfel de proprietate ar fi neconformă cu vechile legiuri ale țării, și de aceea se impune o reformă agrară care să înlăture claca (care „la noi, ca pretutindenă este o urmare, un drept al feudalității, adusă din țările occidentale în Ungaria și în Polonia, și de acolo în Principatele române“ ³⁾). Așa dar prin înlăturarea clăcii se urmărea repunerea țăranului în drepturile ce i le conferise înseși vechile hrisoave domnești.

Dar chestiunea împroprietăririi țăranilor era pe lângă o problemă de echitate socială și una națională, anume „de a se ridica națiunea prin ridicarea claselor rurale“ ⁴⁾, întrucât spune Kogălniceanu : „numai o țară ce are mulți proprietari este tare ; căci numai acolo unde este răspândită *iubirea pământului* este răspândită și iubirea de patrie“ ⁵⁾. Așa dar reforma socială a lui Kogălniceanu, care a schimbat structura statului român feudal într'unul „democratic“, a pornit dintr'o rațiune de stat mult mai superioară, decât ar voi-o unii xenomani.

1) Îmbunătățirea soartei țăranilor p. 219, ed. Gabriel Drăgan.

2) ibidem p. 220.

3) ibidem p. 222.

4) ibidem p. 239.

5) Dorințele partidei naționale din Moldova p. 116, ed. cit.

Statul democratic al lui Kogălniceanu nu trebuie confundat cu programul democratic al unor partide de curând decedate. Democratismul lui Kogălniceanu a însemnat iubire de popor în cel mai înalt grad, cum și apărarea acestui popor împotriva dușmanilor lui, ce ar putea să-i înăbușe existența.

Așa se justifică antisemitismul său, cari uneori se transformă într'o adevărată iudeofobie. Pericolul evreesc a fost semnalat de Kogălniceanu în nenumărate rânduri, într'un eseu de al său ¹⁾ el îi numește pe „jidovi, odată plaga Egiptului și acum a Moldovei”. În Fiziologia provincialului în Iași, Kogălniceanu descrie plin de dispreț ghetourile ieșene: „Două rânduri de bordeie acoperite cu paie, nevăruite, locuite de un soi de jidani zdrențuroși”.

Kogălniceanu și-a explicat atitudinea sa față de problema evrească într'o comunicare pe care o făcea în calitate de ministru de interne ministrului de externe. Acolo Kogălniceanu se exprimă în termeni clari, arătând că «în România, cestiunea jidovilor nu este o cestiune religioasă; ea este o cestiune națională și totdeodată o cestiune economică». Este cunoscut spiritul de toleranță religioasă a lui Kogălniceanu; el a luptat întotdeauna pentru o înțelegere armonioasă între diferitele culturi religioase din Moldova, așa dar nu avea nici un motiv de ordin personal să persecute tocmai pe mozaici. Singurul motiv ce-l îndemna la acest lucru era interesul național, conservarea unei națiuni blamată în drepturile ce i-au fost consfințite prin jertfele ei milenare. Dealtfel Kogălniceanu insistă asupra acestor fapte în următoarele rânduri: «În România jidovii nu constituiesc numai o comunitate religioasă deosebită; ei constituiesc în toată puterea cuvântului o *naționalitate*, străină de Români prin origină, prin limbă, prin port, prin moravuri, și chiar prin sentimente». Dar Evreii nu numai că amenință dizolvarea națiunii prin întemeierea unui stat evreesc în statul românesc, ci ei acaparează industria și comerțul românesc, trăind din munca Românilor, transformându-i pe aceștia în servi lor căci «jidovi sunt consumatori fără a fi și producători». Iar ocupația lor de căpetenie este «debitul băuturilor», cu care otrăvesc populația rurală, de aceea Kogălniceanu în calitate de ministru de interne a făcut

1) Scene pitorești din obiceiurile poporului. Un nou chip de a face curte.

mărețul gest de a mărgini «închirierea pe viitor de cârciume și accesuri la Israeliti, și mai în special, la cei ce se numesc Galițiani și Podoliani».

Aceste măsuri au supărat probabil anumite cercuri internaționale și atunci Kogălniceanu răspunde plin de demnitate patriotică, cu o fermitate, ce trebuie să ne fie o pildă pentru arta de a governa independent și conform cu voința poporului:

«Miniștri ai României, ai unei țări cu regim constituțional, noi nu putem governa decât conform cu voința națiunii.

„Suntem datori a ține seamă de trebuințele, de păsuirile, și, până la un oarecare punct, și chiar și de prejudițiile ei».

Iar problema semită «este vocea unei națiuni ce se simte amenințată în naționalitatea sa și în interesele sale economice. *Această voce străinii o pot înăbuși, dar nu e permis nici unui ministru român, de orice partid ar fi, de a nu o asculta*» (sublinierile sunt ale noastre).

Kogălniceanu însă nu se oprește numai la aceste considerațiuni de etică națională el caută să-și motiveze antisemitismul său și ca un sentiment ce dăinuește de mult în spiritul poporului român și al conducătorilor acestui popor, situându-se astfel pe o poziție tradiționalistă, așa cum făcuse și cu împroprietărirea țăranilor și cu mai toate reformele sale politice: «nu de astăzi, ci de pururea, în tot timpul și sub toate regimele toți domni, toți bărbații de stat ai României, toți acei ce poartă un interes viu pentru țara lor, s'au preocupat de necesitatea de a opri exploatarea poporului român printr'un alt popor străin lui, prin jidovi» ¹⁾.

Aceste cuvinte fac astăzi onoare nu numai lui Mihail Kogălniceanu, dar și neamului românesc care printr'o intuiție fericită, a știut să demasce intențiile perfide ale neamului lui Israel. În timp ce într'o țară ca Franța Evreii au izbutit să pună stăpânire pe întregul organism cultural, politic și social ²⁾, la noi au existat mereu oameni care s'au opus cu curaj acestei stări dezastruoase, ponderând, dacă n'au izbutit întotdeauna să nimească, intențiile criminale ale acelor ce conlucrau la iudaizarea României.

1) Colecțiunea de legiurile României vechi și noi câte s'au promulgat până la finele anului 1870, întocmită de Ion M. Bujoreanu, Buc. 1873, pg. 813—16.

2) Vezi broșura Dreptul rasei superioare de Isaac Blümchen.

Pericolul pe care îl reprezintă Evreii într'un stat e mult mai mare decât ni l-am putea închipui și pentru a ne da seama de el, dar mai ales pentru a demonstra valoarea patriotică a antisemitismului lui Kogălniceanu, vom cita următorul pasaj din *Dreptul rasei superioare* a lui Isaac Blümchen¹⁾, pasaj destul de concludent cu privire la intențiile Evreilor de a domina Franța, de a face din această țară cu o civilizație și o cultură atât de veche o simplă colonie evreiască: «Noi nu voim să «facem pe Franceji să iasă din Franța», cum au spus-o unii dintre ai noștri, exaltați de victorie. Noi nu suprimăm decât pe Francezii ce se împotrivesc dominațiunii noastre, adică un pumn de descreerați²⁾. Gloata supusă și muncitoare a *indigenilor* ne este trebuincioasă, precum hoții erau necesari Spartanilor, precum Hindușii sunt necesari Englezilor în Hindustan» (pg. 12, 13). Confesiunea aceasta de credință a unui evreu emigrat din România în Franța ne explică de ce Kogălniceanu, cu realismul său politic, în 1866 susținea neîncrezător în regimul ce se înfăptuea căci se țineau «conferințe petru jidovi»³⁾. Iar în «Dorințele partidei naționale din Moldova» înscrisa în programul sau liberalist următoarele două puncte, ce restrângeau indirect drepturile evreilor:

1. Sub punctul 26 se spune: «Drepturi politice pentru orice compatrioți *de orice credință creștină*». Așa dar politica lui Kogălniceanu a fost dela început o politică creștină.

2. Iar sub punctul 27 cetim: Emancipația *graduală a Israelitilor Moldoveni*. Acest punct, introdus mai mult din diplomație pentru a câștiga bunăvoința puterilor occidentale în lupta noastră pentru unire, chiar dacă l-am interpreta tale quale totuș el reprezintă simțitoare restricții, cu privire la libertatea evreilor. Mai întâi e vorba de „israeliții moldoveni“ deci pământeni, nu de cei veniți de aiurea, iar emanciparea acestora însemna cum ne lămurește Kogălniceanu în comentariul acestui principiu „prefacerea lor într'o stare de cetățeni folositori statului“.

Dar lupta lui Kogălniceanu nu s'a dat numai pentru păstrarea naționalității noastre, ci și pentru conservarea latinității noastre. Fără a fi, cum declară el singur, un „romano-man“⁴⁾,

1) În traducerea lui I. C. Cătuneanu. Cluj 1923.

2) Termenul e curent și el, ne amintește pe cel cu care erau numiți până mai ieri și la noi acei ce opuneau rezistența evreilor.

3) A doua prefată la «cronicile României» 1872.

4) Cuvânt introductiv la cursul de istorie națională.

Kogălniceanu și-a dat seama de intențiile Rusiei, care sub masca protectoratului, urmărea mistuirea noastră în masa slava ce ne înconjura. Analizând raporturile noastre cu Rusia între 1774 și 1834, epoca în care noi am luat parte la șase campanii, luptând pentru interesele Rusiei, Kogălniceanu, în „Dorințele partidei naționale din Moldova”, arată perfidia cu care ni s'a răspuns sincerității noastre, ba ceva mai mult am fost acuzați de către Ruși de ingratitudine față de puterea protectoare: „Rusia prin depeșa sa încheie a ne face ingrați, pe noi Românii, care *cu înșesită putere a țărilor noastre, cu sângele nostru, cu sărăcia familiilor noastre, cu primejdurea țării și a drepturilor noastre, cu pierderea Bucovinei și a Basarabiei, am slujit Rusiei și am ajutat-o în toate campaniile sale ca să-și sporească pământul, puterea și influența*“.. Iar în ce privește reformele interne efectuate sub privegherea puterii protectoare, Kogălniceanu are deasemenea cuvinte aspre, ce vestejesc raporturile ruso-române: „Rusia a închezeșluit fericirea principatelor, zice rostit tratatul dela Adrianopole. Fericirea unui popor este însă numai în bunăstarea materială, morală și intelectuală. Aceasta ne lipsește de tot; spre a dobândi avem trebuință de o bună legislație și o bună administrație“ ¹⁾.

Dar Kogălniceanu a avut misiunea să înfrunte pretențiile abuzive și criminale ale Rusiei cu prilejul dureroaselor evenimente din 1878 când ni se răpea sudul Basarabiei cu cele trei județe. Kogălniceanu rostește atunci în fața Congresului din Berlin un emoționant discurs, plin de un vibrant patriotism. Cu acest prilej Kogălniceanu arată că victoria Rușilor asupra Turciei nu este un argument ce ar îndreptăți cucerirea Basarabiei, căci spune el pe bună dreptate „Din simplul fapt că otomanii ocupau aici trei fortărețe unii se pare că au voit a trage concluziunea cum că Basarabia ar fi o regiune turcă sau tătară” ²⁾. Dar asemenea fortărețe au existat și în Muntenia și „cu toate acestea nu rezultă deci că Muntenia să fi fost vreodată țară turcească“. De aceea, conchide Kogălniceanu, „Basarabia nu poate fi revendicată dela Români în virtutea dreptului de cucerire“. Inșă răpirea unei părți din pământul Basarabiei nu este conformă nici

1) Ed. G. Drăgan, pg. 144.

2) Ibid., pg. 264.

cu tratatele existente la acea dată între Rusia și România, căci „Rusia a subsemnat cu România o convențiune prin care a garantat expres întregimea actuală a teritoriului român”.

Argumentele lui Kogălniceanu au devenit și astăzi prin vitregia împrejurărilor din nou actuale...

Patriotismul lui Kogălniceanu îl simțim vibrând cu o intensitate maximă atunci când el vorbește despre istoria Românilor, prin care învățăm „ce am fost”, „de unde am venit”, „ce suntem” și „ce avem să fim”. În cuvântul introductiv la cursul de istorie națională găsim pagini inegalabile în care talentul de evocator a lui Kogălniceanu concurează cu fervoarea sa patriotică: „Ce interes mare trebuie să aibă istoria națională pentru noi, îmi place a crede că și d-voastră o înțelegeți ca și mine. Ea ne arată întâmplările, faptele strămoșilor noștri, care prin moștenire sunt și ale noastre. Inima mi se bate când aud rostind numele lui Alexandru cel Bun, lui Ștefan cel Mare, lui Mihai Viteazul; da Domnilor mei! Și nu mă rușinez a vă zice că acești bărbați, pentru mine, sunt mai mult decât Alexandru cel Mare, decât Anibal, decât Cesar; aceștia sunt eroii lumii, în loc că cei dintâi sunt eroii patriei mele. Pentru mine bătălia dela Războeni are mai mare interes decât lupta dela Termopile, și izbânzile dela Rahova și dela Călugăreni îmi par mai strălucite decât acelea dela Maraton și Salamina, pentru că sunt câștigate de către Români! Chiar locurile patriei mele îmi par mai plăcute, mai frumoase decât locurile cele mai clasice. Suceava și Târgoviște sunt pentru mine mai mult decât Sparta și Atena! Baia, un sat ca toate satele pentru străini, pentru Români are mai mult preț decât Corintul, pentru că în Baia, avântul Rigăi Ungariei, Matei Corvinul, viteazul vitejilor, craiul crailor, cum îi zicea Sixt IV, rănit de sabia moldovenească, fu pus în fugă și uită drumul patriei noastre”¹⁾.

Din această extatică divinizare a virtuților neamului s'a hrănit Kogălniceanu în toate manifestările personalității sale, fie că întemeea Dacia literară și cerea o literatură originală inspirată din trecutul național, fie că populariza acest trecut prin editarea cronicilor, sau că lupta pentru unirea principatelor și îmbu-

1) Ed. G. Drăgan, p. 159.

nătățirile sociale, menite să împingă România pe calea progresului și a civilizației.

Dar mândria națională a lui Kogălniceanu niciodată n'a îmbrăcat o hlamidă mai nobilă ca în scrisoarea ce o adresează Baronului de Jomini, colaboratorul cel mai prețios al cancelarului Gorceacov. Baronul de Jomini insinuase printr'o depeșă adresată lui Kogălniceanu renunțarea României la drepturile ei asupra Basarabiei și afilierea totală la politica Rusiei. Surprinzând machiavelismul acestei propuneri Kogălniceanu răspunde în termeni plini de o onctuoasă politeță, dar cu o onorabilă dârzenie, ce ia aspectul unei amenințări, concretizată subtil în următoarea frază : „țările cele mici ca și cele mari, câteodată chiar cu mai multă cerbicie, au simțăminte de conservare și de demnitate și merg până la capătul datoriilor ce le sunt impuse prin aceste simțăminte“ ¹⁾.

Așa a știut Kogălniceanu să răspundă ori de câte ori era atinsă onoarea națiunii române. Nimic nu l-a împiedicat ca mereu cu spada în mână, asemenea lui Ștefan cel Mare sau lui Mihaiu Viteazu, să extirpeze orice cangrenă ce amenința viața românismului.

Astăzi când putem spune ca și Kogălniceanu la 1852 că „ne-am văzut individualitățile sfâșiate și iluziile ce ne erau mai plăcute șterse“ ne îndreptăm gândul de pios omagiu către patriotul Mihail Kogălniceanu și căutăm să învățăm din lupta sa cum trebuie să se comporte o națiune pentru a nu se autosinucide și pentru a reinvia la viața pe care destinul ei măreț i-o dictează.

G. D. LOGHIN

1) Ed. G. Drăgan, p. 322.

VIATA LA IASI

IASII ÎN 1858 și 1864

Versurile înflăcărate ale lui Gheorghe Asaki.

Am dat, printre mai multe hârtii, prăfuite de vremuri, de de niște ziare vechi, de pe la 1857 și 1864, adică înainte și în cursul domniei lui Vodă Cuza :

...Anul nou 1857 în Moldavia

— Auguștilor suverani, subscriitorii tratatului de Paris, dedicație Gheorghe Asaki.

Se simte, după titluri, mulțumirea și entuziasmul Moldovenilor, în deosebi, care prin pana învățatului Gh. Asaki, au recurs la... dedicații către puterile semnatare, care au avut bunăvoință către Români.

Dedicația lui Gh. Asaki e scrisă în litere vechi, în 1857 și în franțuzește, latinește și nemțește. Se desprinde toată mulțumirea, tot entuziasmul pentru a vedea țara într'un viitor mai bun și folositor :

Lăng'a Dunărei verzi râpe
maestoasă vezi matronă,
Pe scutu'i semnul lui Joe
pe cap are o coronă.

A ei față și veșminte
uric poartă vederat,
Ce-a fost cea mai jună
a lui Traian împărat.

Soarta ginților schimbat'a
ale ei trofee antice,
Din semnale de vîrcială
în cununii de flori de spice.

Și Gh. Asaki, sfârșește astfel :

Către cele șapte stele
care pace ne-au adus
Să ne lumineze țara
să o apere 'naintea.

În ăst an să ni trimeată
un bun domnitor părinte,
Ce fiind a legii sfinte
el organ și păzitor

Să conducă patria noastră
...la frumosu'i viitor.

+

Apăreau la Iași, în 1864, ziarele ; *Fulgerulu*, o foaie italo-română ilustrată, *Clopotulu*, ziar politic, *Teatrulu*, foaie critică și literară...

Un articol intitulat „Chiesa dei tre santi in Iassy” și o introducere la o pagină „din istoria romană din sec. 16 de A. Ademollo”, scrise amândouă de Costachi Negruzzi, se ocupă și dă informații asupra Universității din Iași, care Sâmbătă 11 Aprilie 1864 a serbat, cu o deosebită solemnităte, aniversarea centenarului dela nașterea lui Shakespeare și când, cu acea ocaziune. au cuvântat Tit Maiorescu, Vasile Pogor și P. P. Carp. Iar T. Maiorescu, a mai ținut trei zile d-arândul, conferinți, despre *Moartea lui Wallenstein*, P. P. Carp a conferențiat despre Napoleon I, Carol cel Mare, Cesar și Cei trei Cesari...

...Și un concert a avut loc în 1866, în foasta sală a A-

dunării ad-hoc din Iași, dat în folosul școalei de muzică și declamație. În program figurau printre alții și A. D. Xenopol, care a executat *Fantaisie* pe „Un ballo in Maschera” de Verdi, aranjată pentru piano de Krügher; d-ra Max care a executat Cavatina din *Lucrezia Borgia* de Donizetti. Spectacolul a început la ora 10 dimineața; prețurile locurilor erau de 14, 7 și 3 lei jumătate.

RUDOLF SUȚU.

CRONICA EXTERNĂ

DESCĂTUȘAREA EUROPEI ȘI ORGANIZAREA ORDINEI NOI

Acțiunea de arme a Puterilor Axei continuă cu o precizie remarcabilă și niciodată istoria popoarelor n'a înregistrat capitole mai glorioase și de proporția celor de azi.

Marele cotidian german „Deutsche Allgemeine Zeitung” într'un recent articol, definind argumentele propagandei plutocrate, spunea între altele: „Se vorbește mereu la Londra, la Washington și în cercurile presei internaționale democratice, despre dorința de dominație mondială a Berlinului. Această acuzație gratuită trebuie înlocuită cu o alta, pe care orice om de bună credință n'o poate nega. Lupta Reichului este închinată celor mai sfinte idealuri ale civilizației și puterilor creștine. Pentru aceste idealuri, nici un sacrificiu nu va fi precupețit. Plutocrații și internaționala iudeo-masonică au făcut o coaliție a tuturor forțelor răului și întreaga lume a sclavilor banului a fost târâtă în luptă. Nu Reichul râvnește la dominația mondială, dar lumea întreagă stăpânită de plutocrați a fost ridicată împotriva Berlinului”. Puterile Axei, conștiente însă de uriașa forță morală care stă la baza acțiunii lor istorice, nu înțeleg o singură clipă să cedeze pasul. Dimpotrivă, toate inițiativele mari pe frontul diplomatic și pe frontul militar le aparțin

După lichidarea pe calea armelor a conflictului cu Serbia și cu Grecia, trupele germano-italiene au ajuns pe țărmurile Mediteranei Orientale, sfărâmând planul imaginat de guvernele din Londra și Moscova de a forma o barieră de rezistență în Sud-Estul european. Prin ocuparea insulei Creta, după lichidarea unui corp expediționar britanic de aproape 50.000 soldați, Anglia a fost definitiv eliminată de pe continentul european. Acest rezultat strălucit dădea posibilitatea Puterilor Axei să continue, cu sorți complecși de izbândă, curățirea Mediteranei, unde Englezii mai posedă bazele dela Gibraltar, Malta, Cipru, Alexandria, Suez și Haiffa, eliberând definitiv ve-

chiul continent de acțiunea de piraterie și sistematică sabotare, imaginată de guvernul Churchill. Mai rămânea însă o necunoscută pe hartă, o mare necunoscută, asupra căreia Berlinul păstrase o adâncă rezervă. Pentru motive de ordin strategic și diplomatic de cea mai mare importanță. Deabia în dimineața istoricei zilei de 22 Iunie, aceste motive au fost dezvăluite în toată amploarea lor și consecințele apar uriașe.

Pe un front care merge dela Oceanul Înghețat până la Marea Neagră, armata neînvinsă a Reichului, având alături vitezele oștiri ale României și Finlandei, au pornit războiul de exterminare împotriva bolșevismului și iudeo-democrației roșii. Doi ani de zile ghiarele Moscovei s'au întins lacome, căutând să subjuge națiuni nevinovate, să răpească teritorii care nu-i aparțineau prin nici un drept istoric. Astfel au fost rând pe rând ocupate: porțiuni din Finlanda, Țările Baltice, o mare regiune a fostei Polonii, Basarabia și Nordul Bucovinei. Bolșevismul își varsă imensele sale rezerve de otravă, în direcția apusului, amenințând cu încetul să domine un spațiu european vast și să distrugă orice echilibru.

Acestor tendințe de infiltrație permanentă nu li se mai putea opune o acțiune diplomatică. În memorabila „Proclamație” a Führerului, adresată armatelor Reichului din Răsărit, se confirmă întreaga acțiune de subminare a Moscovei. „Național-socialiști! Voi știți că această hotărâre a războiului în Est a fost foarte grea. Iudeo-bolșevicii au forțat nota încercând să domine Germania, nu numai diplomatic, ci și intelectual, militar și chiar în regimul de stat”.

În nota adresată de d. von Ribbentrop, ministrul de externe, statelor aliate și prietene, acțiunile oculte ale Moscovei sunt pe deplin dezvăluite. Se definește astfel unitatea de vederi care a existat între Anglia și Soviete, când au pus la cale simulacrul de revoltă dela Belgrad, pentru a arunca în război fosta Jugoslavie. Rusia pretindea protectoratul militar asupra Bulgariei, încorporarea a noi teritorii din Est și control în Bosfor și Dardanele. Toate aceste acțiuni de infamă subjugare a unor state mai mici erau complementate cu distrugerea în germene a oricărui sentiment creștin, și cu sfăr-marea în bucăți a oricărei idei de civilizație.

Chiar a doua zi după declarația de război, d. Churchill a dat lămuriri în Camera Comunelor, demascând faptul că între Soviete și Anglia există un pact secret de alianță, care nu putea fi altceva, decât o nouă manevră a internaționalei iudaice. Bolșevism-plutocrație-iudaism, acesta este triumghiul de distrugere morală a omenirii împotriva căruia Führerul Marei Germanii a pornit războiul sfânt.

Rolul României, în această luptă uriașă, apare deosebit. Să dezbrăcăm, în marile clipe de cutremurare și bucurie, orice falsă modestie și să comparăm trecutul și prezentul. În anul 1940, datorită unei conduceri inovate, țara a suferit pierderi dureroase. Am cedat Basarabia și Nordul Bucovinei, cu lacrimi de jale, cu armele neputincioase în mâni, dar cu nădejdea ascunsă în cele mai adânci cotțuri ale sufletului, că ziua dreptății și jude-

cății va suna. I-a fost dat Generalului I. Antonescu, Conducătorul leal și viteaz, ca sub domnia de renaștere a Regelui Mihai I, să tragă sabia glorioasă a virtuților românești și, alături de armata invincibilă a Marelui Reich, să statornicească o nouă pagină de mândrie națională și de onoare românească. Ceea ce ni s'a furat printr'o manevră mișelească, — bucățile rupte din trupul Moldovei,—noi le recăștigăm azi, prin luptă dreaptă, luptă sfântă, cu pieptul deschis.

Pe vremuri, viteazul Domnitor Ștefan cel Mare trăsese sabia pentru cruce, câștigându-și renumele bine meritat de „atletul creștinătății”. După aproape cinci sute de ani, lupta pentru civilizație și cruce este dusă, tot pe aceste plaiuri străbune, de armatele române și germane, aflate sub comanda Generalului Ion Antonescu, Căpetenie de Armate. Cinste neperitoare, care va înscrie numele românesc, pentru totdeauna, în cartea faptelor legendare.

Ca aliată a Reichului, printr'o notă adresată guvernului din Moscova, Italia s'a declarat în război cu Uniunea Sovietelor, din ziua de 22 iunie, orele 5.30 dimineața. Slovacia a procedat la fel. Ungaria a rupt relațiile diplomatice cu Sovietele. Japonia a adoptat o atitudine fermă în concordanță cu pactul tripartit.

Toate aceste evenimente concurează pentru constituirea blocului de state ale Europei noi, bloc care se va întinde între granițele naturale, adică dela coastele Atlanticului și până în Urali. Bătălia din Est, preconizată ca un mare capitol al viitorului apropiat, în vestita carte a Führerului „Mein Kampf”, atinge proporții uriașe. Ea este răspunsul definitiv dat injoncțiunilor perfide, pe care diplomația sovietică le-a încercat la Berlin, în repetate rânduri și care au culminat, cu prilejul vizitei făcute de ministrul de externe bolșevic, Molotov. Proclamația Führerului, adresată armatei de Est, definește cu claritate acest aspect al problemei. Sunt amintite acolo cele patru întrebări pe cari Molotov le-a pus Führerului. Fiecare dintre ele conține o doză concentrată de otravă și demască definitiv planul sovietic de a bolșeviza Europa, plan căruia i s'a alăturat în mod tacit și „perfidul Albion”, promotorul, după declarația premierului britanic, „al luptei pentru dreptatea națiunilor”. Dreptatea s'a văzut. Fosta Jugoslavie împinsă la sinucidere, Franța atacată la Dakar și recent în Siria, Grecia momită la o rezistență inutilă în insule, cu deosebire în Creta; toate acestea pentru salvarea imperiului britanic, sub sceptrul căruia trăesc în odioasă sclavie atâtea popoare ale lumii.

Întrebările lui Molotov au și o notă ridicolă în ele. Astfel, ministrul sovietic a pus Führerului chestiunea, care ar fi atitudinea Reichului, în cazul când Rusia ar ataca din nou Finlanda, țară care constituie «o mare amenințare pentru Soviete».

Aceleași întrebări au urmat, cu privire la garanțiile oferite de Reich României, cu privire la Bulgaria și la Dardanele. La toate chestiunile Führerul a răspuns că nu vede cum Finlanda poate fi un pericol pentru So-

viete și nu vede cum România, Bulgaria și Dardanelele pot fi ținte ale imperialismului bolșevic.

Demascarea totală a Londrei și a Moscovei a pus St. Unite într-o situație grea. Politica președintelui Roosevelt devenise agresivă în ultimele săptămâni față de Puterile Axei. Această agresivitate nu era altceva, decât o imixtiune directă a Americii în problemele interne europene în ciuda doctrinei lui Monroe, care preconizează că sub nicio formă europenii să nu se amestece în problemele interne americane. În riposta pe care i-a adresat-o, sanatorul Weller a spus răspicat d-lui Roosevelt: «Ne arunci în aventură. Ne chemi într-o luptă, în care americanii nu au de câștigat nimic, iar englezii tot. Pe noi nu ne interesează războiul european, fiindcă spațiul nostru vital are cu totul alte obiective».

Ca și celelalte campanii militare, pe care Reichul le-a condus în chip fulgerător și după metode tactice noi și superioare (Polonia, Norvegia, Franța), campania împotriva Sovietelor se poate diviza structural astfel: a) Pregătirea atacului masiv, pe toată lungimea frontului, printr-o acțiune uriașă a aviației; b) Spargerea frontului în punctele mai dinainte alese; c) Crearea de punți, în care armate întregi rămase fără orientare să cadă prizoniere.

Victoria finală a Reichului nu mai poate fi azi înlăturată. România și Finlanda se acopăr de glorie neperitoare, participând la această campanie epocală, de luptă pentru ideal, pentru pământ strămoșesc, pentru civilizație și cruce. Țelul final de atins este eliberarea Europei din ghiarele plutocrației, a comunismului și a iudeo-masoneriei. Aceste directive se regăsesc în «Proclamația Führerului» și vor constitui litera de evanghelie a noii Europe.

Bucuria românească este imensă. Rolul ei va fi, de azi înainte, însemnat. Victoria adusă, prin participarea armatelor sale, la marea luptă a creștinătății, reamintește pe plan istoric expedițiile cruciate, iar pe plan național, rezistența străbunilor împotriva năvălirilor păgâne.

Rămasă numai cu ajutorul american, Anglia va fi silită după nimicirea «cuibului de vipere» dela Moscova să aleagă între: distrugerea completă și capitulare. Noua Europă presupune și o Mediterană liberă. Spania are dreptul să revendice Gibraltarul, după cum Puterile Axei au dreptul să ocupe Suezul, pentru a distruge monopolul în favoarea Angliei spre tot sistemul colonial din orientul îndepărtat.

Cu aceste mari împliniri de veșnicie națională și internațională, se va încheia anul aducător de transformări totale, 1941.

I. FR. BOTEZ

CRONICA IUDAICĂ

TAINELE POLITICII, MIJLOACELE ACTIVITĂȚII SALE ȘI REZULTATELE OBȚINUTE PRIN INTERMEDIUL ȘTIINȚEI ȘI PSEUDOLIBERALISMULUI ¹⁾

Acesta e titlul sub care a apărut în rusește, cuvântarea fruntașului zionist anonim pe care o dăm mai jos în întregime. Traducerea din limba franceză, a fost făcută de N. L. Mordvinov și a fost publicată în revista rusă *Munca Pașnică* ²⁾, Petrograd, 1905, nr. 8. În acelaș an, autorul traducerii a conferențiat despre ea la Petrograd.

Publicarea ei a avut un răsunător succes. Afară de extrasul din revista unde apăruse pentru prima oară și care a fost împrăștiat în zeci de mii de exemplare, traducerea lui Mordvinov a fost tipărită în broșură de „Asociația Gospodarilor Plugari” din orașul Cremenciuc (Ucraina). O găsim deasemeni citată adesea în lucrarea lui I. Demcenko, *Egalitatea de drepturi pentru evrei sau sclavia rușilor* ³⁾, Kiev, 1906, care cuprinde și textul cu comentariile marginale ale *Protocoalelor Înțelepților Sionului*.

De fapt, prin destăinuirile senzaționale ce le aduce, cuvântarea prezintă o importanță egală cu cea a *Protocoalelor* sau cu discursul marelui rabin din Paris, Isaac Blümchen, *Drepturile rasei superioare*. Dar, în timp ce aceste două piese sunt astăzi cunoscute de marele nostru public cititor prin traduceri mult regretaților dispăruți Ionel Moța și prof. Cătuneanu, documentul de față a rămas nepublicat în românește.

Nouă ne-a parvenit printr-o traducere din limba rusă și nu după original, ceea ce explică ineleganța și uneori chiar confuzia stilului, traducă-

1) Тайны политики, способы ея дестной и перюлтаты достигнутые ею при помощи науки и лжелиберализма.

2) Мирный трудъ.

3) Еврейское равноправіе или руское порабощеніе.

torul nefiind un adânc cunoscător al limbii române. O publicăm așa cum am primit-o, după o sumară revizie numai.

Autenticitatea îi este asigurată prin nenumăratele publicații anterioare din străinătate, pe care nimeni nu le-a combătut nici contestat. Doar atâtă numai că broșura a dispărut din circulație așa cum se întâmplă obișnuit cu toate publicațiile antisemite.

Iată ce ne-a îndemnat la publicarea discursului fruntașului zionist în acest colț al revistei noastre închinat problemei iudaice. Bibliografia noastră antisemită este și așa îndeajuns de săracă, pentru a nu-i face acest important dar.

Deși cuvântarea datează de acum 35 de ani în urmă, ea rămâne totuși de o palpitantă actualitate, căci desvăluie scopurile permanente ale mesianismului iudaic, care tindeau la robirea omenirii și întronarea suveranității legii lui Israel. Anarhia spirituală și politică, corupția clasei dirigente, sabotajul economic, acapararea solului național, tirania aurului iudaic, însfășișit votul obștesc al statelor moderne, — iată armele cele mai active ale iudaismului. Ele sunt mărturisite cu brutalitate și cinism, fără de nici o rezervă, deoarece sunt adresate conclavului diriguitor al Cahalului mondial.

Din citirea textului ne rămâne convingerea că, dacă sistemul democratic, — „neoliberalismul”, cum îl numește autorul discursului, — nu s’ar fi prăbușit sub armele biruitoare ale statelor totalitare, civilizația ariană ar fi devenit în scurtă vreme un zoier îmbibat de imundiciile jidovești și stors până la disperare de mâna exploatatoare a Cahalului.

E bine să cunoaștem amenințările de care am scăpat pentru a ne bucura de eliberarea politică întronată prin antisemitismul german al lui Adolf Hitler și al gloriosului său Reich.

G. A. C.

«Politica este o regiune a guvernării noastre, deoarece toate firele din care este țesută pornesc dela noi. Înțelepții noștri au pregătit și au dăruit lumii lanțuri politice, care în momentul de față au încătușat întreaga omenire. În decursul veacurilor am studiat popoarele și le-am inoculat obiceiurile, directivele, traiul comun, viciile, credințele și necesitățile care ne erau favorabile. Actualmente nu mai există vre-o chestiune, care să nu fie prilej de neînțelegere între ei, căci propaganda noastră i-a educat în spiritul contradicției. Cu ajutorul acestei propagande, noi am introdus în mijlocul *goilor*, ideile pe care le-am socotit utile. Reprezentații lor atât de indispensabile nouă, i-am ridicat pe treapta celebrității. Noi le-am creiat gloria, în timp ce reduceam la tăcere pe acei care încercau să pășească împotriva intereselor noastre.

«Diferențele de opinii și ciocnirile ideologice provoacă neînțelegeri și dușmănie. De aceea noi căutăm în permanență să semănăm cearta printre goimi și prin aceasta să distrugem forța colectivității lor. Prin agenții noștri

am pătruns în toate partidele lor politice, oferindu-le oratori credincioși nouă și conducători, care numai în aparență se purtau dușmănos unul față de celălalt, dar în realitate erau solidari în apărarea intereselor noastre, în deplină înțelegere ei au vârit partidele politice ale goimilor în mocirlă, de unde n'au mai putut ieși la lumină. Aceste partide cădeau treptat sub loviturile celor mai puternici dintre noi, care adesea le-au distrus prin propriile lor arme. Libertatea politică la care aspiră goimii, datorită sugerărilor noastre, e curată utopie. Ea ne servește spre ademenirea forțelor poporului. Dominați de această idee, goii s'au ridicat împotriva fruntașilor lor, care, și ei, erau contaminați de pseudoliberalism. De aceea ei făceau tot felul de concesii supușilor lor, lăsând libere firele conducerii, în felul acesta. Noi le-am luat din mâinile lor și i-am îndrumat spre țintele noastre financiare, căci niciodată vreun popor n'a putut trăi fără frâul cel mai sever. Conducători ai popoarelor goime am devenit noi cu ajutorul banilor recoltați prin intermediul caselor de bancă și caselor de împrumut, prin operațiunile de bursă, prin agenții, monopoluri și coaliții. Ideea libertății politice, în general, este irealizabilă, deoarece nu există un om care să fie în stare s'o folosească cu măsură și cu atât mai puțin o societate întreagă. Imediat ce în mecanismul guvernării unui stat, a fost introdusă o cât de parțială autoguvernare, ea duce imediat la dezbinarea poporului sau a grupării respective. În sânul ei răsar ambițioșii intriganți, râvnind la rolul de conducători. «Noi ne folosim cu dibăcie de agenții noștri și-i împingem pe aleșii noștri în lupta pentru predominare, pregătindu-le victoria. Certele sociale sunt aranjate de noi, prin proclamarea uneia sau altei doctrine, pe care momentan se sprijină ambițioșii, care pătrund la putere cu ajutorul nostru. Statele sunt mâncate de noi din toate părțile ca de viermi, sleindu-și puterile în propriile lor desbînări sau sub loviturile dușmanilor. În ambele cazuri ele pot fi socotite pierdute, pentru că orbite de patima neînțelegerilor ele recurg în ultima instanță la capitulările noastre, de care se agață ca de un paiu. Dar paiul se rupe foarte ușor. Și astfel importanța atâtor state cade una după alta. Unde mai este puterea Egiptenilor, Elinilor, Romanilor, Spaniolilor și a Francezilor? Dar să revenim la o epocă mai recentă: ce am făcut noi cu Anglia pe care actualmente am fost siliți s'o înjosim în favoarea Germaniei e cărei putere ne este în momentul de față absolut necesară.

«Când Germania își va fi terminat chemarea, va cădea la rândul ei sub avalanșa loviturilor altor dușmani. Însă puterea noastră este veșnică, căci ea constă în capitalul nostru și în mijloacele de corupție. Mânați de pasiuni mărunte, obiceiuri, superstiții, tradiții și teorii sentimentale, goimii alimentează dezbinarea partidelor și de aceea intervenția la momentul oportun al capitalului nostru va parveni să adune ușor majoritatea voturilor în favoarea unuia din partide, semănând anarhie pe terenul abuzurilor, scoțând din sărite masele poporului și aruncând cu înverșunare pe goim

unul contra altuia. Capitalul rămâne nevăzut, lucrând în umbră. În statele cu organizarea defectuoasă a guvernării sociale, în care legea șomează, nefiind respectată sau fiind aplicată în contradicție cu spiritul ei, instituțiile se prăbușesc pentru ca să se reconstitue sub presiunea intrigii noastre. Apoi, prin guvernării pseudoliberali, introducem în ele anarhia și semănăm destrăbălarea în masele poporului. După cum vă este cunoscut, noi activăm în concordanță cu planurile noastre, întocmite de mult de împăratul nostru înțelept, pentru posedarea lumii întregi. Pe cale pașnică noi organizăm împărăția Israelului și, de aceea, nu trebuie să neglijăm nici un amănunt din aceste planuri, căci riscăm să distrugem roadele muncii seculare semănată de poporul iudaic. Intocmindu-le, înțelepții noștri au ținut seamă de afirmările minții omenești în toate nuanțele ei. Ei știau că oamenii trăind în colectivități, nu sunt în stare să înțeleagă și să prețuiască viața de stat, că această colectivitate este instabilă în păreri, putând fi ușor modificată prin propaganda dusă în favoarea altei idei sau în favoarea altui șef politic. Colectivitățile sunt oarbe și fără judecată și oscilează ba într-o parte ba în alta. Prin orbii ce parvin în fruntea lor, prin acești parveniți ai protecției și nu ai meritului, noi conducem popoarele pe nesimțite spre guvernările republicane. Ele trăesc sub influența noastră din copilărie, când le obișnuim să formuleze primele lozinci și vorbe politice din litere care aparțin alfabetului nostru național.

«Numai noi putem să organizăm o adevărată majoritate de voturi, datorită nu numai bogățiilor noastre imense, ci și unei organizații ideale internaționale. Popoarele cu guvernare proprie merg cu pași repezi către autodistrugere, ca urmare a luptei dintre partide și a certelor aprinse în goana după putere și onoruri, căci asimilarea intereselor Statului cu interesele personale ale ambițioșilor de putere sau ale conducătorilor aduce după sine ruina. Puteți să vă dați seama de rezultatele acțiunii noastre, privind la statele intrate prin intermediul caselor noastre cahalice în datorii neachitabile, care le transformă în tributarele noastre. Priviți la goii alcoolizați, animalizați și narcotizați. Noi îi desfrânăm din copilărie, prin pildele tovarășilor, ale femeilor și agenților dresați în acest sens; vă puteți da bine seama că degenerarea goilor înaintează cu pași imenși. Parola noastră, „ipocrizie și putere“, va învinge în politică, mai ales dacă este abil mascată. Ca să poată ademini guvernele și popoarele goime, conducerea noastră supremă a socotit necesar în primul rând să acapareze avutul lor. Imprumuturile externe ne-au făcut în acest sens mari servicii. Trebuia să creăm o stare de lucruri în așa fel în cât buna situație a țării să depindă nu de puterea de muncă a populației, ci de sumele depozitate în caselle guvernului. În acest sens, noi am căutat să provocăm șomajul și să facem ca produsele de primă necesitate să nu poată fi obținute decât prin puteri distrugătoare.

Această stare de lucru mai curând sau mai târziu va duce neapărat

la descompunerea popoarelor și a societăților goime. Voi înțelegeți bine ce trebuie să aducă toate acestea !. Mergând pe calea pașnică pentru cucerirea lumii întregi, noi eram nevoiți să ducem lupta și cu evreii. Dar de căzut, n'au căzut de cât dușmanii noștri. Supraguvernarea noastră se desvoltă și datorită faptului că de ea depind carierele politice. dânsa emană laudele și onorurile pentru pseudoliberalii. Influența noastră sporește cu atât mai mult cu cât forța politică a boierimii, care încă nu ni s'a închinat, se micșorează din ce în ce. Noi o să-i forțăm să tacă. Impotriva marilor proprietari vom fi nevoiți să luptăm numai din cauza pământurilor ce-l dețin. Din acest punct de vedere, ei sunt un obstacol în realizarea planurilor noastre, căci prin proprietățile lor, ei își asigură independența acțiunii politice. Socotim necesar mai înainte de toate, ca tot pământul să treacă în mâinile țăranilor, deoarece aceștia pot fi ușor încătușați bănește, dându-ne astfel posibilitatea să le cumpărăm proprietatea pe prețuri derizorii, în timpul lucrului de vară și a plășilor de toamnă. Acest pământ îl vom vinde goilor din orașe de zece ori mai scump.

«Pentru triumful final asupra goilor, noi trebuie să cumpărăm până la ultima palmă pământul care nu aparține țăranilor, iar pe ei, țăranii, îi vom înăbuși în mizerie. Pentru realizarea acestui scop, am fost ajutați până acum de băncile agricole, care acordau împrumuturi așa de oneroase, încât procentele depășeau câștigul realizat pe moșii. Astfel pământul ipotecat a fost, sau va fi vândut la licitație, pe un preț silit, la care va ajuta și lipsa muncitorilor țărani aduși de noi la fabrici și în orașe. Pământurile noi le cumpărăm prin oameni de Stat, care dobândesc în acest mod un privilegiu, iar noi apărem drept supușii lor politici, arendând eftin aceste pământuri. E metoda pe care o întrebuițăm în statele în care n'avem încă dreptul să achiziționăm proprietăți rurale. Când prin acest mecanism în toate țările civilizate pământul va trece în posesiunea noastră, atunci goii se vor transforma firește în „animalele de lucru“ (așa scrie Talmudul) și vor trebui să se mulțumească numai cu munca.

Ca să grăbim exproprierea goilor, noi convingem guvernele la mărirea impozitelor agricole și așa îndeajuns de împovărătoare prin ipotecarea pământurilor și prin impozitele indirecte. Proprietarii aparenți, care ne servesc drept paravan nouă, adevărații posesori ai pământului, nu sunt încă ruinați. Îi vom ajuta până în momentul când tot pământul va fi în mâinile noastre, mulțumindu-ne deocamdată cu câștigurile de pe moșiile cumpărate eftin și cu vânzarea produselor agricole, pe care goii sunt nevoiți să ni le vândă cu prețul oferit de noi. Intre timp, noi le facem viața în conaturile lor de nesuferit, căci slugile noastre supuse, adică funcționarii departamentelor sau cei ai județelor, conving țăranimea, după îndemnul nostru, ca să nu refuze lucrul la proprietari, altfel se vor vedea siliți să le vândă pământul prin intermediul băncilor agricole. Aceeași administrație, preaplecată intereselor noastre, acopere acțiunea lucrătorilor îndreptată contra stăpânilor și, prin lipsa de sancționare, aduce demoralizarea clasei producă-

toare. Toate plângerile proprietarilor rămân fără nici un rezultat, din cauza lipsei de dovezi: Funcționarii măsluiesc declarațiile în favoarea muncitorilor și contra proprietarilor, arătând martorilor cum trebuie să mintă și să nege cele văzute și auzite. E lesne de înțeles că un asemenea procedeu din partea acelor care reprezintă liniștea și ordinea în țară, provoacă destrăbălarea și încălcarea tot mai flagrantă a legilor. În curând nimeni nu va mai avea nici un pic de respect de nimeni, întemeindu-se pe lipsa oricărui efect al legilor. Rezultatul va fi un complet desinteres atât din partea muncitorilor cât și a proprietarilor, ceea ce va înrăuri catastrofal finanțele țării și va provoca între cele mai vii categorii netoleranța și lupta, în cadrul căreia se va desfășura actul final al Statului goimilor. Coalițiile, la care vor lua parte însăși goli, dintre cei mai dornici de îmbogățire, vor servi deasemeni la ruina lor: participanții de astăzi la coaliție vor cădea mâne în groapa săpată de ei pentru confracții lor, iar capacul acestei groape se află în mânele noastre. Susținând ideia înființării băncilor agricole și încurajând pe proprietari să-și ipotecheze acolo moșiile lor, noi le-am înflorit tabloul industriei și le-am promis recompensări cu zeci de procente. Urmând primele succese ale acestei industrii și ale comerțului, am introdus specula ca o contra-balansare a industriei și a comerțului, în așa fel încât nici una nici alta să nu înmulțească capitalurile goilor și să nu ușureze răscumpărarea pământurilor ipotecate. Specula a supt toată seva industriei și a comerțului, după cum acestea din urmă au istovit din agricultură, luându-i brațele de muncă. Până la sfârșit, specula va aduce în mâinile noastre capitalurile goilor, care n'au căzut încă sub torentul împrumuturilor. Datorită măsurilor luate, și după socotelile noastre, toți goii trebuie să intre în rândurile proletarilor și să ni se închine, pentru a primi de la noi mijloacele lor de existență. Cu alte cuvinte, îi vom sili să devie robii noștri. Pentru ajutorarea speculei, noi întroducem obișnuința luxului. În același timp, urcăm, dragă Doamne, leafa lucrătorilor rurali și din fabrici, dar de pe urma sporului nu culeg nici un folos, căci agențiile noastre de comision provoacă o respectivă urcare de prețuri la alimente și la articolele de primă necesitate, convingând clasele muncitoare să ia avansuri în bani și să-i bea până la ultimul ban. După cum vedeți, în măsurile noastre nu am neglijat nimic. Pentru ca goii să nu observe înainte de vreme această activitate a noastră, noi o camuflăm sub paravanul propagandei liberale și sub reclama că noi muncim în folosul poporului, în sensul acelor principii economice mari, culese din doctrinele noastre economico-științifice în care guvernele cred orbește.

«În ori și ce caz, trebuie să zvărlim în chaos complet treburile goilor! Agenții noștri nu sunt în stare să ne tradeze, căci ei sunt perfecți lămurii că, în caz de va apărea printre ei un indiscret sau un trădător, noi îl vom șterge de pe fața pământului, cu ajutorul acelorasi finanțe politice. De pildă Anglia. Deși se află pe marginea pieririi, și-a păstrat totuș dominația ei datorită ajutorului băncilor noastre și datorită presiunii acestor bănci asu-

pra politicei internaționale. Căci nimeni n'a îndrăznit să ridice mâna fără voia noastră asupra Angliei. Și Franța a ajuns până la faza asta și numai datorită bogățiilor sale, mai sunt mulți care i se închină. Dar în curând va fi și ea înjosită, căci așa o cere mersul politicei noastre. Aproape toți oamenii de stat recunosc presiunea noastră și se supun ei, căci noi am încurcat toate firele care duc în cabinetele miniștrilor dela guvern. Politica omenirii întregi se îndreaptă, în sensul acestor fire, al căror capăt se află în mâinile guvernelor noastre. În momentul de față este clar că supraguvernul a lipsit de individualitate și inițiativă toate celelalte guverne. El a luat postură de dictator în toate treburile goilor. Dacă, din întâmplare, vreunul din fruntașii politici își ridică glasul contra noastră, el o face numai pentru a ascunde solidaritatea sa cu noi sau după propriile noastre îndemnuri. Căci antisemitismul este câteodată necesar supraguvernului pentru înfricoșarea plebeilor noștri, care ni se supun mai bine după ce au fost maltratați de goi și noi le-am luat apărarea. În aceste cazuri, goii nu au decât rolul de câni care păzesc turma noastră. Căci cine altul a împrăștiat poporul nostru prin toate colțurile lumii, acolo unde nu l-am ii putut goni fără intermediul goilor, dacă nu antisemitismul? Imprăștierea arborelui nostru etnic, ca urmare la acest fapt, a pus baza înființării acelor mreje, în care noi am încurcat toate popoarele care nu aparțin religiei noastre. Observați că antisemitismul niciodată nu ne-a adus pagubă, n'a micșorat și nu s'a atins niciodată de vreuna din instituțiile noastre. El s'a năpăstuit totdeauna doar pe proletariatul nostru, adică pe soldații de rând, pe carnea de tun. După cum vi s'a spus, supra guvernul nostru se află în condițiuni extralegale, ceea ce se desemnează obișnuit sub numele energic de dictatură. De aceea noi guvernăm acum cu brațul puternic, ținând toate elementele sociale ale partidelor politice, puternice odinioară iar acumă distruse de loviturile noastre invizibile.

«Purtăm cu noi ambițiile neînfrânate, ura neiertătoare, răzbunarea cruntă și teroarea care cuprinde pe toți. Printre agenții noștri conștienți, și inconștienți, se găsesc oamenii tuturor directivelor și doctrinelor: restauratorii monarhiei, demagogii, socialiștii, anarhiștii, comuniștii, colectivisții, conservatorii, etc. etc... pe toți aceștia i-am înhămat fără știrea lor la carul nostru, fiecare din ei roade rădăcinile regimului social și de stat, încercând să se răstoarne unul pe altul pentru a ajunge în primele rânduri. Activitatea noastră distrugătoare chinuște toate statele deopotrivă, ele se străduiesc să obție măcar o liniște temporară. Pentru menținerea păcii lor, statele sunt în stare să jertfească interesele momentului, negândindu-se că vor avea de ispășit aceste jertfe în viitor, iar noi nu-i vom lăsa în pace, până când n'o să-i ștergem de pe fața pământului prin războaie, sau prin alte forțe nimicitoare; până când cei rămași nu se vor închina supraguvernului internațional și nu se vor declara pe față ca supuși și tributarii lui. Toate partidele, enumerate mai sus, se află sub influența noastră directă, căci pentru lupta lor cu guvernele, ele au nevoie de bani, iar toți banii sunt în mâinile noastre.

«Instituțiile de stat nu sunt importante prin existența lor, ci prin funcțiile pe care le îndeplinesc. Aceste funcțiuni se împart în : administrative, legislative, executive și de control. Toate, la un loc, activează în sânul unui stat, așa cum activează organele în corpul unui om. Dacă un organ al unui om funcționează defectuos, omul este bolnav și amenințat cu moarte. Funcțiunile contaminate ale unui stat pot avea același desnodământ, și de aceea noi căutăm să introducem în toate funcțiunile acestui organism de stat, molima pseudoliberalismului, datorită căreia Statul se apropie de ceasul agoniei. Doctrinile pseudoliberaliste au ros autoritatea guvernului și au înlocuit regimul absolutist prin regimul constituțional, iar voi știți acum că această constituție nu este altceva decât punctul de plecare al certurilor, neînțelegerilor, agitațiilor fără nici un efect, al desbinărilor politice. Cu alte cuvinte al tuturor elementelor, care slăbesc autoritatea statului, mai ales în statele republicane întemeiate pe cumpărări și substituiri de voturi.

«Tribuna a nimicit puterea conducătorilor, iar republica a înlocuit puterea aleșilor națiunii prin caricatura ei. Pseudoliberalismul a pus față în față interesele, pasiunile și intrigile, dezvoltând în fiecare cetățean tendința de a acapara puterea și autoritatea. Datorită lui, noi am înființat arene de luptă, pe care se desfășoară tot felul de turburări, după care vor urma falimentul și anarhia, menite, în cele din urmă, să distrugă complet împărăția goilor. Oratorii fecunzi au transformat adunările legislative și administrative în ateliere de vorbărie, sustrăgând mințile pozitive dela treabă. Toți agenții noștri, în deosebi acei ce lucrează în anturajul guvernului, caută să discrediteze autoritatea goilor și straturile lor de sus, protejând ubuzurile de putere în favoarea claselor de jos și prin aceasta demoralizându-le. Abuzurile parvenților ajută reușitei acestor planuri și atunci când guvernele goilor vor fi zdruncinate din temelie, totul se va prăbuși sub loviturile mulțimii captivate și inebunate de verva pseudoliberalismului și condusă de agenții noștri. Noi am încătușat pe goi la munca noastră, mai bine decât i-ar fi încătușat robia și iobăgia, căci pe vremuri stăteau în lanțuri numai clasele muncitorești, iar acum în lanțurile noastre sunt prinse toate clasele sociale.

Noi am ajuns la asta sprijinindu-ne pe doctrinele politico-economice, în virtutea cărora importanța personalității, capabilă de muncă și chiar a aptitudinelor, cad sub dominația aurului. Nu există câștig, nu există bani, căci nu există libertatea rașlunei și a muncii. Am introdus în constituție asigurări și drepturi. Dar ele capătă un caracter fictiv, atunci când trebuie aduse la îndeplinire, fiind în opoziție cu cerințele vieții. Regimul republican, cu toate atributele sale de egalitate și libertate, se prezintă pentru un muncitor ca o amară ironie, căci dependența muncii sale zilnice și a câștigului său îl lipsește de drepturile unui cetățean liber ; nouă însă, din contra, acest regim ne dă posibilitatea să conducem țara cu ajutorul voturilor cumpărate, cu ajutorul coalițiilor de muncitori și proprietari, care iau atât

dela muncitori cât și dela capitaliști garanția unui câștig sigur și permanent. Sub indemnurile noastre, guvernele înseși au distrus puterea și influența claselor privilegiate, înlocuindu-le prin dreptul pumnului și prin însemnătatea creditului nostru. Ele au prins în jug masele, pe foștii moșieri, pe aristocrații ruinați, pe care noi, sub cuvânt că-i salvăm, le oferim să intre în rândurile complicilor noștri, în sensul distribuirii anarhiei pentru solidaritatea frățească a lumii întregi. Pe vremuri, aristocrația, folosindu-se de munca lucrătorilor, avea interesul direct ca ei să fie bine hrăniți, sănătoși și puternici, iar acum agenții noștri cât și noii proprietari călăuziți de pilda lor, au interesul ca muncitorii să îndure mizeria și foamea, căci prin mizerie ei sunt încătușați ușor bănește și în felul acesta termină în a trece sub nevăzuta noastră cârmuire. Foamea și mizeria aduc dominația capitalului, mai sigur decât orice legislație. Iată de ce noi căutăm să susținem și una și alta, îndepărtând pe muncitori dela pământ și atrăgându-i spre fabrici. Nouă ne este necesară degenerarea goilor, iar asta o reușim mai bine prin semănarea mizeriei și a urei invidioase, care pornește din ea. Sub impulsul nostru stau mulțimi întregi și prin aceste mulțimi noi ștergem depe fața pământului toate instituțiile goilor, vătămătoare nouă.

«Goi! s'au obișnuit să socoată, sub indemnurile reclamelor noastre pseudoliberalale, că sfaturile noastre aparente sunt bune, care sfaturi sunt mai toate bazate pe enunțarea captivantă a egalității drepturilor. În ce ne privește, teoria are importanța ei din punct de vedere al îndrumării claselor muncitoare către studiile înalte care, datorită incapacității lor, le va veni foarte greu să parvină acoperind însă pătrunderea fraților noștri iudei în cercurile conducătoare, unde nu parvii decât numai pe baza studiilor. Când în urma sânguinței noastre, pseudoliberalismul a fost introdus în însăși educația goilor, când, în numele aceleași rătăcirii ale guvernului, au început a se face tot felul de concesiuni maselor populare, acestea din urmă s'au simțit tari și s'au năpăstuit spre conducere, pe care noi ne-am grăbit să o acordăm, știind că mâinile acestor orbi nu vor putea-o păstra mult timp. În republici lucrul s'a evidențiat prea repede, căci reprezentanții poporului s'au desbinat în partidele ce se aflau în stăpânirea cahalului. Organizația noastră a împărțit atât de subtil rolurile și munca fiecăruia participant, încât oricine, odată ajuns la ea, nu mai putea să scape. Din clipa în care noi deținem puterea guvernului, prin majoritatea voturilor în camerele legislative, svârlim goilor o deziluzie după alta, convingându-i că, fără sprijinul nostru, nici un partid nu va avea trecere, căci guvernul fără popor este asemănător unui corp fără cap. Decăderea îngrozitoare a goilor și neprevăderea lor i-a silit să se subjuge capitalului nostru. Totuși ei sunt nemiloși față de alte adunări goime, neertători față de micile delictе, prea indulgenți față de criminalii pe care îi achită zilnic în judecățile lor, creind precedente de nesancționare. Iată în ce constă temelia victoriei noastre. În timp ce unii ne atacă, suntem susținuți de alții, care să obție în tabăra

noastră ajutorul și alianța contra celorlați goi. Ei nu-și dau seama că ne întăresc prin propria lor voință și că vor fi zdrobiți și ei la rândul lor, atunci când nu ne vor mai fi de nici un folos nouă. Goi sunt într'atât de proști (semnul originii lor animalice), încât nu sunt în stare să pună în valoare liberalismul conducătorilor, dela care nu suportă nici umbra unei contradicții. Dar sunt capabili să îndure orice din curagiosul nostru despotism. În timp ce pentru cel mai mic abuz ei sunt dispuși să ucidă o față încoronată, din partea noastră ei primesc totul, căci agenții noștri le șoptesc încet la ureche, că toate loviturile, pregătite alături de noi împotriva guvernelor, vor servi în interesul internațional al lumii întregi pentru înfrățirea tuturor popoarelor, pentru egalitatea universală și pentru alte idei utopice, prin care noi îi atragem în mrejele noastre. Desigur goilor nu li se spune că înfrățirea tuturor popoarelor se va proclama sub împărăția noastră, a cărei putere este formidabilă și de neînvins, pentru că conducerea ei este țesută ca o plasă de aur peste tot globul pământesc. Desbinându-se în partide, goii slăbesc și provoacă printre conducătorii acestor partide goana după putere. De aci pornește putrezirea relațiilor sociale. Noi o utilizăm spre a ne debarasa de goi, tot cu ajutorul goilor.

«Cuvântul „libertate” îi îndeamnă către o luptă generală, contra tot ce există. În primul rând contra legilor imutabile ale naturii, având la baza lor deosebiri de forță și de capacitate, care determină diviziunea muncii și ocuparea posturilor de conducere. Ideia libertății a dat naștere la rândul ei unei aparente egalități în drepturi, care însă nu există în natură și este în contradicție cu principiul economic al diviziunii muncii. Dacă toți ar fi egali ar dispărea munca fizică, fără de care este imposibilă o fericită coordonare socială.

«Republicile trec prin mai multe faze: 1) samavolnicia mulțimii, 2) demagogia, 3) anarhia, după care urmează 4) despotismul majorității. Actualmente suntem în ultima fază, de care ne-am folosit pentru instalarea forței noastre pe o cale ilegală și ascunsă, dar sigură. Puterea noastră se sfiește cu atât mai puțin, cu cât ea se agită sub draperia reprezentanților goi, constituiți în majoritatea cazurilor din agenții noștri siguri, tăcuți și supuși numai voinței noastre. Pe cei nesupuși noi îi îndepărtăm prin diferite mijloace — cum am îndepărtat pe Carno cu ajutorul unui pumnal, pe Fora și pe contele Muraviev cu ajutorul otrăvii; pe Mac-Kinley printr'un glonte și așa mai departe.

«Am socotit necesar să pulverizăm credința, să scoatem din mintea goilor principiul divinității și al spiritului, speranța vieții eterne dincolo de mormânt și să le înlocuim prin socoteli matematice, prin interesul îmbogățirii materiale, aliniate sub cutele drapelului progresului. Căci altfel goii ar putea să puie eventual baza propriei lor ordine sociale, nesocotind principiul egalității și libertății pornind și de la principiul iubirii aproapelui care este de la Dumnezeu, să pășească la o muncă frățească, bazată pe

capacitatea personală, asemenea sistemului constituit la noi. Pentru ca ei să n'aibă timpul necesar, și nici pofta de a se gândi la spiritualitate, noi le-am dăruit lăcomia de putere și câștig. Pentru ele ei sunt capabili să vândă orice, inclusiv propria lor conștiință. Spre pildă, lor le servesc oamenii noștri de rând în mod tot atât de inconștient, cași înseși goii. Cu ajutorul lor, personalități distinse ca și națiuni întregi, au năvălit pe drumul avantajelor lor personale, neobservând pe dușmanul lor comun, pe șefii care conduc interesele naționale ale poporului iudaic.

«Încleștarea luptei pentru supremația economică și politică sleiește societatea, ruinează idealurile ei și o conrupe față de religie și morală. În locul lor se înalță astăzi cultul aurului. Mai târziu noi îi vom ademeni prin astfel de miraje, încât se vor călca între ei și își vor tăia singuri crenșurile cele mai înalte ale pomului lor.

«Posedăm ca nici unul altul arta de a conduce atât masele populare cât și pe indivizi, prin intermediul teoriilor subtil formulate, a frazeologiei, a etichetelor, a directivelor condiționate și vrăjmașe traiului în comun etc. etc. Mintea noastră prevăzătoare și-a dat seama de importanța reală a acestor lucruri neînsemnate și cât pot să încâtușeze cercurile înalte ale goilor și să diminueze câmpul lor vizual. Din veac în veac capacitatea administrativă a conducătorilor noștri a pătruns tot mai adânc în nuanțele slăbăciunilor omenești și a pasiunilor. Din acest punct de vedere n'avem rivali, după cum nu-i avem nici în idealurile noastre naționale, întemeiate pe solidaritatea religioasă și având drept țință finală ruina și robirea goimilor. Noi am înfipt prea adânc rădăcinile desbinării în inimile națiunilor goime. Înăsprind relațiile lor intime, am înflăcărat până 'ntratăta diviziunile lor religioase în decursul timpului, încât actualmente victoria noastră asupra lor este asigurată.

«În momentul de față nicio înțelegere între două țări nu se poate face fără colaborarea noastră, deoarece toate roțițele complicate ale mecanismului statelor sunt puse în mișcare de forța și dibăcia noastră. Situația concepută de înțelepții noștri și cunoscută sub numele de economie politică, a constituit dominația imperialistă a capitalului pe care noi îl ținem în mâinile noastre, datorită împrumuturilor de stat și a mânuirilor operațiilor de bursă.

«În curând vor începe să domnească coalițiile și monopolurile, căci ne este absolut necesar să dezarmăm statele mai mult prin mizerie decât prin războaie. Dar într'o eventuală necesitate nu ne vom da la o parte dela acest mijloc, dacă ele nu se vor calma la simplul zângănit al armelor. Pentru moment este mai important să ne folosim de pasiunile înflăcărate, decât să le înăbușim; este mai important să forțăm cugetarea altora și s'o explicăm într'un sens favorabil nouă, sau s'o schimbăm, decât să ne războim pe față sau să le înăbușim și să le diminuăm efectul asupra maselor, prin păreri vătămătoare nouă. Noi am educat rațiunea socială astfel

Încât ea nu-și dă seamă de ceea ce se scrie, ci numai de acela care scrie. Criticei noastre îi este de ajuns să declare o tendință ca nepotrivită, sau să acuze de prea mare încredere pe autor, pentru ca tot talentul lui să dispară irevocabil, sub năvala părerii răspândite de noi, care condamnă toate operele lui, înainte ca publicul să le fi citit.

«Ultima fază a erei republicane, la care ne vom opri ca la factorul principal al dominării noastre lumești, este votul universal, fără diferența de treapta culturală și de clasa socială. Astfel vom stabili absolutismul majorității oarbe, imposibil de dobândit dela clasele intelectuale. În treacăt fie spus că prin această măsură vom fi pus capăt definitiv la ori ce fel de afirmație a talentului individual al goilor, ea fiind indezirabilă. Imediat, la semnul majorității conduse de noi, individul va fi înăbușit și nu va avea posibilitatea să se exprime nici la tribună și nici prin tipar. Puterea oarbă a votului universal, instituit de noi, va fi o armă așa de puternică în mâinile noastre, încât vom întrece pe toți și vom acapara toate. Dacă răzbu-narea noastră față de masonii nesupuși este fără milă, în schimb răsplă-țile sunt mari.

«Industria și comerțul nu sunt decât efectele unei socoteli savante, politica însă este rodul exagerării fanteziei, căutând să încâtușeze activitatea omenească în cadrul cugetărilor sale. Atâta vreme cât nu s'a afirmat domnia teoriilor politice formulate de noi, activitatea omenirii era în concordanță cu necesitățile vieții și indivizii aveau libertatea să se folosească de o fericire relativă. Dar din momentul în care am pornit la *cucerirea lumii*, am încurcat toate ițele sociale și ne-am insinuat printre goi cu teorii politice captivante, cu ajutorul cărora am dobândit toate mijloacele favorabile nouă. Schimbarea situației — un nucleu de iudei dintr'o parte, iar din partea cealaltă tot restul omenirii, — s'a făcut pe nesimțite. Din robi, iudeii au ajuns stăpânitori, iar goii din stăpâni au ajuns tributari și robi. Noi strângem tributul goilor sub formă de procente și comisioane, și prin urcarea artificială a prețurilor asupra articolelor necesare existenței. Goi se supun la toate acestea, în virtutea legii dreptului la viață, al cărui adevăr a fost exagerat de presa infeudată nouă. Goi n'au înțeles că lupta pentru existență este o utopie de noi concepută pentru îngrunchierea omenirii.

«Crizele economice sunt provocate de noi pe calea dispariției artificiale a monedei din circulație, cu alte cuvinte prin lipsa uleiului în mecanismul unui stat, a cărui funcțiune trebuie să înceteze. Cu această operație se ocupă reprezentanții Cahalului, care adună bogății imense, ce sunt adăpostite în ascunzișurile băncilor noastre. Cu cât goimii au mai puțni bani, cu atât mai mult ei sunt siliți să recurgă la împrumuturi, în urma cărora noi realizăm concentrarea acțiunilor industriale, și achiziționăm cele mai importante întreprinderi goime. Fiind în același timp un instrument al operațiilor de bursă, aceste acțiuni ne servesc ca mijloc de a scoate aurul din circulație, ceea ce îngreulază achitarea procentelor pe împrumuturi, și ne

dă puțința ca la momentul dorit să închidem creditul goilor și să-i obligăm la faliment!!!

«După cum vedeți balamucul instituit de noi în programul financiar al goilor, bazat pe teoriile economiei politice, ne-a făcut un mare serviciu, căci ele au măcinat calculele lor practice. Actualmente bugetele cresc din an în an, cheltuielile sporesc necorespunzător veniturilor, cassele sunt goale, împrumuturile cresc, nimicind creditul lor. Ca o sabie a lui Damocles, ele atârnă peste capul guvernelor goiești, vinovate prin aceea că, în loc să ceară bani pentru necesitățile curente dela capitaliștii lor, ele umblă cu mâna întinsă pe la băncile noastre. Va veni timpul când vom refuza creditul goilor și le vom explica că împrumuturile externe sunt niște lipitori, pe care nu le putem da la o parte fără ajutorul altora; dar permanenta lor neînțelegeră nu le va da posibilitatea să găsească un sprijin reciproc. Noi însă le vom acorda acest sprijin până la un timp.

«Ca să vă dați mai bine seama despre mecanismul acestei curse în care i-am ademenit pe goi, prin intermediul economiei politice imaginare de noi, să ne ocupăm de diferența între împrumuturile interne și externe. Împrumutul intern constă în distribuirea banilor din punga cetățenilor avuți în cassele statului, de unde acești bani se vor întoarce după un anumit timp sub formă de achitări și procente. Până atunci el rătăcește prin cassele oficiale sau prin buzunarele săracilor, ungând mecanismul complicat al statului. Împrumutul extern ne aduce bani în țară, până la achitarea lui. În schimb, el cere statului în fiecare an exportarea procentelor, încurcând astfel această ungere a mecanismului indispensabilă funcționării sale. La început știința noastră a încurajat împrumutul intern. După aceea însă pe cel extern, căci astfel tributul impus de noi goimilor trecea neobservat. Într'adevăr ne-a costat multă energie și muncă, ca să ajungem la aceste rezultate pe tărâmul sever al economiei politice. Acum însă culegem beneficiile cu vârf și îndesat, pe nesimțite și subjugând treptat și sigur pe goimi.

«În una din ultimele declarații, v'am arătat că noi într'adevăr am primit dela Dumnezeu harul geniului, capabil să realizeze programul stabilit de cel mai înțelept împărat al lumii, Solomon. Pentru biruința lui au trebuit mai mult de 25 de secole. Oare nu este clar că acești goi sunt făcuți ca să fie vitele noastre?! Prin experiențele noastre asupra lor, noi arătăm poporului nostru cum să se ferească de greșelile vieții, menite să ducă pe creștini la degenerarea definitivă și la trecerea sub stăpânirea noastră a pământurilor ce mai posedă.

«Dacă n'am fi parvenit să educăm rațiunea goilor în direcțiunea dorită de noi, atunci ei ar fi putut pătrunde tainele politicei noastre, s'ar fi solidarizat și ne-ar fi șters de pe fața pământului. De aceea ni se cere să continuăm inducerea lor în eroare prin studii paradoxale asupra politicei și a societății, folosind incapacitatea lor de analiză critică și lipsindu-i de rezistență și autoapărare. În prezent și tunurile sunt ineficace contra noastră. Un șarpe ori cât l-ai tăia, rămâne viu atâta timp cât trăiește capul.

Goiî refuzând să mai cugete sub impulsul îndemnurilor noastre, conducătorii lor n'au putut înţelege că pentru stat este mai util să acopere cheltuelile externe din veniturile tot externe sau prin impozite temporale, decât să împovăreze ţara prin achitarea procentelor datoriilor externe care nu vor fi niciodată achitate.

«Când va veni timpul înscăunării făţişe a statului nostru, emiterea acţiunilor va fi lăsată exclusiv în seama societăţilor industriale. Guvernul nostru va acapara aceste acţiuni şi, folosindu-se de veniturile lor, va uşura simţitor sarcina contribuabililor. În afară de posibilitatea de a simplifica astfel impozitele, această operaţie va curma trândăvia şi lenea, pe care noi le socotim utile sub domnia lor. În regimul goiesc, dar pe care noi nu le vom admite în regimul nostru. Lansarea împrumuturilor interne este uşor realizabilă, căci cetăţenii neexperimentaţi în operaţiile financiare, se vor supune necesităţii de a rămânea în pagubă prin micşorarea procentelor, temându-se de greutatea şi riscurile plasamentelor.

«În timpul conversiunii împrumuturilor interne, noi vom avea totdeauna posibilitatea restituirii banilor noştri şi această operaţie va fi catastrofală pentru guvern. Noi vom refuza conversiunea, numai pentru a arăta goilor cât de mică este legătura între interesele populare şi cele ale conducătorilor incapabili de orice discernământ şi captivaţi de tot felul de teorii sau sfaturi ale persoanelor competente. Aceste teorii şi sfaturi sunt umbrite de autoritatea ştiinţei afişată de noi printr'o reclamă vastă tocmai pentru a face neobservate şi totuşi eficace mijloacele noastre şi aceasta fără luptă şi fără protestări, deoarece societatea goilor obişnuieşte să se închine orbeşte la autoritatea ştiinţei şi formulele ei sunt acceptate cu încredere chiar de persoanele iniţiate.

«În discursul meu, am căutat să vă schiţez tainele politicei noastre şi ale tuturor fenomenelor, pentru mulţi dintre voi neînţelese ale regimului social actual. Torentul vieţii contemporane poreşte depe culmile noastre, căci directiva dată minţilor, obiceiurilor şi tradiţiilor nejdănilor, nu este un fenomen întâmplător, ci este curent alimentat de noi şi revărsat din rezervorul propagandei iudaice ca un puhoi enorm, menit să potopească şi să şteargă pe goimi depe faţa pământului.

ÎNSEMNĂRI

PRIMUL ACT DE DREPTATE ROMÂNEASCĂ

Când am auzit din bătrâna capitală a Moldovei răbufnind la Prut tunul românesc înfrășit cu cel german, ochii noștri s'au împainjenit de lacrimile bucuriei, inima și-a grăbit pulsațiile în extazul patriotic al dezrobirii, iar gândul nostru a ridicat slavă lui Dumnezeu, implorându-I ocrotirea în lupta lumii creștine cu cea păgândă.

Războiul Germaniei împotriva Rusiei are pentru noi un dublu sens. Vedem în el efortarea Germaniei de a pune la adăpost civilizația de sălbatică acțiune a comunismului și a iudaismului, pornită în marș forțat din Moscova spre inima Europei. Dar distingem mai ales din atitudinea omului providențial, care este Adolf Hitler, grija sa pentru dreptatea românească. Basarabia și Nordul Bucovinei, pământ românesc răpit prin manevrele necinstite ale hoardei hrăpărețe dela Moscova, vor fi din nou ale noastre.

Iată primul act de dreptate românească, pe care oștirea română în colaborare cu cea germană, sub comanda viteazului general Ion Antonescu, îl va realiza pe deplin, iar Führerul Germaniei, prin sprijinul ce ni-l acordă, dovedește Europei că acolo unde sunt Români trebuie să stăpânească Românii și numai ei.

Poporul românesc va păstra în sufletul său imaginea lui Adolf Hitler ca pe a unuia din marii săi sprijinitori în lupta sa spinoasă, dar mereu glorioasă pentru afirmarea unității neamului și a țării noastre.

Sângele românesc, care azi se varsă pentru citoria noei Europe, este dovada sincerei noastre recunoștințe față de mărețul gest al lui Adolf Hitler. Din înfrățirea acestui sânge cu cel al marelui aliat, se va naște fuziunea perfectă și indestructibilă dintre sufletul român și cel german. Astăzi destinul nostru s'a legat definitiv de destinul Germaniei. Și biruința Germaniei va însemna și biruința noastră.

În aceste clipe, când la răsărit se plămădesc destinele României viitoare, noi ne plecăm genunchii smeriți în fața ostașului român și încrezători în virtuțile lui așteptăm ziua în care îl vom primi cu flori din glorioasa lui campanie, sub comanda marelui general Ion Antonescu.

Sub emoția mărețului moment istoric ce-l trăim azi, slova noastră e neputincioasă în glorificarea lui. Strigăm însă din tot sufletul nostru:

Trăiască M. S. Regele Mihai I, întregitorul de mâne al României risipite eri.

Trăiască Adolf Hitler, marele cancelar al Germaniei și prieten al Românilor.

Trăiască generalul Ion Antonescu, strălucitul conducător al destinelor naționale.

Trăiască armata română și marea ei camaradă armata germană.

Trăiască neamul românesc în veci nepieritor, piatră de hotar a civilizației europene.

Iași, 22 Iunie 1941.

Cetatea Moldovei

SAVANTUL GERMAN ERNST GAMILLSCHEG, UN MARE PRIETEN AL ROMÂNIEI.

«Cetatea Moldovei» se simte onorată să poată debuta în acest număr cu un articol privind originea Românilor și semnat de savantul profesor Ernst Gamillscheg a cărei personalitate este astăzi bine cunoscută în toate cercurile intelectualității românești.

D-l Ernst Gamillscheg, titularul catedrei de filologie romanică de la Universitatea «Friedric-Wilhelm» din Berlin, se află de aproape un an în București, unde desfășoară o rodnică activitate ca director al Institutului German pentru știință și președinte al comisiei universitare germane pentru schimbul de profesori universitari între cele două țări aliate și prietene. Postul de mare răspundere ce i-a fost încredințat de Ministerul educației naționale al Reichului, d-l Gamillscheg îl ocupă nu numai cu toată competența specialistului consacrat dar și cu sufletul unui entuziast iubitor al poporului român ale cărui limbă, istorie și tradiții le-a pătruns cu strălucită competență în nenumăratele sale studii de filologie romanică, cu referințe speciale la limba și dialectele românești.

S'a născut în 28 Octomvrie 1887 la Neuhaus (Boemia). A făcut studiile liceale și universitare la Viena și Paris. A participat la războiul mondial din 1916-1918, fiind grav rănit. Numit profesor de filologie romanică, în anul 1916, la Innsbruck, crează pe lângă această catedră un seminar pentru cercetarea limbii române.

În anul 1925 este chemat ca profesor al Universității din Berlin. Este ales, pentru cercetările științifice întreprinse în domeniul filologic, membru al Academiei prusiene de științe din Berlin și al Academiei din România și Viena, și membru de onoare al Societății lingvistice din Mexic. Decorat cu Meritul cultural pentru cercetările întreprinse pentru cunoașterea limbii și obiceiurilor poporului român. Purtător al celei mai mari decorații culturale spaniole. Membru de onoare al Societății scriitorilor români, al Soc. Anatomico-Clinice, al Societății Regale Române pentru istoria medicinei și al Academiei de științe din România.

În decursul carierei sale îndelungi și bogate, d-l Gamillscheg a publicat următoarele lucrări științifice:

Dicționarul etimologic al limbii franceze, Romania Germanică (3 vol.), Despre sintaxa limbilor romanice, Despre atlasul lingvistic italian, Formațiunea

cuvintelor în limbile romanice, Geografia lingvistică, Despre atlasul lingvistic francez, Dialectul din Serbănești-Tîtuești, Considerațiuni asupra originilor Românilor, Probleme asupra graiului din România, etc.

Studiile d-lui Gamillscheg care i-au consacrat o reputație mondială, au îndeosebi pentru noi Români o importanță covârșitoare. Întrădevăr, marile savant vine și demonstrează pe baze științifice, deci irefutabile, continuitatea rasei române, care merge din lumea îndepărtată a Dacilor și până în zilele noastre, pe firul conducător și neîntrerupt al latinității. Ea n'a putut fi înlăturată sau înăbușită de toate celelalte elemente etnice care s'au stratificat ulterior, în decursul veacurilor.

În țară, d-l Gamillscheg a ținut mai multe conferințe dintre care una și la Iași, în aula universității în ziua de 16 Fevruar, cu titlul Noi contribuții la istoria străveche a Românilor, d-sa dezvoltând aceeași temă și izbutind la aceleași concluzii deosebit de luminoase și originale.

Savantul profesor german este și un distins om de litere. Adânc cunosător al limbii noastre, pe care o vorbește curent și dezbrăcată de accent, d-sa actualmente traduce o parte din opera scriitoarei Ștefana Velizar, care și-a câștigat repede un loc de frunte în scrisul românesc unde n'a putut fi întunecat nici de strălucirea sofului ei, romancierul Ionel Teodoreanu.

Pentru toată această aleasă și masivă contribuție, adusă pe ogorul scrisului românesc, d-l Gamillscheg a fost numit recent membru de onoare al societății scriitorilor români.

Articolul publicat în revista noastră a fost rostit în seara zilei de 6 Iunie la fundația Dalles din București, ca discurs de recepție în societatea scriitorilor. În paginile noastre el vede pentru întâia oară lumina tiparului, rămânând să fie tipărit ulterior și în revistele de specialitate din Germania. Căci articolul e de un interes deosebit, el rezumând prelegerile anterioare ținute de d-l Gamillscheg la Universitatea din București și consacrate cercetării originii Românilor din punct de vedere filologic.

Aducem cele mai recunoscutoare mulțumiri d-lui profesor Gamillscheg care a binevoit să ne dea și pe această cale semnul prieteniei sale, acordându-ne o colaborare care onorează toată intelectualitatea eșană și e merită să cimenteze raporturile culturale dintre cele două popoare.

G. A. C.

COMEMORAREA LUI M. KOGĂLNICEANU

Ne-a fost în gând să închinăm mai mult din truda scrisului nostru memoriei marelui ctitor al României moderne, M. Kogălniceanu, dela moartea căruia s'a împlinit jumătate de veac. Vremurile de astăzi, făuritoare de nouă și temeinică așezare a lumii, nu ne-au îngăduit însă un liniștit răgaz ca să putem scoate din opera marelui Moldovan tot ceea ce a rămas ca luminos îndreptar pentru românism. Am socotit ca un mare păcat să așternem în paginile revistei obișnuitele cuvinte de laudă seacă, prin care conștiința noastră ar fi fost adormită în iluzia unei datorii împlinite. Unii dintre colaboratorii noștri au pus în lumină câteva aspecte din activitatea lui Kogălniceanu. Se va îndura Dumnezeu ca să putem, în pacea izbânzii luptei de astăzi, să adăugăm la cele scrise și alte contribuții pentru o mai bună cunoaștere a operei lui Kogălniceanu.

c. m.

D-L ION MARINESCU, NOUL MINISTRU AL ECONOMIEI NAȚIONALE.

D-l Ion Marinescu, director general al Soc. Concordia-Petroliferă, a fost numit recent titularul Ministerului Economiei naționale, unul din cele mai importante departamente, mai ales în aceste vremuri de adânci prefaceri și preocupări generale. Prin alegerea unui emerit specialist în ale economiei politice, — conducătorul statului, d-l general Ion Antonescu, a dovedit profundul său simț de selecționare și discernământ. Căci d-lui Ion Marinescu i se poate aplica fără reticențe expresia, *the right man in the right place*. Două decenii neîntrerupt, d-sa a fost unul din fruntașii industriei noastre petrolifere și un asiduu cercetător al problemelor legate de această imensă ramură a producției românești.

Nu de mult pachetul de acțiuni ale Soc. Concordia, al cărui director era, a fost achiziționat de un consorțiu german. Acesta a înțeles nu numai să menție directoratul d-lui Ion Marinescu, așa precum l-a deținut ani de zile, sub administrația belgiană, dar, mai mult încă, să-i dea deplină încredere și mână liberă în conducere. Căci sub priceputa sa organizare, Concordia și-a ridicat, în decurs de două decenii, capitalul social dela 12¹/₂ milioane lei la un miliard și 15 milioane.

Om al muncii fără preget și desinteresate, noul ministru nu privește demnitatea cu care a fost investit decât ca o obligație și o posibilitate mai mult de a-și valorifica pregătirea.

Căci puțini sunt cei familiarizați cu lumea atât de vastă a economiei cum este d-sa. Vechi prieten al mult regretatului nostru președinte Octavian Goga, i-a elaborat în toate amănunțimile un vast program de realizări în preziua preluării guvernului. Între altele, dădea soluții pentru intensificarea izvoarelor de producție și o mai echitabilă repartizare a mijloacelor de trai.

Căderea bruscă a guvernului Goga, la 10 Februar 1938, numai după 44 de zile de cârmuire, a zădărnicit intenția lui Octavian Goga de a-l avea ministru la unul din departamentele economice. Dealtfel, acest departament îi fusese oferit din primul moment, dar fusese refuzat de d-l Marinescu care a preferat să nu se afirme politicește, neparticipând la campania electorală în devenire. D sa urma să vie mai târziu alături de Goga, în calitate de prieten și de tehnician.

Deși neînregimentat, d-l Ion Marinescu a fost un fervent naționalist, ale cărui fapte nu i-au desmișit niciodată credința. În Societatea petrolistă pe care o conducea, atâta cât a depins de d-sa, nu a primit nici un jidan, nici la rafinării și nici în birouri. În schimb, muncitorimea creștină dela Concordia a avut în toate timpurile o îngrijire părintească și o asistență socială care făceau invidiate locurile din șantierelor ei petrolifere. N'a fost Paști sau Crăciun, care să nu aducă binecuvântările datinei nu numai lucrătorilor întreprinderii dar chiar și oropsiilor vieții din afară, — orfanilor, săracilor și văduvelor. Cu jertfa sa personală, directorul societății, ajutat de milostiva sa soție, dădea contribuții societăților de binefacere, făcea daruri în bani și îmbrăcăminte și semăna în urma lor o dără luminoasă de recunoștință în lumea celor mici și necăjiți.

În special, își îndrepta atențiile filantropice către victimele marelui masacru. Invalizii, văduvele și orfanii de război, de câte ori au bătut la ea n'au găsit ferecată ușa inimei sale. Ba, de multe ori, propria inițiativă preîntâmpina brațele întinse 'n desnădejde și rugile stinse ale celor mulți.

Căci d-l Marinescu a luat parte activă la întregul război dintre 1916-17, cunoscând toate grozăviile lui. A fost rănit pe culmile Carpaților, apărând cu dârzenie hotarul cutropit și a mâncat în tranșeele putrede, ciorba sleită și amară a ostașului. Acolo a învățat ce însemnează mizeria și jertfirea de sine pentru un ideal.

Reîntors acasă, ca un atom spulberat din granitul de rezistență al neamului, și-a început lupta pentru existență, de unul singur și anonim, împotriva imenselor adversități ce i se ridicau în cale. În Bucureștiul tuturor înfrângerilor, d-sa a ridicat treaptă cu treaptă, piramida socială. Iar zâmbetul biruitor ce l-a avut ajungând pe culme, n'a fost acel al parvenitului plin de sine ci acel al conștiinței împăcate, după săvârșirea unei munci depline. D-l Marinescu este omul faptelor sale și nu creațiunea faptelor altora. Nu este un parvenit ci un biruitor. Un biruitor în cea mai frumoasă și etică accepție a cuvântului.

Consecvența, munca, onestitatea și puritatea patriotismului, — iată secretele biruinței d-sale. Ele sunt totodată cheazășia realizărilor sale viitoare, ca ministru. Căci nu există mai mare garanție a viitorului decât mărturia trecutului.

Convinși fiind că toate succesele pe care d-sa va ști să le dobândească la Ministerul Economiei Naționale ca și pretutindeni alurea vor fi spre folosul și propășirea colectivității naționale, — îi urăm de aici, o sinceră și entuziastă *izbândă*!

G. A. C.

CONFERINȚA D-LUI PROF. FRITZ KNOLL, RECTORUL UNIVERSITĂȚII DIN VIENA.

Luni 26 Mai, a conferențiat în aula Universității eșene savantul german Knoll, profesor de botanică și rector al Universității din Viena. D-sa a vizitat capitala Moldovei în cadrul schimbului de profesori universitari germano-români, răspunzând la invitația Rectoratului universității eșene.

Vizita savantului german onorează în deosebi Iașul, el fiind unul din ce mai străluciți reprezentanți ai științei germane.

Născut la anul 1883 în Gleisdorf (Stiria), a studiat științele naturale și mai ales biologia la universitatea din Graz, obținând titlul de doctor.

Este abilitat la aceeași facultate pentru specialitatea Anatomia și Fiziologia plantelor, iar mai târziu la Universitatea din Viena pentru Botanică sistematică. La anul 1923 este chemat ca profesor de Botanică la Universitatea germană din Praga precum și ca director al Institutului Botanic și Grădinei acestei Universități. În anul 1930—31 este ales Decan al facultății de științe naturale din Praga, iar în 1933 este numit profesor de Botanică și Director al Institutului și Grădinei Botanice, apoi rector al Universității din Viena, calități pe care le deține și astăzi

Printre lucrările sale științifice cele mai cunoscute enunțăm : «Cercetările asupra florilor și fructelor», «Polenizarea florilor», «Insectele și florile», «Lucrările experimentale pentru adâncirea științei în ceea ce privește relațiile dintre plante și animale», etc.

Toate aceste studii precum și activitatea sa ca director al institutului și grădinei botanice de pe lângă Universitatea din Viena i-au adus odată cu consacrarea științifică și înalta demnitate de rector al uneia din universitățile cele mai de seamă și cele mai vechi din Reich.

D-l prof. Knoll a conferențiat «Despre fluturi și flori, o colaborare ideală». Subiectul e desprins din studiile sale de predilecție, referitoare la relația tainică dintre viața mărunță a lepidopterelor și cea misterioasă a florei.

Exemplificând expunerea cu proiecții luminoase, conferențiarul a arătat cum într'un cadru de 60 cm. patrați a parvenit să stabilească însușirile unora dintre pensionarii săi înaripați, degajându-le caracteristicile după specii și categorii. Am aflat astfel că pe fluturi îl atrage în deosebi culoarea albastră și derivatele ei în timp ce culoarea verde îl lasă cu desăvârșire indiferent. Fluturile vine la orice floare. Forma pentru el nu contează. Dimpotrivă mărimea ei este hotărâtoare în sensul că, dacă-i depășește sfera vizualității, el nu va putea-o observa etc.

Într'o formă simplă și clară, cu o metodă didactică impecabilă, dar nu mai puțin cu o pasiune a amănuntului și o gingășie aproape feminină în tratare, d-l profesor Knoll a parvenit să dea conferinței d-sale nu numai o prezentare științific dar și una artistică.

Publicul ieșan, totuș atâta de pretențios, și poate tocmai de aceea, a înțeles să răsplătească cu îndelungi și frumoase aplauze prelegerea distinsului oaspete.

La rândul ei, universitatea i-a oferit o masă festivă la care în afară de d-l Schellhorn, consulul Germaniei din Iași și reprezentanții culturii germane, au participat cei doi rectori ai Universității și politehnicei precum și decanii și reprezentanții tuturor facultăților.

Primirea călduroasă dela Iași a avut darul să-l facă pe d-l Knoll să-și exprime gratitudinea și entuziasmul său pentru universitatea ieșană.

Ținem să subliniem aici importanța acestor vizite academice, care depășesc cu mult enunțarea lor culturală, pentru a lărgi sfera cunoașterii reciproce, și a înăutri raporturile germano-române, în plin proces de cristalizare.

Cunoscuta ospitalitate moldovenească, afirmată desinteresat și numai din îndemnul tradițiilor și sufletului provinciei poate fi mândră de a contribui astfel la propășirea vieții statului național, pe calea reală a intereselor sale.

G. A. C.

ROMÂNIA LA CONGRESUL ANTISEMIT DELA FRANKFURT

Publicația germană *Serviciul Mondial* din 15 Aprilie 1941, în darea de samă a congresului antisemit dela Frankfurt, consacră delegației românești

rânduri de elogioasă recunoaștere a importanței pe care a avut-o lupta contra jidanilor, pornită în România încă din 1910:

«Reprezentantul României la această sesiune de lucru, Prof. Dr. George Cuza a făcut un istoric al luptei părintelui său A. C. Cuza, pe care cu drept cuvânt îl numi patriarhul antisemitismului român. Invazia jidovească catastrofală după războiul mondial, care luase proporții gigantice, a găsit un dușman înverșunat în mișcarea cuzistă. A. C. Cuza, care a înființat primul partid antisemit din România încă din anul 1910, reușind să dobândească și câteva locuri în Parlament, poate să privească astăzi cu mândrie asupra roadelor muncii sale, care au pregătit terenul pentru o nouă ordine de stat» (pg. 8).

C. M.

INTRE NAȚIONALISM ȘI MASONERIE; O SCRISOARE LĂMURITOARE.

D-l C. C. Dumbravă, cunoscutul avocat din Iași, ne trimite spre publicare următoarele rânduri:

Iași 17 Iunie 1941

Iubite domnule profesor,

Văzând unele insinuații care s'au făcut cu privire la activitatea mea masonică, pentru restabilirea adevărului, apelez la testimoniuul mamei, deoarece sper că, în lungul interval de când cunoști gândurile și răvnele mele, ești în măsură să spreciezi netemeinicia și perfidia acestor insinuații.

Mărturisesc că, dacă ele n'ar fi fost primite de oameni de care eram legat printr'un trecut comun și care cunoșteau sentimentele mele pur românești, fiind în măsură să le verifice, n'aș fi răspuns acestor clevetiri. Dar am fost profund afectat când am văzut persoane cărora la nevoie le întinsesem o mână viguroasă și prietenească de ajutor, că uită cu atâta ușurință trecutul și se fac ecoul acestor clevetiri neverificate.

Acum zece sau doisprezece ani, am fost solicitat de câțiva prieteni să mă înscriu în asociație, prezentându-mi-o ca o societate culturală și de binefacere și indicându-mi ca membri o serie de nume oneste care constituiau o cheazășie a seriozității ei.

La scurtă vreme după intrarea mea, apărând *Buletinul anti-iudeomasonic* și începând și o campanie de presă a ziarelor naționaliste împotriva acestei instituții, despre care mărturisesc că în acel timp nu eram informat, n'am mai avut nici un raport cu acea societate, în care n'am mai calcat,—convins fiind că sentimentele mele naționaliste de totdeauna sunt incompatibile cu ideologia ei.

Aceasta este adevărul pe care țin să-l precizez pentru toți cei ce mă cunosc și știu adevăratele mele sentimente.

Rugându-vă să dați publicității în revista d-vs aceste rânduri, vă rog să primiți cele mai călduroase mulțumiri și deosebita mea afecțiune.

avocat Const. C. Dumbravă

Ne bucură mărturisirea d-lui avocat Dumbravă. Venită spontan dela una din cele mai distinse figuri ale Barei eșene, ea va avea desigur darul să deschidă calea și altor declarații similare, așteptate de noi încă mai de mult, dar care nu s'au produs încă.

În ce privește persoana d-sale, nu «testimoniul» nostru, dar cel al întregii lumi naționaliste din Iași îi stă la dispoziție pentru a adevăra că în epoca de după război, și-a arătat față de dânsa un interes convins și susținut. În anii grei dintre 1922 și 1925, ca tânăr avocat pledant, și-a cules primele succese de bară, apărând cauza naționalistă și aducându-i o prețioasă asistență și alinare în vremile tulburi ale prigoanei. Între altele, d-sa a pledat în procesul Corneliu-Codreanu-Manciu Iași,—după cum rezultă din alăturata scrisoare;

Vineri 24 X 1924

«Coane Dumbravă,

Mâni este procesul cu Manciu la ocolul întâi,

Conu Nelu lipsește din oraș.

Te rog vină, deoarece, ași lua și eu cuvântul, dar singur nu mă încumet.

Cu salutări creștinești

Corneliu Zelea Codreanu.

„Conu Nelu”, este d-l Nelu Ionescu, fostul decan al baroului nostru. Procesul Manciu este acela în care Codreanu era chemat să apere onoarea patată a studențimii, prilejuindu-i supremul gest de răsvrătire împotriva inconștienței prefectului de poliție de atunci. D-l Dumbravă a fost martor la tragedie. Mai târziu, d-sa l-a asistat pe Corneliu Codreanu în fața Curții cu Juri din Severin. Toate aceste lucruri sunt consemnate în „Cartea pentru Legionari” de însăși mâna autorului. Din nefericire, puțini sunt acei care-și mai amintesc de ele.

Declarația d-lui Dumbravă e menită numai să spulbere echivocurile și să limpezească silueta d-sale, atât de precis naționalistă pentru noi. Generoasă și dreaptă, ea fixează o piatră de hotar între erorile trecutului și redresările viitoare.

Cine nu face ca d-l Dumbravă, cade în rubrica lui *Perseverare diabolicum*.

G. R. C.

DE CE NU ȘI STUDENȚII.

Primim la redacție „Fiind un pasionat iubitor de literatură, m'am dus la biblioteca Academiei Române, unde doream să cetesc colecția revistei Convorbiri Literare, dintre anii 1867-1885.

Parcă eram un alt om, cu sufletul schimbat, când mă gândeam că voi cunoaște mult mai bine epoca de aur a literaturii române, însă n'am putut avea această fericire, deoarece domnii de la Academie nu dau publicațiile vechi „decât numai acelor care sunt cel puțin licențiați”.

Am insistat, dar în zadar, căci lucrurile spirituale ale României tot n'au fost date unui căutător de lumină”.

Aurel C. Rotaru

Nu am controlat afirmația. Dar dacă-i adevărat, e deadreptul uluitoare. Cum, studenții care se pregătesc pentru viața înaltă spirituală în Stat, sunt respinși dela binefacerile culturii tocmai de cea mai înaltă instituție culturală a țării? Dar atunci, de ce Academia mai adună și catalogează publicațiile de tot felul? Dacă nu manșcriptele, cel puțin aceste publicații ar trebui să stea la îndemâna fiecăruia.

E poate vorba numai de o interpretare greșită a unor dispoziții date. O rectificare se impune, Academia nu poate să apară în postura avarului care ascunde în umbra sîpetului agonisita sa. Și nici distincții nu poate să stabilească printre cercetătorii bibliotecii ei. Ea e un focar de lumină pentru toți fiii țării, bătrâni și tineri, licențiați sau nu, care vin și bat la poarta ei cu dragostea cititului și râvna învățaturii.

G. A. C.

EUROPA NOUĂ ȘI PROBLEMELE ROMÂNEȘTI

În revista *Europa Nouă*, Berlin 27 Mai 1941, nr. 88, pg. 15, în răspunsul adresat d-lui prof. Gh. P. Iași, se aduc următoarele interesante precizări:

Întrebările D-v sunt *foarte, foarte interesante*. Până când vom putea scrie articole asupra lor, ne mulțumim să vă răspundem pe această cale, rugându-vă să ne comunicați și în viitor părerile și propunerile D-v, pe care, repetăm, le găsim *deosebit de interesante*.

1. În primul rând ne întrebați cum a fost înlăturată francmasoneria în Germania și cum a fost posibil ca resturile să nu mai fie periculoase. Francmasoneria a fost distrusă în Germania în primul rând prin aceea că personalitățile importante au fost puse sub control sever și toată activitatea lor a fost aspru controlată. Dar paralel cu aceste măsuri represive, Germania, prin organizațiile partidului, a dus muncă intensă de lămurire a poporului asupra francmasoneriei, asupra pericolelor ei și asupra metodelor de combatere. Fiecare German, până la copii, în special copiii, este complet lămurit și înarmat în această privință.

2. În al doilea rând ne întrebați cum a fost posibil că în Germania, pe lângă Berlin au luat dezvoltare și alte multe orașe. Explicația este următoarea: național-socialismul se bazează pe o doctrină unitară, dar în ceea ce privește aplicarea pe teren, se urmărește conștient o descentralizare cât mai întinsă. De aceea, și în privința orașelor, statul național-socialist nu concentrează toate evenimentele, serviciile sau avantajile asupra unui singur oraș. De aceea deși Berlinul este capitala Reichului, nu toate serviciile administrative, sau mai ales formațiunile partidului își află sediul central în Berlin. Astfel München este orașul mișcării, Nürnberg orașul congreselor partidului, Stuttgart orașul Germanilor din străinătate, Viena orașul reprezentărilor artistice, Hamburg orașul comerțului exterior, etc., etc. Fiecare este... *capitală*, într'o anumită direcție.

c. m.

FABRICAREA HÂRTIEI ÎN ROMÂNIA.

Anul acesta se împlinesc 60 de ani dela înființarea primei fabrici de hârtie din România.

Dacă se poate spune — și pe drept — că hârtia ca și săpunul utilizat

măsoară gradul de civilizație al unui popor, evident că această aniversare constituie un prilej destul de îmbucurător pentru țara noastră.

Această binefacere a omenirii își are însă originile mult mai îndepărtate în timp și spațiu.

Cu 2400 ani a. Chr., Egiptenii scriau pe „papyrus” care se fabrica din tulpina trestiei: „papyrus antiquarum” printr’un procedeu mecanic: după decorticare, se tăiau fâșii subțiri din tulpină și se puneau unele lângă altele; apoi se așeza transversal un alt rând și se presau.

Astfel fâșiile se încheiau, datorită sucului trestiei. După aceasta se uscau și se băteau cu ciocanele pentru a le face fragile și a le da lustru.

China, țara celor mai multe invenții din antichitate, a fost și leagănul hârtiei. Un document din anul 123, a. Chr. arată că Ministrul Agriculturii din acea vreme, Tsai-Lun, a dat ordin ca hârtia să fie fabricată din plante și cojile copacilor.

Cu toată înălțimea zidului chinezesc, secretul fabricării hârtiei trece în Japonia unde se perfecționează. Acelaș lucru și în vestul Chinei. În anul 751 a. Chr., prizonierii de război chinezi lucrau hârtia în Samarkant, capitala Turkestanului.

De aici Arabii au furat meșteșugul, înființând o fabrică de hârtie la Bagdad, iar în sec. X trec în Egipt unde revoluționează industria papyrusului. În sec. XI, Arabii năvălesc în Europa prin Spania. Aici găsim fabrici de hârtie la Toledo și Valencia, de unde se răspândesc în toate țărilor europene.

În România, hârtia apare către sfârșitul sec. XVI, venind din Silezia. Moldova are manuscrite pe hârtie dela Schweidnitz care avea, ca filigramă, un mistreț, iar Muntenia pe hârtie dela Brașov, care avea drept filigramă o stemă cu coroană. Fabrica din Brașov datează dela 1545.

Un document slavon cu data de 4 August 1583, care poartă iscălitura lui Petru Rareș, are adăugat, în românește, următoarele: — „Pus-am mena Domniei Mele”. (B. P. Hașdeu: *Cuvente den Betrani* Tom. I pag. 44) cu ocazia înființării primei fabrici de hârtie din Moldova, foarte rudimentară dealtfel.

În Muntenia, pe timpul domniei lui Matei Basarab, ia ființă „o moară de hârtie și tipografie la Câmpul Lung” (Udriște Năsturel, în prefața cărții tipărite chiar acolo).

În 1776, Alexandru Ipsilante dă hrisov fraților Nicolae și Iane Lazare „pentru scutirea de vamă a cârpelor din care se fabrică hârtia la moara de pe apa Lenta [regiunea Prahovei] care era necesară atât politiei cât și bisericii”. În 1783, Domnitorul Caragea, pentru a susține această fabrică dă hrisov de prohibirea cărților din Ardeal.

În 1768, sub domnia lui Alex. Scarlat Ghica, se dă voie visternicului Dumitrașcu Racoviță să ridice moară de hârtie la Fundeni, pe Colentina.

În 1796, Domnitorul Alex. Const. Moruzi dă următorul hrisov: — „Ne-am pus a izvedi din început și din neiființă, cu a noastră cheltuială, o fabrică de hârtie la Ciorogârla pe apa Sobarului, care este mult trebuincioasă și de folos la toată obștea”.

În Moldova la 1841, marele Gheorghe Asachi înființează o fabrică de hârtie la Cetățuia-Neamț: „care să satisfacă nevoile cancelariilor din Moldova“.

Anul 1881 revoluționează industria hârtiei din țara noastră, căci boierul naționalist Radu Porumbaru ridică prima fabrică de hârtie din pastă de lemn, cu instalații speciale aduse din Germania, în comuna Letea din Județul Bacău, la 3 km. S. E. de orașul Bacău. În anul 1888 însă, un incendiu distruge fabrica Letea și abia în 1892 își reîncepe activitatea cu intensitate.

În 1897, fabrica e dotată cu instalație nouă pentru fabricarea celulozei din lemn prin metoda leșiei bisulfite (Ritter-Kellner-Mitscherlic).

Această fabrică are marele avantaj că e situată pe apa Bistriței de unde-și ia energia necesară fabricației și pe unde vin sub formă de plute, lemnele de brad.

În anul 1884, vin în țară frații Schiel din Germania care construiesc la Bușteni, o fabrică de hârtie pentru împachetat. Datorită însă dificultăților de transport (funicular), fabrica merge greu la început, dar apoi, prin sprijinul acordat de Stat, ajunge la o situație destul de înfloritoare.

La Piatra Neamț, Casa Germană G. Eichler construiește o fabrică de hârtie în 1908, care arde însă în 1912 și se reclădește și repune în funcțiune în 1913. Din acest an, fabrica se modernizează mereu și ajunge ca astăzi să fie cea mai sistematică fabrică de hârtie și celuloză din România.

În 1893 se înființează o fabrică de hârtie și carton de proporții mai mici la Scăeni lângă Ploiești.

În total, avem în România 21 fabrici de hârtie și celuloză, cartelate în „Oficiul Național de vânzare a hârtiei” din București. În acest cartel, au intrat la început fabricile din Vechiul Regat: Letea, Bușteni, Scăeni, Câmpul-Lung, Piatra-Neamț, Brăila, Cozmești, la care s’au adăugat și cele din Ardeal: Zărnești (actualmente cumpărată de Societatea Letea), Petrifalău Bihor, Cluj, Orlat (rămase în teritoriul cedat), Vama-Bucovina, etc.

Datorită industriei hârtiei, s’a pus în valoare una din bogățiile noastre naționale cele mai importante și anume pădurile de conifere.

Fabricile din România satisfac atât consumul intern, cât și o parte din importul țărilor meridionale și din Orientul apropiat care nu dispun de materiile prime.

Mircea Moșu.

ALIAJE FOLOSITE ÎN TEHNICA MODERNĂ.

Pentru a pomeni de toate aliajele, pe care tehnica modernă le folosește azi pe o scară foarte întinsă, ar trebui un spațiu prea mare, de ne cuprins în paginile unei reviste.

De aceea mă voi mărgini, în cele ce urmează, să pomenesc de două aliaje cu o largă întrebuințare.

Este vorba de aliajele cunoscute sub numele de Electron și Hydro-nalium.

Electronul este cel mai ușor material metalic cunoscut, care conține ca component principal magneziul.

Greutatea specifică a Electronului este 1,8, față de cea a aluminiului curat, care este 2,7, deci cam cu 40% mai ușor ca acesta. Afară de faptul că are greutatea specifică foarte redusă, acest aliaj mai prezintă avantajul că are o rezistență foarte mare și se prelucurează foarte ușor.

Datorită acestor calități, Electronul are o utilizare foarte răspândită în cele mai variate ramuri ale industriei. În special, industria automobilelor și avioanelor îl întrebuințează la fabricarea carterelor, carcaselor, cutiilor de viteză precum și a altor piese, care trebuie să fie cât se poate de ușoare și cât mai rezistente. În ultima vreme, Electronul este întrebuințat, cu un succes nebănuit dela început, chiar și la fabricarea elicelor de avion.

Afară de automobile și avioane se mai întrebuințează și la construcția diferitelor mașini transportabile, aparatelor de mână, aparatelor medicale, diferitelor piese pentru aparate optice, electrice și radiofonice, iar în timpul din urmă pentru confecționarea clișeele tipografice.

Unul din avantajele Electronului este producerea lui ușoară, la care se mai adaugă și faptul că poate fi tăiat și găurit foarte repede, fără a-i produce vreo stricăciune. Datorită acestui fapt, la prelucrarea Electronului se realizează o economie de timp de 15—20%, față de timpul de prelucrare a altui metal.

Deasemeni și forța necesară pentru mașinile unelte este mult mai mică, decât pentru alte metale.

Electronului i se poate aplica cu mult succes, o bună parte din metodele de sudură cunoscute, cum ar fi de exemplu: sudura autogenă, sudura prin turnare, sudura electrică prin rezistență și sudura sub presiune.

Hydrionalium este un aliaj de aluminiu și magneziu foarte rezistent la coroziune, având și o greutate specifică de 2,6 fiind deci cam tot atât de ușor ca și aluminiu.

Datorită rezistenței sale mari, el nu necesită o călire, ceea ce simplifică mult prelucrarea.

Toate calitățile acestui aliaj fac ca el să poată fi folosit la construcția bărcilor și submarinelor, rezistând foarte bine acțiunii corosive a apei. Deasemeni Hyronalium se mai întrebuințează la fabricarea diferitelor mânere, rame pentru uși, profile presate pentru balustrade de scară, piese pentru aparate chimice, schelete de bancă pentru vagoanele de călători, etc.

Datorită faptului că este foarte rezistent la coroziune, piesele fabricate din acest aliaj nu au nevoie, de cele mai multe ori, de a fi apărute printr'un strat protector.

Dacă însă piesele urmează a fi expuse funiginei, prafului de cărbune, cenușei, este bine ca să se aplice peste suprafața piesei un strat de lac. Înainte de aplicarea lacului se procedează la facerea unei suprafețe cât mai aspre pentru ca acesta să se prindă cât mai bine. Înăsprirea sau degresarea se face prin decaparea cu sodă caustică și tratare ulterioară cu acid azotic diluat.

Pentru mărirea rezistenței pieselor turnate din Hyronalium contra coroziunilor mai puternice, ele pot fi acoperite cu un strat de protecție, ținându-se într'o soluție apoasă conținând 5% sodă și 1,5% cromat de sodiu.

Din expunerea sumară asupra acestor două aliaje se vede marea lor importanță, în special în industria de război. Servind la construcția avioanelor, submarinelor, bărcilor cu motor, automobilelor, precum și la confecționarea a numeroase piese necesare acestor construcții.

Faptul că prelucrarea lor se face cu multă ușurință și cu economie de timp și energie, cea ce, mai ales în timp de război are foarte multă însemnătate, le face și mai necesare industriei.

N. V. Boțan.

NU „GALILEU” CI „GALILEANUL”.

În nota care însoția cuvântarea lui Octavian Goga „Pentru ce a căzut guvernul Național-Creștin”, apărută în numărul trecut al revistei, s'a strecurat o grosolană eroare de tipar.

În loc de „*Galileene*, ai învins!”, cuvintele lui Julian Apostatul citate de mult regretatul Goga, a apărut „*Galileu*, ai învins!”.

Ori marele fizician al Evului Mediu n'avea ce căuta nici în timpul și nici în politica prigonitoare a creștinismului dusă în veacul al IV-lea de nepotul și urmașul împăratului Constantin cel Mare.

Desigur că rectificarea cuvenită a și fost făcută de cititorii noștri, care aparțin celei mai alese intelectualități românești.

G. R. C.

PENTRU CITITORI

Numerele 11 și 12 ale revistei noastre vor apărea la 1 Septembrie într'un singur volum.

RECENZII

Mircea Streinul : *Drama casei Timoteiu*. Roman ed. Cultura Românească. Buc. 1941.

Drama casei Timoteiu, ultimul roman al d. Mircea Streinul, reactualizează problema inadaptabilității intelectualului pornit dela țară la viața orașului și nostalgia acestuia după sat. Acesta ar fi sâmburele romanului, suportul pe care autorul sprijină un eșafodaj complicat, voind să creeze o viață complexă și combinând romanul social cu cel psihologic, căci însăși viața societății se împletește cu cea a individului.

Inochent Timoteiu își ucide tatăl și este condamnat la moarte. El nu voiește să dea nici o justificare patricidului făptuit și abia cu greu răspunde misterios înaintea de a-l executa : «L-am ucis fiindcă am luptat cu diavolul».

Fiul lui Inochent, Mafteiu Timotei ajunge argat la bogătaşul Gora. Cuprins de patima banilor și de dorința de a părăsi argăția și a fi stăpân încearcă o aventură cu Zanchira soția lui Gora. După moartea lui Gora, Mafteiu devine soțul legitim al Zanchirei. Până să ajungă însă la realizarea acestui plan, căruia îi închinase tot vulpinismul său¹ țărănesc de arivist, Mafteiu trece peste mari greutăți. Din idila lui cu o argată, Varvara, se naște un copil, Anton. Dar Mafteiu refuză căsătoria cu Varvara, el urmărind să câștige inima Zanchirei pentru scopurile sale financiare. Atunci fratele Varvarei, Trofin, caută să aibă o explicație cu el ; în cursul unei lupte ce se încinge între cei doi flăcăi, Trofin este răpus de Mafteiu.

Mafteiu are pe suflet două crime acea a lui Trofin și lovitura lentă pe care i-a dat-o lui Gora prin necinstirea căminului. Dar Mafteiu n'are scrupule morale, el a ucis «pentru Timotei de după el, pentru ca familia lui să poată face pași din ce în ce mai uriași dela argatul «lipit pământului» până la intelectualul subtil și fin, care va fi nepotul său Filip».

Între Mafteiu și Filip se interpune un alt stadiu al familiei Timoteiu, reprezentat prin Anton, care ajunge un mare financiar al Bucovinei. Anton e un tip comun, prin aspirațiile sale mediocre, duce o viață lipsită de orice sens deosebit. Prin felul său cumpătat și prin aptitudinile sale financiare mărește

averea moștenită. El însă nu este fiul pe care și l-ar fi dorit Mafteiu. Deaceia Mafteiu își pune toate speranțele în nepotul său Filip, care va fi un intelectual, poate chiar un «profesor universitar».

Filip nu desminte nădejdiile lui Mafteiu. Element distins în școală, el își trece cu deosebit succes doctoratul în arheologie și poate... nu mai avea un drum prea lung până la catedra universitară, dacă nu-i apărea în viață Lalea, o fetișcană dela țară.

De această Lalea Filip se atașează cu o pasiune oarbă, dorindu-i dragostea ca pe unicul său ideal în viață. Fata însă refuză orice legătură cu Filip și se căsătorește cu potcovarul Gheorghe, pentru a-l părăsi și pe acesta și a se da în brațele desfrâului.

Lalea e fatală în viața lui Filip și acest intelectual pentru care «dragostea e un fel de moarte» se sinucide pentru ea. Blestemul casei Timoteiu se stinge astfel prin moartea lui Filip.

Prin sfârșitul său, romanul ia un caracter fatalist, căci blestemul lui Inochent cel care își ucisese tatăl «fiindcă» luptase «cu diavolul» contribuie la dezagregarea familiei Timoteiu.

Dar romanul mai are și-o altă explicație, dată chiar de unul din eroii romanului, aceea că natura nu admite salturi, că prin urmare un țăran ajuns în a treia generație, un intelectual, nu poate sfârși decât printr'o sinucidere.

Oricum am interpreta romanul d-lui Mircea Streinu, confuz în ce privește dialectica socială, el este totuși interesant prin complexitatea vieții pe care o crează, prin sobrietatea tipurilor izbutit conturate, iar lectura lui este savuroasă datorită stilului familiar și natural al autorului.

Un personaj destul de viu, prezentând un caz patologic, e Lalea, o «fitică a pământului» cum o numește sugestiv autorul. În această fetișcană eroticismul trăiește sub forma sa animalică, un senzualism morbid îi macină fondul său sufletească, ce ne apare îndestul de candid la început. Ea însă nu iubește bărbatul, ci «masculul», ceea ce o impresionează fiind fizicul și capacitatea sexuală a acestuia. Figura Lalei este în tot cazul ceva nou în literatura română, și chiar dacă ea și-ar găsi numeroase corespondențe în literatură rusă mai ales, trebuie să recunoaștem maniera interesantă în care d. Streinu ne-o prezintă.

Lipsurile romanului sunt mai ales de ordin tehnic; d. Streinu, pozând un onirism de care ne vorbește în post fața cărții, crede că se poate dispensa de o anumită organizare a materialului în jurul unei probleme concrete prezentate. Dar oricâte eforturi am face să rupem zăgăzurile artei clasice, nu vom putea izbuti decât să construim opere extravagante, pe care timpul le va măcina lipsindu-le substanța artei pure.

G. D. Loghin.

Ion Bălan: *Febre cerești*, poeme. Colecția Abecedar, ed. Bucovina, Buc. 1941.

După ce ai sfârșit lectura poemelor d. Ion Bălan rămâi cu o judecată incertă asupra valorii acestui tânăr debutant din falanga ardeleană „Abecedar”.

dar". Această incertitudine vine din faptul că poetul risipește un material artistic mediocru pe un întins spațiu al volumului, din care se detașează câteva versuri cu adevărat excelente. Antinomia aceasta între „mediocru” și „excellent” poate fi pusă și pe seama unei lipse de control autocritic, specifică începuturilor literare, dar la d. Bălan cred că există o cauză mult mai profundă. Iată-o : ca orice tânăr, d. Bălan fuge de expresia plată ce tâlmăcește spontan un anume sentiment și încearcă o subtilizare a imaginii după modelul poeziei „savante”, cu un vocabular ce se voiește abstract, dar care, în realitate, este de un bombasticism nu numai plat, dar chiar și ridicol. Iată o astfel de strofă în care epitele poetice, prin esența lor epatante, departe de a colora poezia, o fac chiar nemuzicală, de o crasă banalitate, dându-i un aspect de strofă „standart” :

A trecut prin copaci un *surâs sideral*
 Înalturi, reci *ploape de peruzea* deschid,
 În vagul melodic sunt *lacrimi de cristal*
Zilele. cupe transparente de argint fluid (p. 11).

Prin afirmația noastră nu voim a preconiza ideea că ar fi cuvinte poetice și cuvinte nepoetice. Dar orice cuvânt trebuie introdus în poezie cu anumită tehnică și mai ales conform cu o valoare funcțională în sensul semantic al strofei. Simpla îngrămădire de cuvinte conduce la nuditatea verbală, la o demagogie nearmonioasă și deci nepoetică.

Când însă d. Bălan renunță la poezia rafinată și exprimă în versurile sale o comunicare spontană a unei stări sufletești, versurile sunt plăcute, uneori chiar surprinzătoare prin delicatețea și gingășia lor :

„Melancolii de caterincă ce moare
 Undeva pe la vane răscruci,
 Să fie povestea mea oare,
 Sau răsfrângerea unei năluci” (p. 13).

În aceste versuri se simte vibrația unui sentiment melancolic, iar vocabularul strofei e adecvat conținutului sufletesc.

Mai găsim apoi în versurile d. Bălan unele imagini forțate ca : „Palori de prețios metal muribund” ; astfel că percepția poetică e întunecată din pricina obscurității expresiei.

Un sentiment care apare realizat destul de interesant este acela al descendenței tractice :

Sau, poate un trac extatic
 După moarte lunatic,
 Urlă azi în sângele meu
 După ipostaze de zeu. (p. 43).

Și aici însă observă același stil prețios ce îngrămădește într-o singură strofă cuvinte ca : „extatic”, „lunatic”, „ipostază”...

Deosebit de restul volumului, prin emoția poetică și franchețea stilistică, este ciclul Sub cer ardelean, din care se pot detașa câteva strofe valoroase.

După ce d. Ion Balan își va fi găsit expresia stilistică, ce concordă cu fondul poetic al d-sale ne vom putea da o justă părere critică. Până atunci însă așteptăm, plini de încredere în posibilitățile tânărului poet ardelean, care mijesc în primul volum și care probabil se vor realiza în cel de al doilea.

G. D. L.

Paul I. Papadopol: *Poezii Văcărești, viața și opera lor*, cu o introducere, note critice, studii bio-bibliografice și glosar. Ed. Cugetarea, Buc. 1940.

A fost o vreme, nu prea îndepărtată, când clasici literaturii noastre nu puteau fi studiați din cauza lipsei de texte. Revine meritul editurii Scrisul românesc din Craiova, care, sub îngrijirea d. prof. Cartoian, a făcut să revină operele uitate ale unui Mihail Eminescu, Vasile Alecsandri, Ion Niculce, Alecu Russo, Duiliu Zamfirescu, Ion Luca, Caragiale ș. a. De vreo câțiva ani exemplul editurii craiovene a fost urmat pe un plan mult mai vast și după norme științifice de editura Fundațiilor Regale, care a oferit publicului românesc câteva prețioase ediții ale clasicii români (M. Eminescu, ediție ce astăzi pare a fi părăsită), Al. Macedonschi, Ion Creangă, Ion Eliade Rădulescu, Ion Luca Caragiale etc...). De curând și editura Cugetarea de sub conducerea inimosului român Georgescu-Delafras a luat inițiativa publicării unei colecții din clasici români. În cadrul acestei colecții d. Paul I. Papadopol ne prezintă viața și opera poezilor Văcărești.

Munca d. Papadopol este cu atât mai lăudabilă cu cât majoritatea publicului românesc s'a mulțumit să cunoască doar antologic opera Văcăreștilor, și de cele mai multe ori numai pe a unuia dintre ei. Studiul metodic al unei poezii nu se poate face însă decât în contact cu textul, în felul acesta putând străbate scriitorul în conștiința publică și nu prin studii de popularizare.

Și Văcăreștii au acest drept de a pătrunde în conștiința românească, întrucât, cum ne spune întocmitorul acestei ediții: „această ilustră familie, care găsea timp destul și pentru cele ale sufletului, a dat în mai bine de un veac, trei generații de scriitori, socoliți—cu drept cuvânt—clitori fericiți ai culturii naționale, începători curajoși ai ridicării din întuneric și înstreinare — accia, cărora — în cea mai bogată măsură — le datorim nașterea, cu un minut mai devreme, a literaturii naționale” (Introducere p. 11).

Iată de ce ediția d. Papadopol umple un gol în cultura românească. Această ediție se adresează mai ales tineretului școlar, de aceea ea nu are un caracter savant, ci urmărește mai mult un scop didactic. În studiile introductive ce precedează opera fiecărui poet găsim prețioase amănunte biografice și judicioase opinii critice. Editorul s'a străduit să construiască o imagine cât mai complexă a familiei Văcăreștilor.

Credem și noi, ca și d. Papadopol, că ediția d-sale fără a fi o operă de erudiție este totuși „o bună faptă literară”, pentru care acei ce întârziem adesea pe paginile literaturii autohtone nu putem să-i fim decât recunoscători.

L.

D. Bolintineanu : *Poezii alese*, cu un studiu bio-bibliografic, analize, note și un glosar de I. G. Dimitriu. Ed. Cugetarea, Buc. 1940.

Retipărirea poeziilor lui Bolintineanu era un vechiu deziderat editorial ce se cerea înăptuit cu ioată promptitudinea. Deși el se îndeplinește așa de târziu, totuși nu vom întârzia de a ne bucura că s'a umplut însfârșit una din lacunele care îngreuiază studiul istoriei noastre literare.

Bolintineanu, maestrul din tinerețe al lui Eminescu. reprezentantul cel mai autorizat pe vremea sa al romantismului în literatura română, are astăzi umilul drept de a nu se ofili sub colbul uitării. O literatură, ca a noastră, care are în urma ei o activitate de numai o sută și ceva de ani, nu are dreptul să înlăture sub pretestul inactualității, pe acei scriitori ce au contribuit la formarea conștiinței artistice românești.

Cu tot caracterul vetust pe care îl respiră poezia lui Bolintineanu comparată cu poezia modernă, ea trebuie să fie mereu proaspătă în sufletul nostru, căci reprezintă una din etapele prin care s'a putut ajunge la Luceafărul lui Eminescu, la Oltul lui Goga, la Nunta Zamferei a lui Coșbuc.

Sunt însă versuri în Bolintineanu care și astăzi impresionează prin e-lanul lor patriotic, prin stilul lor energic, prin imaginile lor viguroase, pline de prosepțime, dar mai ales prin vocabularul său neaoș românesc.

Dacă trebuie să exprimăm totuși un regret, ce l-am simțit la lectura ediției d. Dimitriu, este acela că d-sa nu ne-a prezentat în întregime opera lui Bolintineanu, ci antologic. E bine ca mai întâiu să avem ediții care cuprind opera întreagă a unui scriitor (fapt ce înlesnește complecta cunoaștere a celui scriitor) și apoi să procedăm la opera de „epurație critică”.

Sperăm că d. Dimitriu va retipări cu aceeași conștiinciozitate editorială și restul operei lui Bolintineanu: poezie, și, mai ales proza. G. D. L.

Sebastian Popovici : *Dumnezeu la mine 'n casă*, versuri. Colecția Scriitorilor bucovineni. Cernăuți 1940.

Colecția de versuri a d. Sebastian Popovici e străbătută de un lirism celebral, o poezie de intelectual care izvorăște din inteligență și mai puțin din imaginație. De aici și caracterul artificial al poeziei d-lui Popovici, fără însă a-i lipsi sentimentul și sinceritatea.

Atitudinea sa creștină căutând să descopere prin divinitate sensul universului e iarăși cât se poate de caracteristică pentru scriitorii preocupați de probleme metafizice, deci pentru artiștii celebri. În prima poezie, poetul își exprimă nedumerirea față de tainele universului:

Nu 'nțelegeam de ce ai irosit în spațiu
Din meștera ta mână, enigma intrupată,

Pentru ca omul singur cu veșnicu-i nesațiu
Să-1 cate deslegarea, deapururi inodată. (p. 7).

În alte poezii elementul peisagistic apare sub o formă plină de conducere, de cele mai multe ori evidențindu-se prin imagini plate, iar alteori amintind pastelul lui Alecsandri, atât prin jovialitatea versului, cât și prin spaîma de anotîmpul friguros al iernei :

Ca păsări albe 'n nori
Se scutură de puf,
De cade așa năduf
De fulgi pe trecători ?

În ce privește versificația remarcăm o rimă săracă. uneori forțată și câteodată prezentând chiar unele defectiuni supărătoare :

Și-ar fi trăit acolo sus
O lume mai *serafică*,
Că nu mai cobora Isus
Lumina lui cea *harică*.

După cum se vede rimarea cuvîntului *serafică* cu *harică* strică întreaga armonie exterioară a strofei.

Judecat în totul, volumul d. Sebastian Popovici ne apare ca producția unui diletant, care găsește în vers o simplă distracție și nu exprimarea unei vocații poetice.

Log.

Convorbiri literare, anul LXXIV, nr. 5—6, Mai-Iunie 1941.

Bătrâna revistă ieșană „Convorbiri Literare” apare la București în condiții demne de gloria ei, datorită inimosului și valorosului culegător de documente literare, d. prof. I. E. Torouțiu. Cine a urmărit activitatea acestei reviste și în epoca anterioară directoratului d. Torouțiu își dă seama de marele îmbunătățiri pe care distinsul academician le-a adus revistei, contribuind astfel la păstrarea unei tradiții, amenințată să devie un organism mistificat.

Numărul dublu pe Mai și Iunie are în frunte cuvîntarea pe care d. I. Petrovici a rostit-o la Academia Română comemorînd pe marele poet și bărbat de stat Octavian Goga. Printre altele d. Petrovici remarcă următoarele cu privire la acțiunea de guvernare din 1938 a lui Oct. Goga : „Durerea noastră este sporită de convingerea că dacă Octavian Goga, ale cărui viziuni de viitor nu erau pure reverii poetice, ci, adesea ori, admirabile intuiții realiste, ar fi fost lăsat să lucreze și să pregătească pe 'ndelete viitorul țării, multe din câte s'au întîmplat în urmă poate n'ar mai fi luat ființă, multe lacrimi n'ar mai fi curs, multe și cumplite dezastre n'ar mai fi cunoscut drumul patriei noastre. Între criticile precise pe care le merită trecutul apropiat este de sigur și aceea de a nu-l fi folosit îndeajuns pe Goga, de a-l fi ținut statornic la o parte—chiar dacă îl încununa când și când cu flori—de a-l fi lăsat să vegeteze, ca om de acțiune, în coloana valorilor neîntrebuîțate, care o vreme poate a fost tot așa de lungă cât și rubrica mediocrităților puse mereu în frunte”.

În restul numărului d. A. Lapedatu scrie despre I. V. Păcățian, d. I. Găvănescul dă la iveană emoționante amintiri despre Titu Maiorescu.

Poezia e bogat reprezentată prin d-nii : T. Al. Ulmeteanu, Coca Farago, George Voevidca, Ovid Caledoniu, George Vaida, Traian Chelariu, Al. Iacobescu, Aurel Tița, Ion Ojog, Octav Sergeșiu, etc.

Articole interesante semnează d-nii : Ilie Dăianu, Al. Ionescu, G. C. Nicolescu, G. Ursu, Petre Ciureanu, etc.

Numărul se încheie cu cercetarea scrupuloasă a reproducerii poeziei Epigoni de diferiți editori, făcută cu multă pricepere și conștiințiozitate profesională de d. I. E. Torouțiu.

Pornite pe un drum atât de luminos, „Covorbirile Literare” entuziasmează prin cuprinsul lor și impresionează prin factura lor occidentală.

G. D. Loghin

Cuget Moldovenesc, anul X, nr. 6—7. Iunie—Iulie 1941.

Prin zelul d-lui prof. Petre Stati, revista ieșană „Cuget Moldovenesc” mulțamește deplin, cu fiecare număr, prin ținuta excelentă în care se prezintă, publicului cetitor.

În ultimul număr, întâlnim o varietate și o bogăție de material surprinzătoare.

Numărul se deschide cu savuroasa confesiune a d-lui profesor G. Cuza despre „Drumuri și popasuri basarabene”. Scris cu o vioiciune și cu o vervă caracteristică moldovenească, memorialul de călătorie al d-lui G. Cuza e atrăgător mai ales prin stilul său colorat și simplu.

O serie de articole sunt închinete memoriei lui M. Kogălniceanu și învățământului superior din Iași, d. E. M. Dragu despre M. Kogălniceanu și Basarabia, d. S. Vârzaru despre Actualitatea lui Kogălniceanu, iar d. Ion Simionescu despre Un ziditor : M. Kogălniceanu. D-l Artur Gorovei dă prețioase amintiri despre marele bărbat de stat român în articolul său : Cum am cunoscut pe Mihail Kogălniceanu.

De un actual interes ni s'a părut articolul d-lui Emil Diaconescu : Banatul românesc, în care teza d-sale, pe cât de îndrăzneală, pe atât de justă, e susținută cu o bogăție de argumente convingătoare. În esență eforturile d-lui Diaconescu converg spre demonstrația dreptului Românilor asupra întregului Banat.

Versurile sunt semnate de d-nii George Lesnea, Petre Stati, Teofil Mareș, I. Fr. Botez și Aurel Ivănescu. Privirea noastră a întârziat mai mult asupra poeziei Poet a d-lui Petre Stati, din care reproducem primele două strofe, pentru frumusețea vocabularului lor colțuros :

Rugină de stânci neurnite
Cu pajuri de tânăr avânt, —
Mă 'ntreb dureros cine sânt
Și cine blestem îmi trimite...

Să fii pretutindeni acasă
Și totuși oriunde străin,
Vioară cu sunetul lîn
Ori șuer de codru 'n vîntoasă...

În restul numărului mai colaborează d-nii : M. Bantaș, Aurel Stîno, Gh. N. Cârțu, V. Pavelcu, A. M. Frimu, G. D. Loghin și G. M. Dragoș.

G. D. L.

Dacia, anul I, nr. 2, 3, 4.

Al doilea număr al „Daciei” aduce colaborarea d-lor : Oct. Tăslăuanu, Basil Munteanu, Dan Botta, Ernest Bernea, Th. Capidan, etc.

Cel de al treilea număr înmănunchiază un număr tot atât de ales de colaboratori : Mircea Vulcănescu, N. A. Constantinescu, Mihai Beniuc, etc.

În sfârșit, ultimul număr al Daciei cuprinde substanțialul articol al d-lui Tăslăuanu „Tradiția imperială” ; un semnificativ și patriotic articol este semnat de d. Dan Botta, cum și o excelentă monografie asupra romanității României întocmită de d. N. I. Herescu.

În afară de articolele de specialitate, Dacia mai cuprinde un bogat material artistic cum și numeroase cronici.

Apărută în bune condițiuni grafice, lectura Daciei este plăcută și instructivă.

G. D. L.

BIBLIOGRAFIE

CĂRȚI

Mihai Antonescu, «In serviciul justiției românești», București 1941.

Mihai A. Antonescu, «Adolf Hitler», București, 1941.

«Documente privitoare la politica anglo-franceză de extindere a războiului», Berlin, 1940.

Protos. Vasile Vasilache, «Iosif Naniescu, strălucit mitropolit al Moldovei» tip. Mănăstirea Neamț, 1940.

Ronsarda Castro, «Opal», versuri Bu-

curești, Col. «Conv. Lit.», 1941.

Prots. dr. Vasile Vasilache, «Un binefăcător, monahul Ilarion Radu», Tip. Mănăstirea Neamțu, 1940.

Const. Nonea, «Gh. A. Cuza, poetul evlaviei moldove», (Extras din Rev. «Cuget Moldovenesc»), Iași, 1941.

Preventoriul Cervenia, Turnu-Măgurele, 1940.

George Gh. Pâslaru, «1918-1940, România așa cum a fost», București.

REVISTE

DIN STRĂINĂTATE

Deutschland, Berlin, an VIII, nr. 7, April 1941.

Il libro Italiano nel mondo, raseegna

bibliografica, Roma, an I, nr. 6-7, 1941,

Europa Nouă, Berlin, an III, nr. 86, 13/5, 87, 20/5, 88, 27/5, 1941.

DIN ȚARĂ

Dacia, București, an I, nr. 3 și 4, 1 și 15 Iunie, Director Oct. Tăzlăuanu, Dan Botta și E. Giurgiuca.

Alaci, revistă lunară de studii și cercetări economice, București, an XII, nr. 4-5, Aprilie-Mai, 1941.

Bugeacul, literar, cultural și național,

București, an VII, nr. 66-67-68-69, Mai, 1941, Director Dragomir Petrescu.

Brazda cooperăției, revistă economică și socială, București, an I, Mai 1941.

Statul românesc, București, an XII, nr. 358/59, 31 Mai, 1941, dir. N. Rusu-Ardeleanu.

ZIARE.

Frankfurt Zeitung, Frankfurt a. M., an 85, 1941.

Südost Echo, Viena, an XI, 1941.

Invierea, București, an II, 1941, Director Toma Vlădescu.

Munca, București, an XXVIII, Director dr. Jean Ghiulea.

Sfarmă Piatră, București, an VIII, director Al. Gregorian.

Gazeta Comerțului, București, an XII, Director Alex. Cusin.

Slova Ortodoxă, București, anul III, Director, Ion Constantinescu.

Macedonia, București, an XV, director-fondator, Naum Nance.

Răsăritul, Roman, an I, Director Petronius Bejan.

Gazeta farmaciilor, București, an VII, Director Aurel Scurtu.

Slănicul medical

Apele minerale dela Slănic reprezintă o asociație fericită, pusă la îndemâna medicilor, pentru a trata cea mai mare parte din boalele de stomac, intestine, ficat și boalele de nutriție (diabet, gută, obezitate, etc.).

Aproape nu există o altă stațiune din lume, în care, alături de izvoare cu o acțiune asupra stomacului, să se găsească altele cu o acțiune absolut inversă. E acesta un fapt, cu atât mai curios, cu cât proporția sărurilor principale e aproape aceiași în aceste izvoare.

Apele dela Slănic, ca toate apele alcaline, își exercită acțiunea asupra: a) sensibilității, b) secreției, c) digestiei și d) motilității stomacale.

Izvoare (tip Karlsbad), care micșorează aciditatea.

Nr. 1 bis scade secreția stomacală.

Nr. 3 scade secreția gastrică, dar micșorează și acidul clorhidric.

Izvoare (tip Kissingen, Pongues) care măresc aciditatea.

Nr. 6 mărește secreția gastrică, acidul clorhidric (Teohari).

Nr. 8 mărește secreția gastrică, dar nu modifică acidul clorhidric (Băltăceanu).

Nr. 10 și 13 mărește secreția gastrică (Niculescu).

c) Digestia stomacală e în general activă cu toate apele de Slănic.

d) Motilitatea stomacală e mărită. Izvorul Nr. 3 și 6 măresc contracția și accelerează evacuarea stomacului (Niculescu).

Izvoarele Nr. 3 și 6 au asupra intestinelor același efect, ca și asupra stomacului, adică măresc contracția și accelerează evacuarea intestinelor (Niculescu).

Deși apele alcaline au un efect calmant asupra intestinelor, totuși se poate trata constipația cu apele de Slănic.

În diareele gastrogene, cu hypoaciditate ori hyperaciditate, efectul apelor de Slănic e remarcabil.

Cercetările Profesorilor Bacaloglu și Tudoranu au arătat însă la om, prin tubajul duodenal, mărirea cantității de bilă, cu apele de Slănic. E aceeași divergență, ca și pentru apele dela Karlsbad și Vichy.

Apele de Slănic micșorează colesterolul din sânge, la bolnavii cu litiază biliară (Bacaloglu, Tudoranu).

Apele de Slănic (mai ales Nr. 1 bis) fluidifică bila (Bălăceanu, Tudoranu, Venescu).

Deasemenea au o acțiune colecistokinetică (colagogă) asupra veziculei biliare. Atât în injecție duodenală, cât și pe cale bucală, apele de Slănic produc o ușoară contracție a veziculei biliare, ajutând la drenarea căilor biliare (Tudoranu).

Din acest punct de vedere acțiunea apelor de Slănic e analoagă cu a apelor de Karlsbad, Vichy, Vittel, etc.

Deasemenea apele de Slănic modifică avantajos asimilarea bilirubinei din sânge și din bilirubina greu solubilă o transformă în bilirubină solubilă. Bilirubina din ser scade (Tudoranu, Cușnariow).

Apele de Slănic fac ca vezicula biliară a bolnavilor cu litiază biliară să-și recapete funcția de concentrare (Tudoranu, Venescu).

Pe lângă acestea, apele de Slănic modifică epiteliul veziculei biliare inflamate. De asemenea modifică procesul inflamator.

Apele de Slănic fac să crească Calciu în sânge, ceea ce ajută la aranjarea echilibrului vago-simpatic (Tudoranu, Cușnariow).

Inhalatorul. — Epitropia Casei Sf. Spiridon a fost fericit inspirată, când a hotărât înființarea Inhalatorului din Slănic. Slănicul poate fi considerat ca neavând un rival printre stațiunile balneare ale Europei.

Compoziția variată a izvoarelor sale minerale permite o aplicare terapeutică aproape dela caz la caz, cu maximum de beneficiu.

Inhalatorul refăcut în 1927 de casa Häsle din München și dotat cu cele mai bune aparate cunoscute, are 2 secțiuni: una pentru Atmoterapie și a 2-a pentru Inhalație și Pulverizație.

În Slănic s'a descoperit de curând un nou izvor, denumit 300 scări, cu acțiune terapeutică similară apelor dela Vittel, având întrebuințare în piatra la rinichi și la persoanele cu fragilitate renală. — Apa având și un gust delicios, este indicată ca apă de băut la orice persoană peste 60 ani.

Vizitați Slănicul Moldovei!

PENTRU DOMNII ABONAȚI

Ca răspuns la cererile insistente cu privire la nr. 6 anul II, al revistei, aducem la cunoștința domnilor abonați că numărul, deși tipărit, nu poate fi încă distribuit din motive independente de voința noastră.

DIRECȚIUNEA

INDRUMĂRI DE POLITICĂ EXTERNĂ

este cartea care cuprinde profeciile d-lui A. C. Cuza. De ani de zile, marele luptător A. C. Cuza a cerut îndrumarea politicei noastre către Marele Reich. În această carte se vede lupta pe care a dus-o cu democrația pierzătoare de neamuri.

CUGET MOLDOVENESC

revista de sub conducerea d-lui P. State, pășind în al X-lea an al existenței sale, se poate mândri cu un trecut de muncă.

PORUNCA VREMII

este ziarul tuturor românilor — răspândiți-l

PREȚUL 40 LEI